CENTRALE V.E. II

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
40
14

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
8A
6 H

12-11-D'8

ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟϹ
SIVE
PLANTARVM
ALIQVOT HISTORIA

IN QVA DESCRIBVNTVR DIVERSI GEneris Plantæ veriores, ac magis facie, viribúsque reſpondentes antiquorum Theophraſti, Dioſcoridis, Plinij, Galeni, aliorúmque delineationibus, ab alijs hucuſque non animaduerſæ.

FABIO COLVMNA AVCTORE.

ACCESSIT ETIAM PISCIVM ALIQVOT, Plantarúmque nouarum Hiſtoria eodem auctore.

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM D. S. R. E. CARD. M. ANTONIVM COLVMNAM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ex Officina Horatij Saluiani.

NEAPOLI, M. D. XCII.

Apud Io. Iacobum Carlinum, & Antonium Pacem.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISS. D. S. R. E. CARDINALI MARCO ANTONIO COLVMNAE.

CONFINGVNT *Poëtæ, ijq́ apud veteres Theologi, Cardinalis Ampliſſime, Mercurium inuentam ſibi Lyram, ſi non adeò excultam, at neceſſariam, Apollini dono dediſſe. Nonne id quidem præclarè? Latonæ nimirum filius omni bonorum genere ſatis ſuperq́ affluebat, in eamq́ poterat omnia conferre ornamenta, atque admirabilem penè reddere; Maia verò natus haud tanti ſanè erat, vt tale tantumq́ munus exornaret, ac mortalium pectora delectatione perfunderet. Aequè autem mihi humanitate tua freto actum videtur*

eſſe, cùm inuenta hæc mea fortaſſe non inutilia, licet minimè expolita, tibi, maxime Heros, obtulerim, atque dedicauerim. Quis verò mortalium te animi bonis, atque corporis antecellit? quis maiora rebus ornamenta impertit? denique quis æquè ac tu homines ad te rapis mira qua præditus es ſapientia? Excipe igitur, obſecro, ingenij mei primitias: eas enim, vt tibi animum meum aperirem, id quod à pueritia ſemper exoptaui, magnis quidem laboribus comparaui: cumque eæ, qualeſcunque profectò ſint, principibus viris debeantur, voluntatem hanc meam in te propenſam æqui, bonique fac: ſiquidem id temporis ſi tanti non fuerint, annuente te, εἰς μνημόσυνον obſeruantiæ in te meæ, maiora forſitan mouebo. Interim valde te rogo, vt rebus hiſce meis opem feras, currentique mihi addas calcaria: quandoquidem τὰ καλὰ χαλεπά omnino ſunt. Auſus id certè ſum: etenim tu ad omnia natus es; atque vnus ipſe principis nomine dignus maximè videris, idque neminem latet: nam & magna cum omnium admiratione plurima ſuſtines negotia, ijsque diligenter praees, & Græcis, Latinisq. literis, ac

ſcien-

ſcientijs omnibus ornatiſsimus es. Vale, teque Deus ea, qua perdignus es, nominis amplitudine decoret. Neapoli. Idibus Junij.

CIↃ· IↃ· XCII.

Illuſtriſsimæ, & Reuerendiſsimæ D. T.

addictiſsimus

Fabius Columna.

AD LECTOREM.

PLANTARVM cognitionem, rerumque aliarum naturalium apud priſcos, tum neotericos celebrem fuiſſe, ac ſummo honore habitam, quippe quæ proſit, atque delectet, non à Philoſophis tantùm, ſed etiam ab Regibus, veteres teſtantur hiſtoriæ. Nec me cognitionis illarum vtilitatem hoc loco afferre neceſſarium videtur, cùm & qui Medicorum induſtria aliquando vſus ſit, cognitam habeat. Ac equidem teſtis eſſe poſſum, atque affirmare, nihil hominibus corporis incolumitatem præſtare poſſe, niſi huius rei ſcientiæ vſum: quo animalia quæque rationis expertia à natura e docta, nedum homines, à morborum periculis ſe tuentur, atque contra ea firma euadunt. Noſcunt enim ipſa quæ ſibi ſalutaria ſunt: nos autem niſi ab aliquo edocti ſimus, aliorumque experimento, haud ea ſcire potuiſſemus. Hoc autem humani generis eſt peccatum, quo non modò quæ vitæ ſubſidia ſunt, ſed & ſalutis remedia labore conſequi oportet. Quid enim vitam hanc viuere prodeſſet, ſi morbis quotidie illam afficientibus vexaremur? βίος enim ἄβιος eſſet. Morborum ſanè frequens inuaſio, quæ cæteris ſtudijs me abdicare eo tempore oportuit, Epilepſiæ præſertim, à qua Dei Optimi Maximi miſeratione, beatæque Virginis matris interceſſione euaſi, in hæc mentem adduxit meam. Hac enim de cauſa Hippocratis, Galeni, aliorumque ſcripta reuoluere cœpi: nam quod Medici pro morbi curatione faciendum reſponderent, an & antiquorum teſtimonijs comprobaretur, perpendere volebam: ſiquidem ſaluti, animoque meo ſatisfacere videbar. Sic etiam, an Medicorum formulas pharmacopolæ obſeruarent, ac an & ipſi Medici, & pharmacopolæ, ea quæ ſyrupis pharmacisque componendis neceſſaria ſunt, Plantas ſcilicet, Metallica, cæteraque, & compoſitionis modum, ratione, experi-

perientiaque comprobata agnoſcerent. Quam cupiens ſcientiam habere, Auctores, qui de Plantis, Animalibus, Metallicisque deſcripſiſſent hiſtorias, perlegere volui; atque in ijs multa incerta, atque incognita recentioribus, tum ipſis antiquis perſpexi, quæ vel rei ignoratione, vel eorum mutila, deprauataque hiſtoria, verborum, ſenſuumque difficultate, ab interpretibus, atque commentatoribus minus animaduerſa fuerunt. Ea præſertim libuit ijs maximè incumbenti, qua potui diligentia, atque ſtudio inueſtigare, atque exponere. Atque antequam ad difficiliorum interpretationem, atque cognitionem peruenire potuiſſem, minima quæque primum, vel ipſa vulgaria ſcire me oportebat, non ſine aliquo labore: quantumque in his adipiſcendis inſudauerim, qui ſtudijs hiſce defeſſi ſunt, facilè intelligere poterunt. Ab initio profectò Plantas, Animalia, cæteraque metallica, quæ in manus peruenerunt, perquirere, atque inueſtigare, ſuisque hiſtorijs reſpondentia reponere, nemine quidem demonſtrante, vel docente, (familiares id non latet) ſtudio, lectione, iudicioque, ſumma ingenij mei induſtria, visque fuit. Poſtquam autem aliquem horum numerum, & magnam ferè partem, eorumque rei inſpectione, atque cum hiſtorijs collatione ſcientiam, adeptum me eſſe cognoui; an & alij eiuſdem rei profeſſores eo etiam modo, quo ipſe, ea cognoſcerent, denominarentque eadem ratione, ipſorum collocutione certior fieri volui; atque ita me non inanem impendiſſe operam perſpexi. Sed hos haud ſatis mihi eſſe viſum eſt: quamobrem maiora exquirere ſtatui, vt maiore hactenus diligentia me his ſtudijs incubuiſſe oſtenderem, atque ſi potuiſſem aliquid communi ſtudioſorum ſaltem vtilitati excepiſſe viderer. Quod vt aſſequi poſſem, Dioſcoridis loquendi modum, verborum proprietatem, & quomodo ijs vſus ſit, conſiderare cœpi, atque vt facilius poſſem, verborum ſingulorum, ſimilitudinum deſcriptionum, atque in illis verborum magis proprietatem ſignantium, item plantarum ſimilitudinum radice, fronde, caule, flore, ſemine, vel toto habi-

tu, ac

tu, ac denique cęterarum rerum, indicem ferè confeci. Ac eo ve luti regula quadam in plantarum inueſtigatione vſus ſum, non ſine aliqua commoditate. Sed non pauca in eo conſideranda ſunt, quę difficultatem afferre poſſent; verba nempe θάμνος, θαμνίον, & θαμνίσκιον, quibus herbas denominat, nullam cum fruticibus affinitatem, nec ſimilitudinem habentes: non enim lignoſę, aut ſurculoſę ſunt, nec fiunt ſenectute, ſed ſuccoſę, tenerę, & ab radice folioſę, quę notę ſunt herbarum non fruticum, etſi eędem alarum multitudine diuidantur, quod forſan poterit cum fruticibus commune dici. Sępè καρπὸν & σπέρμα confundit. Floris etiam ſimilitudinem, nunc in forma, nunc in colore, nulla addita differentia deſcribit. Foliorum etiam ſimilitudinem nunc in parte, nunc in toto, atque tam lobos, ſiue lacinias, quàm folia φύλλα appellat, totum cum parte confundens. Plantas denique flore, atque fructu carere, quę vel ſerò, vel confeſtim eos edunt, aſſerit, atque etiam illas, in quibus propter tenuitatem difficilè cognoſcantur. In his autem animaduertendum eſt quod idem Dioſcorides in proëmio teſtatur, non omnes plantas ſe conſpexiſſe, nec erat quidem facilè, ſed ex aliorum hiſtoria excepiſſe, atque ab incolarum locorum in quibus plantę orirentur narratione plantas multas delineaſſe: non ideo mirandum ſi in aliquibus peccarit. Quę vt cognoſcerem diu verſatus ſum in ijs, tum lectionem hiſtoriarum, tum inſpectionem rerum repetens. Quare multa in ſingulis plantarum deſcriptionibus à me obſeruata conſpiciuntur, quibus plantę delineatio, atque forma dilucidatur: quę etiam per regulę modum deſcribi potuiſſent; ſed hic ea repetere viderer. His ſic à me cognitis, faciliore reddita mihi Dioſcoridis delineatione, difficiliorum, incognitarumque plantarum nouam ſententiam cęteris probabiliorem, ni fallor, afferre minus laboris fuit. Quibus ſingulis rationem, obſeruationemque plantę neceſſariam addidi, in qua, Dioſcoridis lectio quę verior ſit, quę plantę neceſſarię notę, quomodo reſpondere debeant, conſpicuum erit omnibus. Plantarum etiam ab alijs

deſcri-

deſcriptarum confutatio agnoſcetur, quam in fine cuiuslibet plantæ Hiſtoriæ appoſui, vt cognita planta à me propoſita, & cum Dioſcoridis hiſtoria collatione facta, magis reſpondentem cæteris plantis, atque veriorem facie, viribusque me deſcripſiſſe ex illis colligi poſſit. Atque veluti auri fabri faciunt, optimi auri ſigno in coticula prius facto, alterius poſtea, & diuerſi auri probationem, vel improbationem collatione excipiunt; Sic Dioſcoridis poſita delineatione, quæ auro optimo ſignatam coticulam æmulatur, plantam cum illa contuli, quæ ſi forſan non optima videbitur ſingulis partibus, haud dubito quin cæteras ab alijs deſcriptas in fine deſcriptionis collatas longè ſuperet: id quidem efficere conatus ſum. Multis enim plantis ab alijs nomen inditum cognoui, quæ, forcipe folijs illarum laciniatis, & ſerratis, nondum ſimilitudinem aſſequi videbantur, nam vel magnitudine, vel paruitate etiam differebant, ſicuti & ſubſtantia, viribusque. Multis etiam contra, quibus ampliora reddi folia oportebat, vt dignæ eo nomine cenſeri poſſent. Alijs flores, ſiliquasque concinnare neceſſe erat, alijs totum plantæ habitum diuerſum immutare: quamobrem quaslibet pro illis ſupponere melius erat. Quod non parum animum meum excitauit, vt pro illis magis reſpondentes, niſi genuinas poſſem, inquirerem, ac reponerem. Has æmulatione inuidiaque ab imperitis improbatum iri aliqua ſaltem parte non ignoro. Quibus vt recto animo has improbaſſe videantur, plantas pro illis veriores, magisque reſpondentes facie, & viribus afferre ſtudendum eſt. Atque tunc maiore gaudio afficiar; cùm aliquem mei æmulatione ſtudijs vehementius incumbentem, communi vtilitati veriora in lucem proferre cognouero. Non equidem vt aliorum refellerem plantas, ſed vt veriores oſtenderem, hæc κατὰ δύναμιν ſcripſi: nec plantas haſce ita affirmare audeo conſtanter, quòd quibuſdam meliores inueniri poſſe minimè cenſeam. Quod vt ipſemet aſſequar etiam atque etiam perquiro. Non enim pudebit ſi fortè meliorem de ea re ſententiam, verioremque plantam inuenero,

¶.¶ *erraſ-*

erraſſe me antea, vel hoc non animaduertiſſe fateri: ἀνθρώπου γάρ ἐστι τὸ ἁμαρτάνειν. Atque mihi ſummis quidem laudibus dignus videtur eſſe, qui ſpreta nonnullorum hominum ſeſe mirè iactantium opinione, δευτέρας φροντίδας, maximè probat. Nec etiam hæc ſtatuta ſunt, ſed iudicia rationibus confirmata, vel potius ſuſpicionibus, quibus ſemper certiora indicia ſuperuenire poterunt, hiſque veriora agnoſcere poſſumus: atque ideo ſi quid poſt harum editionem aſſecutus fuero veritatis, aut certioris iudicij, quod non animaduertiſſem, tum etiam plantarum non deſcriptarum, aliarumque rerum, in alteram editionem huic adnectendam prolaturum me polliceor, niſi nouum Dioſcoridem breui, verioreque commentatione, cũ nouarum pluriumque plantarum additione, iam inceptum, vt amicorum ſatisfaciam voluntati, perfecero, & edidero. Qui haud ſuam poterit conſequi perfectionem, niſi huius rei ſtudioſorum munere ac liberalitate plantas quaſdam, metallicaque habuero: quorum non pauca Ferdinandus Imperatus huius rei ſtudioſiſſimus, qui rectè φυσιοταμίας habendus eſt, mihi dono dedit: vtor quidem eo valde familiariter, isque re ſuum erga me amorem patefacit: ſæpius enim Muſæum, plantaſque viuas, quas innumeras ſumma diligentia alit, conſpiciendi copiam facit, ac earum ſemper multas liberaliter offert. quamobrem etiam illi gratias agere debebunt, qui aliquid ex meis lucubrationibus exceperint, nam niſi prius plurium cognitionem plantarum aſſequutus eſſem, minimè inueſtigare, atque eligere magis reſpondentem potuiſſem. Multas plantas mente, atque idea retineo, quas re ipſa videre nondum potui. Iccirco ſæpius non tantùm quas ipſe alo plantas, & quarum icones ipſis plantis noua quadam arte à me excogitata effinxi, quarum non minimus eſt numerus, ſed & ſpontè naſcentes, ſemper cùm poſſum, conſpicere, conſiderareque conor, vt aliquarum ſeſe mihi obijceret inueſtigatio. Non enim ſufficit ſatiuas videre plantas, niſi eaſdem quo oriuntur ſpontè loco inſpexeris. Cultu quidem plantæ multæ degenerant, ſicuti &

& mala

& mala cultura: multæ etiam maximè gaudent cultu, aliæ verò marceſcunt, aliæ niſi ſolis continuis radijs illuſtratæ atque calefactæ ſint, non creſcunt, aliæ verò pauco vel nullo ſolis aſpectu perficiuntur. Sæpe etiam cultu, vel etiam negligentia plantæ transfigurantur, atque folia diuerſa emittunt, atque mutatio etiam fit in ſapore, odore, forma, & magnitudine tam ipſarum plantarum, quàm fructuum, foliorumque: folia quidem ſæpius, vel anguſtiora, vel latiora magis, minusque lacinijs diuiſa fiunt ſecundum ſoli, cœli, & culturæ diuerſitatem. Aliæ quidem gracile ſolum, macrumque amant, aliæ arenaceum, quædam ſabuloſum, aliæ verò pingue, aliæ limoſum, riguumque. Quibus de cauſis non modò vel degenerant, vel fiunt latiores, ſed etiam ſterileſcere euenit: nam ſicuti plantæ humore ſoli diminuto fructus perficere nequeunt: ita et ſi copioſum habeant alimentum, laſciuientes humoris abundantia, copioſos incipientes edere fructus, illos poſtea ad perfectionem maturitatis deducere nequeunt, atque ita exinanitæ pereunt. Quare & cultas, & ſylueſtres oportet conſpicere, vt in ſylueſtribus conſideretur locus natalis, plantæ ſtatura, & habitus, in plantarum cognitione perquam neceſſarij: in cultis verò partes minimæ, & priuatæ, quæ meliùs conſpici poſſunt: domi quidem cùm illas habeas, ſæpius ad illas te conferre potes, atq; primo ortu ad ſeminum vſq; perfectionem inſpicere potes ipſas: quod non ita in ſpontè naſcentibus euenit. Hoc non parũ obſeruaui, & quotidie ferè idem facere oportet, atque non modò plantas ipſas conſiderare, ſed illarum hiſtorias, à Dioſcoride præſertim deſcriptas, in cuius textu præter aliorũ ſcripta diligentiùs plantarum notæ deſcribuntur, perlegere non ſolùm Latinè, ſed & Græcè viſum eſt: multa quidem difficillimè, vel nunquam cognouiſſem, niſi Græca verba, & loquendi modum obſeruaſſem. Atque hæc fuit ratio cur, Dioſcoridis Græcum textum, & Latinam ad verbum verſionem in plantarum deſcriptionibus ſingulis appoſuerim. multa quidem hac mea dignoſcentur verſione, quam ab alijs diuerſam eſſe iudicabunt, & forſan immuta-

tam atque deprauatam. Cuius ſuſpicionis cauſam Latinâ ſi cum Græcis conferantur verba, ceſſare certum erit. Græca enim collationis commoditati inſeruiunt. Reliquum eſt vt oſtendam Dioſcoridis Hiſtoriam deprauatam, atque adulteratam à poſterioribus plantarum profeſſoribus, qui diuerſas illas nomenclaturas appoſuerunt, quibus alij nominum communitate & varietate decepti, multa diuerſis nominibus inſcripta capita adiunxère, quibus plantæ deſcribuntur eædem, nomine tantùm differentes: alijs remotis ante proprijs viribus, alias contrarias ab alijs capitibus differentis plantæ exceptas repoſuere: multa etiam capita è loco in alterum tranſtulerunt, quæ aliorum etiam doctiorum virorum iudicio ſuſpecta ſunt: quapropter difficilè quid de plantis illis ſit ſtatuendum aſſerere poſſumus: quod verò coniecturis aſſecutus ſum ſuis locis videre licebit. Has igitur excipe hilari animo meas lucubrationes, & quamprimum Deo fauente quod pollicitus ſum expecta.

FRANCISCVS MAVRVS
MAIDENSIS AD LECTOREM
HIERONYMI COLVMNAE STVDIOSVM.

HEROVM ſobolem inſignem virtute
COLVMNAM
(Sic deceßiſſet poſt tria ſecla) patrem
Pectore quiq; foues, dum te præclara morãtur
Cantibus Aonias numina propter aquas:
Quiq; hauris nectar ſitienti gutture, cuius
Ille dat aßidua pocula plena manu:

Vt tibi nil deſit: videas planè omnia: mentem
Vt paſcas: fœtus edat vt ipſa nouos:
Nunc foueas natum et Fabium tanto patre dignũ:
Et pro ſexcentis hic ſit, vt ille, tibi.
Ingenia hinc abſint mediocria: iuſsit Apollo:
Debentur ſummis ſumma theatra viris.
Quæ ſeruat natura potens, ſic finxit vtrunque
Aeternùm vt tantus duret in orbe labor:
Vtque ſit exemplar rerum: ne dente timendo
Officiant noſtris tempora ſæua bonis.
Cultus vterque quidem eſt Latio, ſermoneq; Graio,
Nympharumque Arni voce recludit opes.
Connectens adeò numeros felicia monſtrat
Secula felices reddit & arte viros:
Et patri, & nato Pallas fauitq́;, tulitq́;
Phœbus opem. Phœbus, Pallas & æqua fuit:
Illius aſt animo inſedit poſt maxima facta
Muſarum egregium Calliopea decus.
Quale viro fuit ingenium! qua præditus arte!
Per membra & quantus fortia ſudor ijt!
Teſtis adeſt vates Calabris in montibus ortus,
Qui primus Latio dixerat arma ſono.
Erutus vt tenebris micat! vt cluet illa corona,
Vertice detulerat quam ſacer Aonio!

Hic

Hic autem patri decus addens, cùm ſit alumnus
Verè inter paucos & Iouis ipſe viros,
Iudicis ingenio gaudet, quo gaudet Apollo:
Battus adhuc certè eſt, ſit licèt ille ſilex.
Ergo cùm veterum ſibi non arrideat aurum
Scriptorum, atq; ipſum Lyncea decipiat:
Cumq; ardens cæcas cupiat diſpellere fraudes,
Et cui debentur, tradere diuitias,
Aduocat optatum lapidem, ſignatq; COLVMNA:
Protinus & vires monſtrat vterque nouas.
Exprimit ille quidem ſyncerè: hic iudicat æquè,
Quæ bone te vates Delphice digna forent.
Sic iuueni nona nondum trieteride plena
Naturæ fines tranſiliſſe datum eſt.
Tranſiliit: teſtis Siren pulcherrima: teſtis
Pagina, quamq; dedit, quamq; daturus erit.
Felicem ô iuuenem! bene largi ô ſidera cæli!
Maior hic humanâ conditione nitet.
Ornat Ariſtotelem ſcriptis, ornatq; Platonem,
Et facilem mira præparat arte viam.
Condit in Euclidem, viuent quæ ſecula: viuent,
Donec metiri tempora Phœbe voles.
Sic legum incumbit ſtudiis, ſic iura recludit,
Vnus vt Aſtrææ munere celſus eat.

Deſine

Deſine mirari Dircæum Amphiona: quid non
Hic ad ſe numeris conuocat, & cithara?
Vulgares artes nec dedignatur: in ipſis
Nanque animi vires, dexteritasq́; nitent.
Addit & inuentis, Heron quæ monſtrat vterque,
Et Phœbi digitis organa digna facit.
Si quæ nunc dextra fingit, pingitq́; fideli,
Spectaſſet natus, magne Philippe, tuus,
Lyſippum haud tanti, tanti haud feciſſet Apellem,
Vt ferrent primas docta per ora virûm.
Quod tibi nunc præbet, diuino complet odore
Iampridem Clarij templa ſuperba dei.
Gratũ erit at ſuperis, dum ſeſe effundet in amplum
Telluris gremium Iuppiter ipſe pater.
Accipe tu facili dextra, vultuq́; ſereno
Munus, & id totum terq́; quaterq́; vide.
Non eſt doctrinis ſolùm, formisq́; loquendi
Concinnum, viuis ſtirpium & iconibus:
Verùm quiq́; heroa decent, quiq́; æthere ſummo
Mortalem donant, moribus egregijs.
Sudores ergo ambroſios ne ſperne COLVMNAE,
Qui cœpit ſcriptis ſecla beare ſuis.
Interea huic Muſæ cingamus bacchare frontem,
Ne noceat tanto noxia lingua viro.

INTER

PLANTARVM ALIQVOT ANTIQVORVM DELINEATIONIBVS MAGIS RESPONDENTIVM HISTORIA.

FABIO COLVMNA AVCTORE.

Iſopyrum Dioſcoridis.

ΙΣΟ'ΠΥΡΟΝ dictum eſt, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, *Nomen*
non πυροῦ: quia florem edit forma *& Ety-*
flammæ ſimilem: flos enim ita ſimul *mon.*
cógeſtos apices habet, vt ignis flammas repræſentet: nam ex lata baſi in acutum deſinunt quinque illæ ſummæ partes contortæ, inque ſeſe inflexæ, ita vt vento agitatam flammam demonſtrent: pyramidales quidem ſunt flores, vnde ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ πυροειδὴς, ignis ſcilicet ſpeciem habens dicitur, indeque πυραμίδες, quia in modum flammæ in acutum, ex lato prodeuntes deſinunt. Alij verò Phaſiolon vocant ob ſimilitudinem, nã vt Dio- *Lib. 4.*
ſcorides ait, κατ' ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρει, *in extremo folium capreolum producit:* floris folium, πέταλον intelligendum; nam idem
Dioſcorides in capite de Vnguento Roſaceo ait, Ῥόδων ἀβρόχων *Lib. 1.*
ἀριθμῷ χίλια πέταλα, *Roſarum non madidarum numero mille folia*. ἕλικα *capreolum*, quem Plinius hîc *pampinum* vertit, vt etiam alibi; erítque ſenſus: Floris folium in ſummo, ſi poſitum ipſius conſideraueris, ſi verò partem, in ipſius extremo, producit ἕλικα, capreolum, capreoli quidem modo inflectitur: quod ex Plinij textu fit clarius, ait enim: *folium in pampinos torquetur:* flo-

ris ſcilicet extremum in pampinum, capreoli ſcilicet, viticulæque modo tortuoſum deſinit. Similitudo autem inter Phaſiolon & Iſopyron erit, vt Iſopyri flores in pampinos inflexi, Phaſioli florum ex petiolis ſimul dependentium poſitum penè referant. Quod perbellè, & exactè exprimit planta à me propoſita, totámque Dioſcoridis hiſtoriam explere videtur, qui ait.

Deſcriptio. Ἰσόπυρον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ ἐοικέναι φασιόλῳ, τῷ κατ᾽ ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρειν. ἔπεισι δὲ κεφαλαὶ ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ καυλοῦ, λεπταὶ, σπερματίων πλήρεις, παραπλησίων μελανθίῳ τὴν γεῦσιν. τὸ δὲ φύλλον ἀνίσῳ. quæ ſic Latinè reddidi, *Iſopyron, aliqui Phaſiolon vocant, cùm ſimile ſit Phaſiolo, eò quòd in extremo folium capreolum producit. Inſunt autem capita in ſummo caulis tenuia, ſemunculis plena, Melanthio ſimilia guſtu: frons autem Aniſo ſimilis.* Differentiam verò frondis plantæ, & folij floris nemo, quod viderim, huc vſque tradidit, atque Ruellius vir doctiſsimus vt perquam Latinè Dioſcoridem vertiſſe videretur, néue ipſe ignoraſſe

Lib. 27. c. 11. hoc dici poſſet, Plinij textum mutilum, vel peruerſum pro verſione deſcripſit, qui ait, *Iſopyron, aliqui Phaſiolon vocant, quoniam folium, quod eſt Aniſo ſimile, in pampinos torquetur.* Cuius ſenſus erit, vt Dioſcoridis textui, ex quo tranſcriptus eſt locus hic, conſentiat: *Iſopyron quod eſt Aniſo ſimile,* folijs intellige, *aliqui Phaſiolon vocant, quoniam folium,* ſcilicet floris, *in pampinos torquetur.* atque ita putarem eſſe legendum.

Forma. Planta hæc radicem habet fibroſam, craſsiuſculam, pallidam, folia forma foliorum Aniſi, maiora verò, coloréque cæſia ex viridi, læuia, petiolo longo, tenui, purpureo, & hirſuto adnaſcentia: tripartita, vt terna folia habere videatur: ſed vnumquodque folium, cùm planta eſt bima, vno enim anno non perficitur, in terna cum petiolis diuiduntur, quæ etiam propter profundiſsimas lacinias in terna videntur diuiſa, non tribus petiolis, ſed vno ortu prodeuntia. Caulem edit hirſutum, ſubrubentem, rotundum, tenuem, ſtriatum, anguloſum, bipedalem, aliquando maiorem, in cuius ſummo, & ramorum, ex folijs illis hærentibus cauli abſque petiolis, in terna diuiſis, ita vt trifolia videantur, tenues petioli Phaſeoli modo prodeunt; qui propter florum grauitatem ex illorum extremo dependẽtium curui, dum flores vigent, conſpiciuntur: qui, ex quinque Conſolidæ regiæ dictæ floribus ſimul coniunctis, ſinguli compoſiti videntur:

tur: dependéntque ita, vt illorum capreoli, tenuiores ſcilicet partes contortæ, ſuperiores ſint baſi: itáque flammarum ſpeciē quandam, repræſentare videantur: non ſolùm forma, cùm quinque illæ partes extremæ ſuperiores ſint viticulæ modo inflexę; flammarúmque ſimul ſpeciem referant: ſed etiam colore qui ſunt rubri, nam alij vario colore cernuntur, cærulei, albi, lutei, alij multiplices, ſed omnes eandem habent formam; Phâſiolíque florum poſitum, & ignis flammas ſimulant: colore tantùm, atque pluritate floſculorum differunt. Quibus deficientibus, eriguntur paulatim in dies petioli, perficientes capitula ſimilia illis Melanthij, at non ità extuberantia, anguſtiora verò, atque tenuiora, ac veluti in plures partes diuiſa, plena paruis ſeminibus nigris, angulosis, Melanthij nigri vulgaris forma, & colore, ſed læuibus, nitidíſque: ſapore & guſtu amariuſculo, atque aliquātulum acerbo, vt Galenus vult, nigri Melanthij ſemina referentibus, vt ſi vtriuſque plantæ ſemina guſtaueris, paucam, vel nullam ſentias ſaporis differentiam, quódque ſemen, an idem guſtaueris, niſi acrius Melanthiū eſſet vix cognoſcas: neque acrimonia in nigri Melanthij ſeminibus ſentitur, vt Dioſcorides ait, quanta in Citrino, etſi adeſſe caliditatem, negare non poſsimus. Plinius verò nolens de guſtu diſputare, ſcripſit, *Capitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis Melanthij:* quod ad formam referri videtur. ſed hæc planta vtriuſque deſcriptiones tuetur, cùm formam Melanthij, & guſtum referat; Dioſcoridis hiſtoriæ, & Plinij varietati ſatisfaciens. Aprili menſe floret, atque Maio perficitur: colitur hîc à ſtudioſis, & in hortis propter florū elegantiam. In Germania, Francia, & Anglia, collibus, montibus, & pratis naſci aſſeritur. Vires huic tribuit Dioſcorides ſcilicet. *Huius ſemen cum aqua mulſa potum, dolores circa thoracem, & tuſſes ſedat. Conuenit etiam ſanguinem ſpuentibus, & hepaticis.* Quas vires, excepta vi ſiſtendi ſanguinis, Plinius in ſua tranſcripſit. Galenus verò, *Iſopyrum aut Phaſiolum ſemen habet amarum, & ſubacerbum. Extergit itaque & incidit humores craſſos cum hoc vt corpora cōtrahat & conſtringat. Quamobrem excreationibus pectoris conducit, & iecur expurgat, & ſanguinem ſpuentibus non eſt aduerſum: immo etiam iuuare creditur. Nam propter temperaturæ mixtionem contrarijs etiam congruere videtur.* Neoterici ſub Aquilegiæ, & Columbinæ appellatione, à corrupta forſan voce φα-

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

Tempus.

Locus.

Vires.

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

ἀσήολον, vel φαξίολον, has vires huic tribuêre: vt obſtructis hepate,& veſica fellea regio morbo vtiliter dari poſsit ſeminis. 3.1. cum Croci obolo: quæ vires ab illis Dioſcoridis non diſſentiunt: etiámque ad peſtiferam luem commendant. Pena ſemen guſtu eſſe tantillum adſtrigente, & temperatæ ex calore ſiccitatis, ideóque ad faucium, pharyngis,& tracheæ incendium &, vlcuſcula eo vulgus vti. Non eſt Iſopyron Dioſcoridis Melanthij ſpecies illa, neque paluſtre Trifolium, cùm neque vlla ſit in illa nota Dioſcoridis reſpondens: mirórque Dodonæum virum doctiſsimum ita hallucinatum, vt Dioſcoridis textum totum hîc peruertere, & immutare voluerit, illius ſenſum, verbáque, atq; Plinij verſionem minimè percipiens: & ideo quæ non intellexit, abundare, ſuperfluáque cenſuit. Neque Veſicaria Indica, Piſum cordatum, vel cor Indicum dicta, à Pena, amici cuiuſdam ſententia, Iſopyrum putata; cùm ſit repens, nec in illa rectè ſummum caulis dici poſsit, vt colligitur ex cap. de Chameſycæ. in quo dicit Dioſcorides, non habere caulem, ſed viticulos per terram ſtratos, neque flos in pampinos torquetur, neque habet capitula tenuia, ſed magnas veſicas, non ſemunculis; ſed magnis ſeminibus ternis in ſingulis veſicis,& aëre plenas: guſtu etiam Auctoris iudicio diſsimili, Piſi ſcilicet: neque vires Dioſcoridi reſpondentes, quis habere compertum habet, ſed omnes, an ſit Halicacabi ſpecies, dubitant: atque ita à folliculi forma denominatur. Nec, vt idem Pena ſcripſit, Phaſioli πέταλον, quod nonnulli etiam *folium* interpretâtur, habet, quod ipſe ignorans, Dodonæo obijcit, vt intellexiſſe videretur. Sed iam demonſtraui adhuc neminem non ignoraſſe. Quare planta à me propoſita Dioſcoridis Iſopyrum habenda, cùm neque ſit quod aduerſari poſsit, immo ſuam ipſius hiſtoriam dilucidat, adhuc tenebris obuolutam, propter verborum, atque ſenſus difficultatem, neque ab alijs, & ne quidem ab interpretibus enodatam.

Aegy-

INTER

Aegyptiorum Malinathalle Theophraſti, Anthalium Plinio.

Nomen. INTER edules radices quas Aegyptus fert,
Lib.4. c. 10. Malinathalles à Theophraſto connumerantur, ait .n. de ijs quæ in aqua oriuntur ſupra
Deſcriptio. locutus: Ἐν δὲ τοῖς ἀμμώδεσι χωρίοις, ἃ ἐστιν οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ, φύεται κατὰ γῆς ὃ καλεῖται μαλιναθάλλη. στρογγύλον τῷ σχήματι, μέγεθος δὲ ἡλίκον μέσπιλον, ἀπύρηνον δὲ, ἄφλοιον: φύλλα δὲ ἀφίησιν ἀπ᾽ αὐτοῦ ὅμοια κυπείρῳ. *Locis autem arenoſis, haud procul à fluuio, naſcitur in terra, quod Malinathalle appellatur, figura rotundum, magnitudine Meſpili, ſine nucleo,*
Lib. 21. c. 15. *ſine cortice; folia vt Cyperus mittit.* Ex quo textu Plinius mutuatus, pro, Μαλιναθάλλη, Anthalium tranſcripſit: quod Græcè ἀνθάλιον
Etymon. ſcriberetur, ex ἀνὰ, & θαλέω, vel θάλλω, compoſitum, quod eſt regermino, parum diſtans à verbo μαλιναθάλλη, quod, ex μάλα aduerbium, & ἀναθάλλω conflatum eſt, ſignificátque valde regermino, quod etymon proprium eſt huius plantæ, quæ, radice vnica ſata, vt altera Dioſc. Chondrilla ſe propagat, innumeráſque producit. Verba eius ſunt haec. *Anthalium longius à flumine naſcitur Meſpili magnitudine, & rotunditate, ſine nucleo, ſine cortice, folio Cyperi.* Cui planta, Traſi, appellata, ſiue dulces & eſculenti Cyperi, ſimilis admodum, eadémque eſſe videtur.
Forma. Habet enim ex tenuibus fibris dependentes globulos, læues, rotundos, oblongos, ex aliqua parte magis extuberantes, extremum diuiſum habentes vti Mali Punici fructus, Meſpili coronam æmulantes: vt in pictura viſitur, paucis lineis per obliquum circumductis, ac ſi pluribus partibus ſimul coniunctis, conſtarent, ſignatos: magnitudine, & forma ad fructum minoris Meſpili ex genere Setanee, accedentes: quem nos hîc, quia molles,& eſui aptos habet nucleos, Meſpilum exoſſem appellamus: cuius & colorem etiam exterior pars refert: quæ excoriari nequit, ideo ſine cortice dici poſſunt: cùm propriè cortex ſit, quæ exui poteſt, inutilis, nihílque interiori parti, vel fructui obeſt: carnem intus continent ſolidam, albam, ſine nucleo

oleo aliquo : ſapore dulci ferè Caſtaneæ : folia emittit Cyperi
noſtratis vulgaris,at oblongiora ; caulē, & flores æſtate eidem *Tempus.*
ſimiles . Rara hîc planta , neque alibi, niſi in ſtudioſorum pen-
ſilibus hortis culta viſitur , è Siciliæ extremis , arenoſíſque o- *Locus.*
ris Auſtro expoſitis, vbi ſpontè oritur , adducta. Cuius natales
plantam confirmare videntur, cùm à Theophraſto dicatur,
Locis autem arenoſis &c. ad differentiam plantarum in limoſis , &
paluſtribus locis naſcentium, de quibus antea dixerat, ideó-
que ſubiunxit: *haud procul à fluuio naſcitur in terra,* &c. Plinius ve-
rò ad differentiam Colocaſiæ , & Perſonatæ , quas Nili ſui do-
tibus gaudere, ait : *Longius à flumine* , oriri tradidit. Ex quibus,
& ſuperioribus colligitur , arenoſa , Auſtrináque non ſicca ni-
mis loca Malinathallen adamare . *Hæc incolæ*, ſequitur Theo-
phraſtus, *legentes , in bryto hordeaceo decoquunt, dulcia admodum effi-*
ciuntur, hiſque pro bellarijs vtuntur. Plinius, *mandunt igni paratum.* & *Lib. 21.*
alibi, *Anthalij, quod Aegyptij edunt, nullum alium reperi vſum.* Mat- *c. 29.*
thiolus verò in Veronenſium agro oriri aſſerit : atque ibi pue-
ri plenos quaſillos vænum circumferunt,vocántque *Dolce Traſi:*
crudas , coctáſque eſitant in bellarijs . Harum cremor vt tra- *Vires.*
dit Matthiolus pectoris , & laterum vitia expurgat , quo fit vt
tuſsientibus perutiles ſint . Tunduntur enim macerantúrque
carnium iure, & inde per linteolum exprimitur cremor, quem
etiam venereis potionibus miſcēt recentiorum nonnulli.Idem
cremor potus ad vrinæ ardores valet , & ad dyſenteriam, nam
humorum acrimoniam retundit , præſertim ex aqua potus , in
qua candens ferrum extinctum fuerit . Sunt hæ radices vt ex-
perientia , & dulcedine conijci poteſt , in moderatè calfacien-
tium & humectantiū genere. Sed flatus quodammodo gignunt.
Sunt qui Theophraſti eſculentos Cyperos eſſe iudicent, quam- *Lib.6. de*
obrem illius textum adducunt, in quo ſaporis, odoríſque gra- *cauſis plā-*
tia ſi in radicibus inſit plantarum , cur reliqua eorum minimè *ta. c. 16.*
reſpondeant , rationem reddit : & exempli gratia adducit,
Graminis , Cyperi, Betæ , Apij , Equapij , atque eorum quæ in paludibus ,
atque fluuijs idonea cibo proueniunt. Quo loco reſpondetur, Theo- *Li.1.c.16*
phraſtum , nuſquam Cyperos differre radicibus, & ſapore tra- *Li.4.c.9.*
didiſſe . Sed ſemper inter paluſtres , atque in aquis degentes *&c.11.de*
plantas illos connumerat, atque odoratas radices habere ait: *plan.li.6.*
nec in ſequenti capite Cyperum inter odoratas recenſuiſſet, *de cau.pl.*

tam *c.17.*

tam breui interuallo abſque vlla differentiæ mentione, ſi de alio Cypero, dulci ſcilicet, atque radicibus inodoris, forma etiam differētibus in antecedenti capite verba feciſſet, pro quo Traſi planta hæc intelligi poſſet; cùm è memoria tam citò, quod de priore Cypero in antecedenti capite ſcripſerat, excidere non potuiſſet. Quare hanc primò tuebar opinionem, vt ſcilicet textus in quo Cyperus, inter dulces radices connumeratur, ſit corruptus, & pro κυπείρου, per ει, diphthongum, Cyperi latinè, κυπίρου, per ι, Gladioli ſcilicet ſit reponendum, vt idem Theodorus Gaza in reliquis locis non ſine errore vertit Cyperum; Cyperum, & Cypirum confundens; atque ſemper Gladiolum interpretans. Atque Plinij auctoritate motus Græcum textum emendandum eo loco putabam, vt κυπίρου, pro κυπείρου, haberet. In alijs de Cypero aromatico loqui videtur,
Lib. 1. c. 4 Iunco ſcilicet triangulari dicto paluſtri, de quo Dioſcorides,
Lib. 21. & Plinius cuius verba ſunt haec: *Quidam etiamnum vnum genus*
c. 18. *faciunt Iunci trianguli, Cyperon vocant. Multi non diſcernunt à Cypiro, vicinitate nominis. Nos diſtinguemus vtrunque, Cypirus eſt Gladiolus, vt diximus radice bulboſa &c.* & inferius, *Cyperus Iuncus eſt, vt diximus*
Lib. 21. *anguloſus:* & alibi, *Idem & Gladiolum alterum, quem Cypiron vocant,*
c. 17. *& ipſum paluſtrem.* & eodem capite ſuperius. *Bulborum generi quidam adnumerant & Cypiri, hoc eſt Gladioli radicem; Dulcis ea eſt, & quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderoſioremque ſimul ſubacta.* Ex quibus, nullo pacto de Traſi planta, Theophraſtum eo loco intelligere colligitur: nã ſi κυπείρου, Cyperi ibi habeatur, cùm ſit radicibus odoris, forma differentibus, atque paluſtris, limoſiſque magis gaudeat locis; Cyperus erit: atque de eo intelligendum eſt, non qui in lapilloſis locis, ſed qui in aquis degit, de quo ſemper loquitur Theophraſtus, qui propter maiorem humoris abundantiam ab aquis exceptam, dulciorem ſaporem reddit, aliquantulum aſtringentem, odoratum, cibo aptum atque ſuauem, recentem intellige: nam ſiccatus parum amarus, & odoratior efficitur: in ſicco enim non eſt dulcedo vt idem Theophraſtus ait, & de eo intelligit Dioſcorides in ca-
Lib. 1. pite de Cypero, nam alibi de recente radice intelligens, illi
Lib. 4. Chryſocomes radicem comparat, dicens eſſe dulcem, aliquantulum auſteram, vt eſt, his verbis, γευσαμένῳ οὐκ ἀτερπῆ, κυπείρῳ ἴσην οὖσαν, ἐν τῷ γλυκεῖ ὑπαύστηρον: *guſtanti non iniucundam, Cypero ſimilem*

exi-

exiſtentem ex dulci ſubauſteram: & ſic Traſi non poterit eſſe, quæ nullam habet auſteritatem, atque arenoſis, & in Sicilia, & Aegypto, quibus locis frequentiſsima, & ſpontanea eſt, oritur: indéque ad nos & Veronam forſan etiam adſportata, vbi colitur pingui riguóque terreno, vt ait Pena; ſed hæc planta pingui agro ſata facilè corrumpitur, nam vermes radicem erodunt; in arenoſis verò & glareoſis vermes haud procreantur, plantáque lætior euadit, ſed ſæpe locus irrigandus eſt, niſi ſit naturâ riguus. Quare cùm ibi de Cypero Theophraſtus loqui videatur, non dubium eſt amplius, Traſi Plantam non eſſe Theophraſti Cyperum, quæ Malinathallen eiuſdem plenè refert, forma, ſapore, natalibus, atque vſu, in bellarijs ſcilicet vt Pena & omnes aiunt, etiamnum vbique expetitam. Quidam obijciunt huic plantæ, magnitudinem non eſſe Meſpilo æqualem, atque de maiore intelligunt, quibus reſpondeo ſatis eſſe ad quamlibet Meſpilorum ſpeciem accedere, nam ex trium generum Meſpilorum Theophraſti ad minorem Setaneæ ſpeciem, quam nos vt dixi, Meſpilum exoſſem appellamus, accedit, & forſan tertio generi nobis incognito parem, aut maiorem, quod minus eſt: atque dici poteſt vt eſt in Aegypto maiores fieri radices propter loci opportunitatem, quare de hoc amplius non eſt diſſerendũ. Quidam neſcientes etymon Anthalij, & Malinathalles, Malum Anthalium ſcribunt, putántq. ita appellari, atque alij plantam quandam exoticam pro Malinathalle demonſtrant, fructu iuglandi nuci pari, quæ ſit ne recipienda ignari ſciunt.

Chrondilla prima Dioſcoridis.

CHONDRILLA dicta fuit, ἀπὸ τοῦ χόνδρος, quod *Nomen,*
eſt grumus, & ἴλλειν, quod continere ſignifi- *& Ety-*
cat, quaſi continens grumos, quos Maſti- *mon.*
chæ ſimiles eſſe ait Dioſcorides his verbis: *Lib.2.*
φέρει δὲ τοῖς κλωναρίοις αὐτοῖς ἀφρίσκεται κόμμι ὅμοιον μα-
στίχῃ. Plinius verò, *habet proximam terræ Maſti-* *Lib. 22.*
chen tuberculo fabæ &c. Planta hæc in aridis *c. 22.*
aggeribus viarum æſtate viſitur hîc humi habens folia ſtra- *Forma*
ta, quæ vere erumpunt, primùm Cichorio ſimilia, poſtea ve- *locus.*

Χονδρίλλη
Chondrilla

rò laciniofa magis efficiuntur, atque Soncho, vel Denti Leonis dictæ plantæ accedunt, carnoſa, fractu, facilia, lactíſque plena: radicem longam: inueni illam trium pedum longitudinem æquantem, craſsitie verò minimum digitum: foris ſubflauam, intus albeſcentem lacte turgidam: quam ſi extirpes, non tantam poteris diligentiam adhibere, quin ſaltem plicetur, atque tunc per obliquum finditur múltis locis, exítque lac viſcoſum, quod pauco exinde tẽporis interuallo, minúſue quarta horae parte, vt gummi concreſcit. In radice ſemper inuenies terræ glebulas ab eodem ipſius lacte concretas, dum magis vigebat planta, exudante; quod ita viſcoſum eſt, vt neque à digitis, dum recens eſt, aqua abluendo, remoueatur. Huic plantæ cùm caulis erumpit, folia quæ humi ſternebantur, marceſcunt ferè in omnibus: quamobrem raró illa inuenies habere, aut flaccida pauca: qui trium aliquando pedum altitudinem æquat, prope humum hirſutus, atque aſper eſt, reliquus totus læuis, rotundus, multis alis refertus lignoſis, flexilibus, vt vna tantùm planta, velut Geniſta, cui colore, & habitu quadantenus ſimilis videtur, ſcopam efformare poſsis: habet foliola ex interuallo alternatim parua, craſſa, abſque lacinijs, vel raris Linariæ, vel Geniſtæ ſimilia, ex viridi etiam ad cæruleum vergentia, ex quibus ſingulis flores vt in Cichorio ſatiuo æſtate exeunt luteo colore, parui, in pappos cum ſemen ematuruerit euolantes: quod oblongum, fuluúmque atque hirſutum eſt. Tota planta guſtu eſt amaro. Hanc primam Dioſcoridis Chondrillam ſtatuendam eſſe cenſui, cùm ſuæ deſcriptioni congruere videatur: ait enim Dioſcorides χονδρίλλη, ἡ δὲ καὶ τοῦτο κιχώριον καλοῦσιν ἢ σέριδα, τὰ μὲν φύλλα καὶ τὸν καυλὸν, καὶ τὰ ἄνθη ἔχει κιχωρίῳ ὅμοια, ὅθεν καὶ εἶδος αὐτὸ τινὲς εἶπον σέριδος ἀγρίας λεπτότερον δὲ τὸ ὅλον, περὶ δὲ τοῖς κλωναρίοις αὐτοῖς εὑρίσκεται κόμμι ὅμοιον μαστίχῃ, μεγέθει κυαμιαῖα. *Chondrilla, quam aliqui Cichorion, aut Serin appellant, folia quidem, caulem, & flores Cichorio ſimilies habet, qua de cauſa quidam ſylueſtris Seridis ſpeciem eſſe dixerunt, ſed tenuiorem totam: at circa ramulos ipſos inuenitur gummi ſimile Maſtichæ magnitudine Fabæ, &c.* Quam eandem deſcribens Galenus ita inquit, *Lactucæ agreſti ſimile quodam olus eſt, quod Chondrillam nominant, & citius in caulem erumpit; amaritudinem habens manifeſtam, & quendam viſcoſum, & album ſuccum, &c.* Quibus notis congruere videtur

Tempus.

Deſcriptio.

hæc, nam tota viſcoſo, atque albo ſucco eſt referta, & ſi quamlibet partem flectas, radicem, folia, caulem, ramos, flores etiam, ex rima vi orta lacteus ſuccus exit, qui concreſcit paulò poſt Maſtiches duritie, & colore, ſed poſtea longo tempore nigreſcit: & quamuis Dioſcorides dicat, ſuccum concreſci, in imis ramulis vertit Marcellus Virgilius, Plinium ſequutus, qui ait, *proximam terræ Maſtichen*, Galenus tamen hoc non tradidit, ſed lacte quidem multo eſſe refertam, & viſcoſo; cùm non ſemper hoc eueniat: euenire poteſt quidem vel humoris abundantia excreſcentis, & hoc in radice ſemper inuenitur, vel aliqua vi exteriori, vt vento valido, aut alia, ab animalibus quadrupedibus ibi paſcentibus, orta, qua ramuli flexi fuêre, atque ita, parte illa curuata, rima efficitur, indéque lac exoritur, quod poſtea concretũ inuenitur, vt pluries obſeruaui, atque non ſolùm in caule, ſed ramis, frondibúſque. In radice verò ſemper, atque in pluribus partibus, terrámque adhærentem inuenies, atque nouum lac exire videbis, ſi parum illam flectes, atque concreſcere, vt dixi Maſtichen referens; quod pleriſque amicis oſtendi, minimè hoc credentibus, numquam id obſeruarant, nam plantam hanc flocci faciebant. Nulla ex alijs Chondrillæ nomine ab alijs inſignita planta, hoc facere reperies: ſuccum quidem illæ lacteum habent, non tamen viſcoſum, nec facilè naturâ concreſcentem, immo nec longo tempore. Quare non amplius illas, ſed hanc Dioſcoridis primam Chondrillam eſſe dicas, atque vires à Dioſcoride huic tributas, ineſſe ſcias, ait enim, *Inuenitur autem circa ramulos ipſos gummi Maſtichæ ſimile, magnitudine Fabæ. Quod cum Myrrha tritum magnitudine Oliuæ in linteo appoſitum, menſes ducit. Herba ipſa vnà cum radice contuſa, admixto melle in paſtillos efformatur, qui diluti nitro addito, vitiligines exterunt. Gummi verò etiam pilos agglutinat. Sed & radix recens ad eadem facit, ſi in ipſam acus tingatur, & pilis admoueatur. Commodo eſt etiam ad viperas cum vino pota. Et ſuccus ipſius aluum ſiſtit, coctus cum vino & potus, aut per ſe ipſum.* Quæ Plinius ita exarauit. *Habet proximam terræ Maſtichen tuberculo Fabæ, quæ appoſita fœminarum menſes trahere dicitur. Tuſa cum radicibus tota, diuiditur in paſtillos, contra ſerpentes argumento probabili. Siquidem mures agreſtes ab his læſi, hanc eſſe dicuntur. Succus ex vino coctæ aluum ſiſtit. Eadem palpebrarum pilos inordina-*

Vires.

ordinatiſsimos, pro gummi efficaciſſimè regit. Dorotheus ſtomacho & concoctionibus vtilem carminibus ſuis pronuntiauit. Aliqui fœminis & oculis, generationique virorum contrariam putauere. Galenus verò, *Chondrilla, & hanc quidam Serin nominant, eſt enim eiuſdem ferè cum illa facultatis, niſi quòd guſtu amariuſcula eſt, ac proinde facultate ſiccantiore.* Hanc Lobellius vimineam viſcoſámque Chondrillam vocat, neque gummi modo globulos concretos animaduertit, ſaltem in radice: neque illum ſequentes, qui viſcum melle nigro admixto, & huius radice ad auiculas capiendas idoneum à pueris factitari, aſſerunt.

Chondrilla altera Dioſcoridis.

ET hæc ſanè Chondrilla dici poteſt, nam radices habet à quibus grumi pendent, χόνδροι Græcis dicti: atque hanc Dioſcorides, vt ſuperiorem, Chondrillam appellauit, tradidítque habere radicem rotundam, paruam, &c. his verbis, ῥίζαν δὲ λεπτὴν, ἔπαχμον, κούφην στρογγύλην, &c. Plinius verò exactiùs hanc deſcribens ita ait, *radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa*: deſcripſítque confundens vtriuſque plantæ deſcriptiones, primò ſecundam, ſecundo verò loco primam ibi, *Habet proximam*, &c. Eſt igitur herba hæc in mōtibus ſaxoſis, locíſque in quibus terra non excedit dodrantem altitudine, naſcens, vbi & Ciſtus, Agrioriganum, atque Calamintha oriuntur: longè à mari, ac etiam ab Auſtro tutis: radicem habet rotundam, paruam Fabæ magnitudine, ſuccoſam, parum lacteſcentem, albidam, quandoque ad purpureum vergentem, ſolidam, amarã (maior non excedit Auellanæ nucis formam, ſed oblongiorem, læuem, atque cùm effoditur nihil terræ retinet, ita vt pellucida, & quaſi margarita videatur: quæ maior, vetuſtiórque inuenitur, tres quatuórue concauitates diaphragmatibus diſtinctas habere cernitur, atque ideo etiam χονδρίλλη ἀπὸ τοῦ χόνδρου, quod pro chartilagine, ſiue diaphgramate accipitur, vnde hypochondriũ dicitur quia ὑπὸ χόνδρου. poſitũ eſt: flaueſcit, cōtrahitur, rugoſáque efficitur: inueniuntur ſæpe plures à tenuibus fibris albis per terrã repētibus dependētes, qđ Plinius animaduer-

Nomen Etymon.

Lib. 22. c. 22.

Forma locus.

Chondrilla

uertit, cùm dicat, *radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa*. Nam & vnus ex bubulis illis perficit plantam, eandémque plures ſimul ex fibris dependentes. Ex quarum principio erumpunt, autumno folia Cichorij minora, oblonga circumroſa, ſiue leniter ſinuata, quarum inferior pars ad cæruleum tendit, dorſum habentia rubens, carnoſa, læuia, fractu facilia, atque tunc ſtridentia, vnde Herbarij hîc, *Herba ſtridola*, appellant; & lac amarum emanantia: maius folium minus eſt dodrante: è medio foliorum caulis aſſurgit vnicus, nudus, læuis, cauus, teres, rubens, lacte turgidus, pedalis, aliquando minor, vel etiam contra maior, ſecundum loci temporíſque temperiem: nam Plinius habet, *caulem minus pedalem*, in cuius ſummo vnicus eſt flos luteus, Aprili menſe prodiens, Cichorij, ſiue Dentis Leonis dictæ: cuius baſis, & caulis prope illam, hirſutie nigra obſiti cernuntur: ſemen in pappos euolat maturum. *Tempus.*

Hanc alterã Dioſcoridis Chondrillam ſtatui cùm ſuæ reſpondeat hiſtoriæ ab eodem traditæ, ſcilicet, Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος χονδρίλλης, φύλλον δὲ ἔχει περιβεβρωμένον, πρόμηκες, ἐπὶ γῆς ἐστρωμένον. καυλὸν δὲ ὀποῦ μεστόν. ῥίζαν δὲ λεπτὴν, εὔχυμον, κούφην, στρογγύλην, ὑπόξανθον, ὀποῦ μεστήν. *Eſt & alterum genus Chondrillæ, folium habens circumroſum, oblongum, humi ſparſum: caulem ſucco madentem: radicem paruam, vegetam, leuem, rotundam, flaueſcentem, ſuccoſam*. Quam ita Plinius tranſcripſit, *Chondrillon, ſiue Chondrille, folia habet Intubi circumroſis ſimilia, caulem minus pedalem, ſucco madentem amaro, radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa*. Quorum delineationem nulli aptare poſſumus, quæ bulboſas habeat radices, atque ex vnico bulbulo ſato plantam ſeparatam efficere poſſit, quæ etiam plures globulos habere poſſit, vt vult Plinius. Folia, etſi non ſint ſtrata in terra, vt in Cynogloſſa, Plantagine, & ſimilibus, nulla alia habet, præterquam illa quæ ab radice prodeunt, proximáque ſunt terræ, quarum aliqua in terram conuertuntur, quæ in terra iacere dicere poſſumus. Quare nihil mihi videtur poſſe obſtare, quominus Dioſcoridis genuina cenſenda ſit, præſertim cùm ex Plinij textus ſupplemento clarior fiat, quem ſcimus ab ipſo mutuatum multa tranſcripſiſſe inſalutato hoſpite. Hanc Lobellius marinam Chondrillam appellat, ſed hîc rariùs in maritimis inuenitur, & Perdicium Theophraſti, dubitátque an ſit Dioſcoridis Chondrilla

Deſcriptio. *Lib. 22. c. 22.*

drilla; quare aliam deſcribit Aſphodeli radice, quam Matthiolus ignorans an & nobis oriretur, Conſtantinopolitanum Cichorium appellauit; quæ radicibus conſtat multiplicibus in mucronem deſinentibus: Marcellum Virgilium virum doctiſsimum ſequutus, qui ἔπακμον, non, *vegetam*, ſed, *in mucronem deſinentem*, vertit non animaduertens verbum ἔπακμον, ἀπὸ τοῦ ἐπακμάζειν deriuari, quod verbum, ἀπὸ τοῦ ἀκμάζω, & ἐπὶ conflatum eſt, quod, vigeo, & adoleſco, interpretatur; atque vegetam, vel adoleſcentem, eſſe interpretandum vt omnes verterunt: atque etiam textum vult deprauare, vt non κούφην, *læuem*, ſcilicet: ſed κορυφὴν, quod verbum, non legitur in textu Græco aliquo, nec in Ruellij verſione quam multis locis impreſſam habeo, ſed κούφην & pro eo *læuem*, ſcriptum inuenitur: quamuis in Volumine de Plantarum natura aliter dicat, ſed ibi hiſtoriographus, non interpres eſt. Quod ipſi neque ſatisfaciens, in Plinium verba vertit, quem hallucinatum putat, non percipiens, neque cognoſcens quam lectionem, quámue plantam recipere debeat: in Matthioli demum incidit Cichorium Conſtantinopolitanum, in eum etiam inſurgens, ſed & pudere debuit ipſum etiam, qui illius ſcrutator fit, & quæ ipſe ſcribit non conſiderat, plantarum ſimilium copia & lectionum conuolutus: illud tandem deſcribit. Sed neque eſt, cùm pluribus radicibus, non vnica propagetur, exceditque longè formam & magnitudinem vt ex Dioſcoridis & Plinij textu liquet; neque aliquando, ſed ſemper contra Dioſcoridis & Plinij ſententiam ſit numeroſa, atque multiplex; non vnica vt in planta à me propoſita: quę has vires habebit ex Dioſcoride,

Vires. *Vim concoquendi habent folia & caulis. Succus verò pilos in palpebris agglutinat.* Myconius hanc ſtrumoſum Cichorium appellat, atque ad ſtrumas curandas multùm conferre ſe experimento didiciſſe aſſerit, quinque aut ſex integræ cum melle ſumptæ radices multis continuis diebus mirum in modum proſunt. Eadem, ſtillatitia aqua earum, & decoctum præſtat, ſed inefficacius: item conditum ex ijs cum melle paratum admodū iuuat. Herbarij hîc fœmellis ad eliciendum lac vti ſonchum vtilem vendunt; quæ illas parant ita; contundunt radices huius herbæ atque addito ſampſucho ouis intermiſcent, atque placentas ex his confectas edunt.

Ἄλισμα
Alisma

Aliſma, ſiue Damaſſonium Dioſcoridis.

Nomen
Etymon. ALISMA, quæ Alcea dicitur, atque Damaſſoniũ, à ui propulſandi venena Leporis marini, & Ranæ rubetæ, opiíq. vt in Dioſcoride legitur, nomina ſunt. Lobellius verò Aliſmatis etymon eſſe ait à voce ἅλισμὸς, quod eſt maris alliſio, atque iactatio, conueniréque Aliſmati, eo quòd in aquis degat. Sed ſi verum hoc eſſet, Haliſma debebat ſcribere, nam ἁ, ſpiritu aſpero ſignatum eſt, ab Aliſmate alienum: atque verum eſſet ſi planta ab ipſo propoſita Aliſma fuiſſet; ſed certè longè ſatis eſt, nihilque Dioſcoridis delineationi reſpondet, quamuis verba illius etiam peruertere voluerit, vt ſuæ plantæ reſponderent: & adhuc etiam multa deſiderantur in illa planta, quæ apertè à

Deſcriptio. Dioſcoride deſcribuntur, & demonſtrabo: ait enim Ἄλισμα, οἱ δὲ ἀλκέαν, οἱ δὲ δαμασώνιον καλοῦσι. φύλλα μὲν ἔχει ἀρνογλώσσῳ ὅμοια, στενότερα δὲ καὶ ἐπὶ γῆν κλώμενα. καυλὸς δὲ λεπτὸς, ἁπλοῦς, ὑπὲρ πῆχυν ἔχων κεφάλια, θυρσοειδῆ. ἄνθη λεπτὰ, λευκὰ, ὕπωχρα. ῥίζαι ὡς μέλανος ἐλλεβόρου

Lib. 3. λεπταὶ, εὐώδεις, δριμεῖαι, ὑπολίπαροι. ὑδρηλὰ δὲ φιλεῖ χωρία. *Aliſma, quam alij Alceam, alij Damaſſonium appellant, folia habet ſimilia Arnogloſſo, anguſtiora verò, atque in terram conuexa; caulem tenuem, ſimplicem, thyrſi ſpecie, cubito altiorem capitula habentem: flores tenues, albos, ſubpallentes: radices vt nigri Ellebori tenues, bene olentes, acres, ſub*

Lib. 25. *pingues. Aquoſa amat loca.* Ex hoc textu Plinius in ſuos libros

c. 10. ita repoſuit Aliſmatis Hiſtoriam. *Aliſma, quam alij Damaſſoniũ, alij Lyron appellant. Folia ei Plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, & magis laciniosa, conuexáque in terram, aliàs etiam venoſa ſimiliter: caule ſimplici, tenui, cubitali, capite thyrſi: radicibus denſis, tenuibus vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Naſcitur in aquoſis. Alterum genus eiuſdem in ſyluis, nigrius, maioribus folijs, &c.* Quorum delineationibus quantum reſpondeat planta à me propoſita ex hac de-

Forma. ſcriptione patebit. Radicem habet in ſummo craſſam maiorem digitum æquantem, foris rufeſcentem, ex qua fibrę pallentes dependent circum plures, carnoſæ, tenues, non diſsimiles Elleboro, odoratæ, atque guſtu acres: folia emittit plura in gyrum in terram inclinantia, pallido colore, læuia, carnoſa forma Plantaginis latifolię anguſtiore, ſed nerui parum conſpicui viden-

videntur; in ſuperiore & latiore parte ſerra ta minutis, paruíſque dentibus: quarum quæ proximiora ſunt humo flaccida, atque languida ſunt: caulem emittit, non è centro foliorum, ſed ex radicis latere, cubitalem atque maiorem, cùm planta vetuſtior eſt, ſupra quem radiatim foliola exeunt latiuſcula, quorum vnicum triplo maius eſt, vt in pictura viſitur, baſim conficientia florum, qui inter ipſa velut vmbella, aut corymbi dependent, ex albo luteſcentes, parum odori, caui, tenues, in quinque partes in ſummo diuiſi, ac ſi quinque foliolis eſſent constructi, floribus Primularum veris vulgò dictarum non diſſimiles, calices ex quibus prodeunt, in imo habentes. Quibus ſiccatis fructus remanent rotundi, duri, apicem habentes; cortice molli in quinque etiam partes diuiſa contecti, vt in Ocymoidum genere viſitur: in quibus minutum ſemen, fuſcũ, anguloſum, citrinæ Nigellæ ſimile continetur. Februario, & Martio menſe floret, atque Aeſtate fructus perficit. *Tempus.* In montoſis oritur, rupibúſque, in quibus ex altiore parte montis defluit humiditas, atque vmbroſis locis frigidíſque gaudet: in Palinuri rupibus humidis frequens. *Locus.* Hanc recentiores Vrſi auriculam appellant à forma, foliorum ſcilicet, quæ erumpunt, tunc enim auriculam imitantur: & Saniculam atque Paralyticam, propter inſignes facultates, quas obtinet: atque propter florum præcocitatem inter Veris Primulas recenſent; quibus congener eſt: quas Phlomides, ſiue Verbaſculos putarunt (ſed à Verbaſcis longè abſunt) quarum plures ſpecies à plantarum collectoribus depinguntur, à loco in quo naſcuntur nomine diſcretæ; nam aliæ, vt hæc montanis locis, aliæ ſyluis, aliæ pratenſibus gaudent: at omnes quidem vmbroſa humentiáque amant loca. His Fuchſius vir doctiſsimus, ſub Verbaſculorum nomine, aliud enim verius his inditum non erat, has vires tribuit. *Radicis decocto veſicæ, renúmque obſtructiones ſoluuntur.* *Vires.* Quod etſi à Dioſcoride non memoretur, à Galeno tamen hæc de Aliſmate, ſiue Damaſſonio proferuntur. *Lib. 6. de ſimpl. med. facult.* *De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, quod eius radix epota dyſenterias ſanet, & aluum ſiſtat, atque œdemata mitiget, ſed nos ea quidem experti non ſumus. Quod autem conſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit, pota comminuat: id certè experti ſumus. Ex quo liquet quòd abſterſoriam quandam facultatem obtinet.* Sequitur Fuchſius.

ſius. *Ius herbæ propinatur & illinitur aduerſus rupta, luxata, & liuentia: quod verò hæc eadem poſſint, temperamentum eorundem palàm docet: parum enim adſtringunt, ſi guſtaueris, amara, & modicè acria ſunt: vt hoc nomine, deſiccandi, & detergendi facultatem habere nemo dubitet. Et mulieres formæ ſtudentes ſucco è floribus illarum expreſſo faciem illinunt, quòd maculas, rugáſque & alia eiuſdem vitia mirificè detergeant.* Ad enterocelas thoracíſque vulnera commendantur ex Matthiolo. Plinius verò ex Dioſcoride tranſcripſit hæc tantùm.

Lib. 25. c. 10. *Vſus in radice vtriuſque aduerſus ranas, & lepores marinos drachmæ pondere in vini potu.* Quibus reſpondere videntur quæ de primulis congeneribus ſcribit Matthiolus: ait enim aquam ſtillatitiam ex florida planta exceptam vtilem eſſe in potu, languoribus cordis, & totius corporis: nam, vt periclitatores aiunt, mirum in modum auxiliatur, robúrque addit cordi. Flores impoſiti ſcorpionum, & venenoſarum aranearum ictibus ſubueniunt: atque folia, flores, radixúe, aut tota planta impoſita, luem peſtiferam atque vulnera ſanat. Dioſcorides verò ait *Radix drachmæ vnius aut duarum pondere pota cum vino commoda eſt his qui leporem marinum vorarunt, & quos rana rubeta momordit, & qui opium hauſerunt. Torminibus, atque dyſenteriæ per ſe, aut cùm pari modo ſeminis Dauci, potui datur. Conuulſis, & ad vteri affectiones prodeſt. Herba ſiſtit aluum, menſtrua pellit, atque tumores illita mitigat.* Item

Lib. 26. cap. 5. Plinius de plantis ad ſtrumas vtilibus verba faciens ait, *Damaſſonium quæ & Alcea vocatur, ſub ſolſtitio collecta, imponitur ex aqua cœleſti, folium tritum, vel radix cum axungia tuſa, ita vt impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoréſque quacunque in parte.* Ex his quidem colligitur, & facie, viribúſque plantam à me propoſitam Dioſcoridis eſſe Aliſma, ſiue Damaſſonium, omnibus reſpondentibus notis; quas longè abeſſe ab alijs Damaſſonijs ſiue Aliſmatibus putatis, quiſque ex his iudicabit; radice quidem, folijſùe aut ſerraturis, caule, odore, atque ſapore, viribúſque minimè reſpondentibus quæque planta ab ijſdem propoſita eget, quæ hîc repetere prolixum foret. Eſt & alterum genus Aliſmatis à Plinio memoratum, de quo in ſequentibus dicam.

Aliſma ſyluarum & pratorum

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Aliſmatis ſiue Damaſſonij genus alterum Plinij.

IN deſcriptione Aliſmatis ſiue Damaſſonij ex Dioſcoride tranſcripta, Plinius addit hæc verba. *Alterum genus eiuſdem in ſyluis, nigrius, maioribus folijs:* & infra primam Aliſmatis deſcriptionẽ, hæc verba intermiſcet: *aliâs etiam venoſa ſimiliter.* Ex quibus verbis innoteſcit, quas depictas affero plantas, & eiuſdem generis, ſecundum eſſe Aliſmatis genus Plinij. Radicem enim omnes habent Ellebori modo fibroſam, pinguem, tenuem, odoratam, & acrem, ex qua folia in gyrum humum operiunt parum ab ea elata, lactucaceis proxima, inferiore parte hirſuta, venoſa, ſiue neruoſa multùm, quamobrem criſpa viſuntur, per ambitum leniter ſinuata, colore viridiore, ſaturiore primo Aliſmate depicto, quare Plinius nigrum genus appellauit, & rectè. Harum prima depicta non thyrſi ſpecie caulem, & ſupra eum capitula, ſed plures cauliculos nudos, atque hirſutos promit, in quorum ſummo ſinguli flores ex calice prodeuntes inſunt, ex albo lutei, odoratíque, quibus ſiccis vaſcula remanent ſemina habentia parua, ſubrotunda, fuſca, quæ Maio perficiuntur. Secunda verò, caulem, atque flores, Aliſmatis primi generis modo emittit, etiam concolores. Omnes primo Vere florem edunt, indéque Veris Primulas, recentiores appellarunt, alias verò ſyluaticas, omnibúſque eaſdem vires tribuêre, eorundẽ experimento cõprobatas. Quod animaduertens Plinius dixit, *Alterum genus eiuſdem in ſyluis nigrius, maioribus folijs: Vſus in radice vtriuſque aduerſus ranas, & lepores marinos, drachmæ pondere in vini potu.* Quibus ſubſcribenda ſunt quę ſupra in deſcriptione primi Aliſmatis generis repoſui: nam & recẽtiores, ſicut antiqui omnibus eaſdem vires tribuêre. Harum alias congeneres in plantarum collectoribus ſub Primulæ, Saniculæ, Vrſi auriculæ, & Paralyticæ nomine videre poteris, quas omnes ſub Aliſmatis & Damaſſonij nomine comprehendes: atque alias montanas, quæ in montibus oriuntur, alias ſyluaticas, alias poſtremò pratenſes, non Primulas, ſed Aliſmatis nomine inſignitas plantas, appellabis.

Deſcriptio. *Lib. 25. c. 10.* *Forma.* *Tempus.* *Vires.*

Acinos Dioſcoridis.

Ἄκινος dicta fuit planta hæc ab, ἀ, litera, quę nota eſt priuatiua, & verbum κινέω, quod ſignificat, mollio, moueo, incito, cieo; vnde κινεῖ κοιλίαν καὶ ἔμμηνα, dicitur apud Dioſcoridē, cieт aluum & menſes: hæc autem, quia contrariam habet facultatem, ſcilicet quòd menſes, & aluum pota ſiſtat Dioſcoridis ſententia, ideo ἄκινος dicitur, quia ἀκινεῖ, vel ἵστησι κοιλίαν, καὶ ἔμμηνα πινομένη, quam ita deſcripſit Dioſcorides, Ἄκινος, ἢ ἄκονος, πόα ἐστὶ λεπτόκαρφος, στεφανωματικὴ, παραπλησία ὠκίμῳ, δασυτέρα δὲ, καὶ εὐώδης: παρ᾽ ἐνίοις δὲ καὶ κηπεύεται. *Acinos, aut Aconos herba eſt. tenuibus ſurculis, coronaria, admodum ſimilis ocimo; hirſutior verò, atque bene olens, apud aliquos in hortis plantatur.* Plinius verò de varijs oleribus verba faciens ſubiungit: *Acinos, quam Epipetron vocant, quæ nunquam floret.* Ex quo textu multi opinati ſunt eandem eſſe cum Epimetro Theophraſti à vocis ſimilitudine, quod abſque dubio eſt; rationem affero, quia Plinius illa, inter quæ de hoc Acino mentionem facit, ex Theophraſti capite octauo libri ſeptimi exarauit: atque ex rebus de quibus ibi agit, ſi cum Theophraſti loco citato expendantur, perſpicuū erit: vbi eius verba hæc ſunt: ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον. *Aliqua verò omnino flore carent, ſicut Epimetron.* Quod etiam indicio fuit, vt etiam idem eſſet cum Epimedio Dioſcoridis, cùm neque Epimedium florere dicat vnquam: idémque eſſe Epimedium Dioſcoridis & Epimetron Theophraſti, à vocis quadam, & hiſtoriæ ſimilitudine, atque Epimetron Plinij, qui & Acinos dici tradit; quo loco reponendum putarem, pro *Acinos, Erineos,* potius: quod nomen in diuerſis illis Epimedij Dioſcoridis nomenclaturis, inuenitur: cùm Plinij mos ſit, diuerſa ex varijs tranſcribere, atque hîc Theophraſti caput 8. libri 7. alibi verò Dioſcoridis Epimedium præ manibus habebat, immemor Epimetri iam deſcripti: non enim ſemper potuit ſucciſiuis horis, nocturníſque hæc expendere, lucémque videre, atque nobis oſtendere. Quibus conuolutus Pena: putauit ἄκινος per υ, ſcribi oportere, quòd ſterilem ſignat, atque infœcundam plantam:

Nomen Etymon. — *Lib. 2. c. de Braſſica.* — *Lib. 3.* — *Deſcriptio.* — *Lib. 21. c. 15.* — *Lib. 7. c. 8.* — *Lib. 27. c. 9.*

plantam: & in Matthiolum inſurgit, vt ſolet, trabem etiam ſuam minimè videns: ſed de his hactenus. Non eſt Acinos, quã Epipetron vocant, Acinos Dioſcoridis, nam idem Plinius de

Lib. 21. c. 27. eo loquens ait, *Acinon, & coronarum cauſa, & ciborum Aegyptij ſerunt: eadémque erat quæ Ocimum, niſi hirſutior ramis ac folijs eſſet, & admodum odorata.* Ex quibus verbis clarè liquet Acinon cibo aptã eſſe, atque vtilem, cùm eo ſeratur: quod contra eſt in Epipetro, vel Epimedio: ſecundò Epimedion, vel Epipetron, aut Epimetron ab omnibus flore carere dicitur, quod contrà eſſe in Acino Plinius his verbis demonſtrat, *Eadémque erat quæ Ocimum, niſi hirſutior, &c.* Sed Ocimum non caret flore, ergo & Acinon flores habere eſt neceſſe, cùm nihil ab Ocimo differre debeat, niſi hirſutie tantùm, qua etiam nota à Dioſcoride ab Ocimo diſtinguitur, cùm ὠκίμῳ παραπλησία ſcribat, quæ verba & ſententiam hanc, & Plinij deſcriptionem confirmant, cùm illa prępoſitio παρὰ addat πλησία, in compoſitione verò vel nomini vel verbo adiuncta, proprietatem illius adiuuat, tam ſi rectum, quàm ſi iniquum ſignificet, vt in linguæ Græcæ obſeruationibus licet videre: & ſic flores habere oportet vt Ocimum, cùm ab eo hirſutie tantùm differat. Quod argumentum ab alijs hucuſque non eſt animaduerſum, atque mihi ſufficere videtur, vt flores Acinon habere, probare poſsit, præter illud quod alij dixêre, quod coronaria cùm ſit, flores habere eſt veriſimile, ſed

Forma. quidem non neceſſe. Quare plantam hanc pro veriore Acino affero, quam quotannis olitores Verno tempore ſerunt, illámque *Vrtichella*, hîc appellant, eò quòd Vrticæ hirſutiem quodammodo referat; hirſuta quidem eſt, atque aſperiuſcula caule, & folijs Ocimo ſimilibus, tenuioribus, oblongioribúſquę

Tempus. per ambitum ſerratis Mercurialis modo, flore æſtate etiam Ocimo ſimili, paruo, purpuraſcente: diceres niſi aliud Ocimum agnoſceres, genuinum eſſe Dioſcoridis: folia enim habet Mercuriali ſimilia, quæ Ocimi folia habere ait Dioſcorides: cui nulla alia planta à Dioſcoride deſcripta folijs Ocimo ſimilibus, ita Ocimo, folijs, atque poſitu, colore, læuitate, & caule eſt Mercuriale ſimilior: hæc autem ab illis differt tenuitate caulis, quod Dioſcorides requirit, illiuſque & foliorum hirſutie, quæ Ocimo & Mercuriali deſunt. Odore eſt fragrantiſsima ad Caryophyllos aromaticos accedente: & ſi tantùm illam

tangis,

Ἄκινος
Acinus

tangis, remittit odorem, et ſi deinde manum naribus admouebis, iucundiſsimo odore nares ferientur. Quare admodũ eſt odorata, & boni odoris, atque tam Ocimo ſimilis eſt facie, vt non dubium ſit Ocimi ſpeciem eſſe, cùm hirſutie tantùm atque caulis tenuitate differat. Acini mentionem Galenus omiſit:

Vires. Paulus verò Dioſcoridi ſe ſubſcribens ita ait. *Acinos Ocimo ſimilis, mediocriter adſtringendi vires habet*, quod clarè ex guſtu mandendo percipies, *ideòque aluum & menſes pota ſiſtit: impoſita verò panos, & eryſipelata curat*. In Plinij textu contrarias vires reperi, ſed non dubito quin error ſit correctoris putantis calidas vires, aperientéſque habere, atque ſicut Ocimum vrinæ difficultati ſuccurrit Dioſcoridis ſententia, ita & hanc Ocimi ſpeciem, & vrinas, & menſes ciere poſſe: ideóque *Ciet menſes, & vrinas*, ſcripſit. Quod etſi probari poſsit, vtraſque vires Acinon habere poſſe, vt ab aliquibus factum eſt: tamen potius duobus textibus credendum cenſeo, quàm vni contrarij rationem non reddenti. Non eſt Acinos Dioſcoridis, quæ à diuerſis ponũtur, multùm enim ab Acini hiſtoria abſunt, qua de cauſa alter, alterius putatum Acinon refellit, ſuæ ſubridens opinioni: ſed nulla Ocimi folia habere perſpicitur, neque cum Ocimo ſimilitudinem illam refert, qua eadem dici poſſet, niſi hirſutior eſſet, vt Plinius ait ex mente Dioſcoridis. Quare Plantarum auctor neſciens quam reciperet, inodoram illam, aut potiùs fœtidam plantam, vbique viarum infeſtiſsimam, cùm admodum odorata eſſe debeat, pro verò Acino appingere maluit, Lobellij, Peneque pœnam formidans: quam & ipſemet Clinopodium ſylueſtre appellat, quàm ex Ocimis hirſutam plantam, ab ipſo depictam Fuchſij medij Ocimi nomine conſiderare, an Ocimum hirſutum eſſet, & Acini nomine dignum, ſed tantam iconum multitudinem, nedum plantas conſiderare haud poterat.

Alyſſum Dioſcoridis.

Nomen
Ἄλυσσον dicta fuit planta hæc, ἀπὸ τοῦ λυσσᾷν, quod *Etymon.*
eſt, rabire, & α, particula priuatiua, eo quòd *Lib.*3.
rabie priuat, vt Dioſcorides de hac loquens, *Lib.* 24.
ait, δοκεῖ δὲ καὶ λύσσαν κυνὸς ἰᾶσθαι, & Plinius, *No- c.* 11.
*men accepit, quòd à cane cõmorſos rabiem ſentire non
patitur.* Herbula eſt parua ſurculoſa, radicẽ ha *Forma.*
bens exiguã, albidã, tenuibus capillamentis diuiſam, folia bina humi ſtrata, rotunda, parua admodũ, carnoſa, hirſuta, atque aſperiuſcula, per ambitũ paruis, rotundíſque inciſuris ſerrata: caulem edit aliquando vnicum, [& non minus inuenies vnicaulem plantam, quàm ramis præditam] rectum, rotundum, hirſutum ſine alis, virgellam referentem, pedem, vel ſeſquipedem altitudine vel lõgitudine æquantem: aliquando multas alas, ex ſingulis foliolis imis, atque etiam ex alijs ſuperioribus cauli abſque petiolo ex aduerſo etiam hærentibus, maioribus illis, quæ humi ſternuntur, ex interuallo diſpoſitis, exorientes: quæ ſicut & caulis, è medio ad ſummum vſque, flores paulatim edunt cæruleos, paruos, Anagallidi aquaticæ pares, atque concolores, ſurculis, & folijs tunc alternatim diſpoſitis, minoribus, oblongioribus, minúſque inciſis, interceptos: quibus decidentibus, in illorum locum fructus hirſuti ſuccedunt foliacei compreſsi cordis prima facie quodammodo latiorem formam æmulantes, δισκοειδεῖς, vt Thlaſpi fructus, duplici membranula conſtructi, duplicis clypei oualis, vel rotundi, alterius alteri hærentis iconem exprimentes: dupliciter ex vtraque facie extuberant, ac ſi duorum clypeorum alter alterius lateri coniunctus eſſet: atque ita intelligendum eſt, non vt alij perperam, alterum alteri incumbentem clypeum conſiderarunt: nam ſi ita eſſet omnes plantæ hoc exprimerent, etiam quæ foliaceum ſemen habent; ſed Dioſcorides, vt dixi, plantam hanc ab alijs hoc ſecreuit, vt fructus eiuſdem, quælibet ſcilicet membranula, duplicis clypei, latere alterius alteri hærente, iconem repræſentarent; quam deſcriptionem hæc tantùm planta & congeneres referunt. Hos quatuor foliola circundant, vt in Anagallide viſitur; intus ſemina parua,

Ἄλυσσον
Alyſſum

oualia compreſſa,flaueſcentia continentes, quæ veluti dorſum in medio magis eleuatum habent, ideo Dioſcorides, ὑπόπλατυ σπέρμα dixit, quibus perfectis folliculi aperiuntur, ſemenque decidit. Tota planta guſtu amaricat. Aprili menſe florere incipit: Maio perficit fructus. In editis locis & ſole illuſtratis, ſaxoſis,non cultis, parietibúſque hîc oritur, & etiam vallibus, pratenſibúſque, ſed non ita frequens. Totam videtur explere Dioſcoridis hiſtoriam, qui ait. Ἄλυσσον φρυγάνιόν ἐστιν ὑπότραχυ, φύλλα ἔχον στρογγύλα· παρ' οἷς ὁ καρπὸς ὡς ἀσπιδίσκια διάδιπλα, ἐν οἷς τὸ σπέρμα ὑπόπλατυ. φύεται ἐν ὀρεινοῖς καὶ τραχέσι τόποις. *Alyſſon virgultulum eſt, in aliquibus legitur, vnicaule, ſubaſperum, folia habens rotunda,iuxta quæ fructus velut duplices clypeoli, in quibus ſemen ſubcompreſſum: oritur in montibus, & aſperis locis*. Diuerſam ab hac plantam deſcripſit Plinius his verbis poſt Erythrodani deſcriptionem ſubiungens: *Diſtat ab eo,qui Alyſſon vocatur folijs tantùm,& ramis minoribus*; Ex quibus patet ſimilem feciſſe Rubiæ: & ſic alia planta diuerſa eſt ab ea, quam Dioſcorides deſcripſit folijs rotundis, quæ non poteſt cùm Rubia aliquam habere ſimilitudinem, cùm plura folia caulem cingere deberent,vt Rubiæ ſimilis eſſet;ſed cõtra eſt,atque hoc confirmat diuerſa illa nomenclatura Dioſcoridi appoſita, ἁπλόφυλλον, quod verbum, ſimplici folio plantam deſignat: vt ſcilicet ſimplex folium caulis lateri hæreat,nõ plura ſimul ex eadẽ parte, vt in Rubia, quæ terna vtrinque ex oppoſito habet hærentia: quod nomen à Rubia longè alienum eſt, & planta à me propoſita referre videtur, præſertim ex medio ad ſummum, in quo clypeoli inſunt, à quibus ἀσπίδιον, nomen fuit huic impoſitum, ob eorum ſimilitudinem & frequentiam. Quare Plinius,vel aliam deſcripſit plantam,vel in tranſcribendo, Dioſcoridis textus caput antecedens proximum Alyſſo, Aparines ſcilicet,alterum pro altero exarauit, cùm Aparinen folijs tantùm,& caule minoribus eſſe, atque in eo ab Erythrodano differre omnes ſciant. Neoterici verò diuerſas pro Alyſſo Dioſcoridis depinxêre plantas, quarum nec aliqua reſpondere videtur,cùm vel folijs ſit longis, læuibus, vel etiam hirſutis, nec rotundis, non φρυγανώδης, nec folliculos caule, & folijs interceptos, ſed in ſpicam in ſummo diſpoſitos habeat, contra Dioſcoridis ſententiam, qui deſcripſit vt folliculi hærerent folijs, ibi παρ' οἷς ὁ καρπός, &c. vt etiam in alijs plantis quæ fructũ

Tempus. *Locus.* *Deſcriptio.* *Lib. 24. c. 11.*

caule,

caule,& folijs interceptum habent, vt Lithoſpermon, & Polygonon,& ſimiles. Nec alio modo habere poſſunt, ſi Dioſcoridis textui reſpondere debent, quod, alij quia ab ipſis depicta planta non referebat, non ſine errore pertranſierunt, aut non animaduerterunt. Hanc pro Veronicæ ſpecie, vt ab alijs dicebatur, minore primùm afferebam ab alijs non depictam, vel minus rectè expreſſam ſi depinxerunt, alijs non diſsimilem, niſi quia folijs ſit rotundioribus per ambitum rotundis crenis diuiſis, hirſutioribus craſsíſque & caule aliquãdo recto, vel ſupino: flore verò, fructibúſque non diſparibus, item ſapore viribúſque. Quare alias Veronicas iam receptas humicaules, & ſupinas Alyſsi varietati adſcribendas putarem: Multis quidẽ viribus pollent, vt recentiorum experimento conſtat. *Ad cruenta, ſcilicet, & vetera vlcera, & vulnera ſananda mirificè conferunt. Scabiei, & omnibus cutis vitijs medentur. Tumores diſcutiunt potiſſimùm in ceruice: contra tuſſim, & vitia pectoris, pulmoniſque datur ſtillatitia aqua potanda: Iocinoris, & lienis obſtructiones aperiunt: vterum, renes, & veſicam expurgant. Ad febres, contagioſóſque morbos, trium drachmarum puluis ſiccarum, epota cum Theriacæ drachma ex vino commendatur, ſi verò ſtatim operiantur, vt ſudent ægri.* Dioſcorides verò ait, *Huius decoctum potum ſingultus qui ſine febre ſunt ſoluit. Idem facit detentum, aut naribus admotum. At cum melle tritum lentigines & maculas ſolares depurgat. Videtur & Canis rabiem ſanare, cum cibo contuſum & exhibitum. Sed & in domo appenſum ſalutare eſſe dicitur, tum hominibus, tum alijs animalibus, ne à faſcino lædantur. Quin & puniceo panniculo alligatum pecorum morbos abigit.* Galenus verò ſcripſit, *Nuncupata eſt hæc herba Alyſſon, quòd mirificè iuuet morſos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data ſæpe in totum ſanauit: atque hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine efficit. Dictúmque prius eſt talem facultatem ex ſola percipi experientia, & planè nulla conſtare methodo. Quod ſi quis ad multa experiatur, cognoſcet facultatem habere ſiccificam, & digerentem, cum hoc vt abſterſorium nonnihil etiam obtineat. Hac ratione vitiliginem & maculas faciei à ſole procreatas expurgat.* Quæ vires ſi conferantur cum ſuperioribus à recentioribus deſcriptis, præter facultatem ſanandi rabiem, quam neſcierunt, eædem eſſe videbuntur, nam digerere, excutere, ſiccare, abſtergeréque conſpicitur, atque Alexipharmacum eſſe. Ex quibus rectè poterit cenſeri plantam hanc Dioſcoridis Alyſſum facie, & viribus referre.

Varietates.

Vires.

Lib. 6. de ſimpl. med. facult.

Plu-

Plutarchus verò celebrauit Alyſſum plantam, numerauítque inter eas quæ ſolo contactu, halitúue, aut aſpectu prodeſſe homini poſſunt: non tamen contra rabidi canis maleficium, ſed contra ſingultum. Verba eius ſunt: τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτάνην καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. λέγεται δὲ καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴ, καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένη ταῖς μάνδραις. *Quin etiam herbam Alyſſon vocatam, alij in manus accipientes tantùm, alij autem conſpicientes, à ſingultu liberantur. dicunt eandem ouillo & caprino pecori ſalutarem eſſe prope mandras plantatam.* quare ἄλυζον dici oporteret, nam λύζειν, ſingultire ſignificat: indéque nomen λύγξ, & λυγμὸς, ſingultus vertitur, deriuatur. Sympoſ. lib. 3. q. 1.

Alyſſon Antonij Coi. Sideritis heraclea Dioſcoridis.

ALIAM Alyſsi nomine plantam deſcribit Antonius Cous, vt Galenus refert, his verbis. Ἄλυσσος δὲ ἐστὶ βοτάνη τῷ πρασίῳ παρεμφέρουσα, τραχυτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἀκανθώδης περὶ τὰ σφαίρια, ἄνθος δὲ φέρει κυανίζον. *Alyſſon Marrubio ſimilis herba, aſperior tamen, & magis ſpinoſa circa orbiculos: flore ad cæruleum vergente.* Quem ſequutus Aëtius ita ſcripſit, *Alyſſon, aiunt eſſe Sideritidem heracleam appellatam, quæ iuxta vias naſcitur vbique, purpureum florem habens, & folia craſſiora*, ita Latini codices habent, ſed ego puto pro, *folia craſſiora*, in græco textu eſſe ſcriptum, φύλλα παχύτερα, quo loco reponi debet, φύλλα τραχέα, *folia aſpera*, hirſuta ſcilicet, nam illud comparatiuum παχύτερα, non refertur ad vllum poſitiuum, atque in textu Sideritidis Dioſcoridis τραχέα, etiam legitur, hoc animaduertit etiam Geſnerus. Quam deſcriptionem ſi cum Dioſcoridis delineatione Sideritidis heracleæ conferas, eandem eſſe cenſebis: in qua Dioſcorides diligentior videtur in foliorum deſcriptione; nam poſtquam Marrubio ſimilia eſſe dixit vt exactiùs illorum exprimeret formã, oblongiora eſſe dixit, minoráque ad Saluiæ foliorum formam, aut Quercus accedentia, nam & Marrubio longiora data proportione ſunt. eius verba ſunt hæc. Σιδηρῖτις, οἱ δὲ ἡράκλειαν, πόα ἐστὶ φύλλα ἔχουσα ὅμοια πρασίῳ, ἐπιμηκέστερα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἐλελισφάκου ἢ

δρυός,

Lib. 2. c. 11. de Antidotis. Deſcriptio.

Tetrabibl. 1. ſer. 1. c. de Alyſſo.

Lib. 4.

δρυὸς, μικρότερα μέν τοι καὶ τραχέα. καυλοὺς, δὲ ἀνίησι τετραγώνους, σπιθαμιαίους, ἢ καὶ μείζονας, οὐκ ἀηδεῖς ἐν τῇ γεύσει, καὶ πως ὑποςύφοντας: ἐν οἷς ἐκ διαςημάτων σπόνδυλοι περιφερεῖς ὥσπερ πρασίου, καὶ ἐν αὐτοῖς σπέρμα μέλαν. φύεται δὲ ἐν ὑποπέτροις χωρίοις. *Sideritis, quam aliqui heracléam appellant; herba eſt folia habens ſimilia Marrubio, longiora verò, ad Saluiæ, aut Quercus folia accedentia, minora quidem & aſpera. Caules edit quadratos, pedales, & maiores non iniucundi guſtus, aliquantúmque ſubſtringentis, in quibus ex interuallo verticuli ſunt rotundi, vt in Marrubio, in quibus ſemen nigrum. Oritur in ſubpetroſis locis.* Et ſic Antonius Cous cùm dicat Alyſſon Marrubio eſſe ſimile, atque etiã Dioſcorides Sideritidem, Aëtius verò eſſe quam Sideritidem heracleam appellant: ijdem eandem plantam diuerſis verbis atque nominibus deſcripſiſſe videntur: nam delineatio vnius duabus reliquis reſpondere videtur, quamcunque aptare velis: non ſolùm forma, ſed natali loco, & viribus. Quidam obijciunt Aëtium per modum loquendi dixiſſe, Alyſſon eſſe appellatam Sideritidem heracleam, ſed certè ibi loco affirmantis eſt, verbum illud, aiunt; quod confirmo ex eiuſdem Aëtij textu, vbi de remedijs commorſos à rabido cane curantibus loquitur, vbi ait. *Danda eſt quotidie Hiera non ad purgationem, ſed tanquam auxiliare medicamentum, nucis Auellanæ magnitudine, cum cyatho decocti Saluiæ, aut herbæ Sideritidis, quam heracleam appellant. Quidam etiam ſola ipſa vtuntur, & multùm prodeſſe dicunt, & propterea etiam Alyſſum, eo quòd rabiem eximat, ipſam nominant.* Quod confirmat Paulus Aegineta verbis ferè ijſdem. καθαίρειν δεῖ τὸν διὰ τῆς συκυωνίας διδόντα καθ' ἡμέραν τοῦ φαρμάκου μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας, ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσί τινες. *Purgare expedit medicamento ex cucurbita ſylueſtri, ita vt quotidie id exhibeas cum decocto Saluiæ, aut Sideritidis heracleæ quam aliqui Alyſſon vocant.* Ex quibus omnis dubitandi ratio infirma remanet: eadémque eſt cenſenda Sideritis heraclea Dioſcoridis, & Alyſſon Antonij Coi, & ſequentiũ. Miror etiam Matthiolum dicere, ſe ignorare de qua heraclea Sideritide Aëtius verba faciat, cùm duæ dicantur heracleæ, prima ſcilicet, & tertia: neque animaduertit, Dioſcoridem, primam heracleam Sideritidem communi appellatione ita denominatam afferre: tertiam verò à Crateua tantùm ita appellatam referre: atque primam in petroſis, & ſecus vias oriri, tertiam verò in vineis locíſque humidis, vmbroſíſque atque à

Tetrabibl. 2. ſer. 2. c. 24.

Lib. 5. c. 23.

prima

Σιδηρῖτις
Ἄλυσσον.
Sideritis
Alyſſon

prima differre folijs & floribus, vt à Dioſcoride traditur,& infra dicam ſuo loco; primam verò folijs ad Marrubium, atque etiam floribus, totaque forma, ſed minore accedere, vt ex ſequenti hiſtoria & icone patebit: eodémque tempore Dioſcoridis Sideritidem heracleam, & Antonij Coi Alyſſon ex Galeno habebis. Planta hæc oritur hìc circa latas vias vallium petroſas, aridas, vbi parum terræ ſupra petras ineſt. Autumno exit,atque Vere caulem edere incipit, durátque ad Aeſtatem.

Locus. *Tempus.*

Forma. Radicem habet paruam,lignoſam,fibris diuiſam, ex qua folia emittit Marrubij forma,longiore tamen vt Dioſcorides ait ad Saluiæ,proportione data,longitudinem accedentia,ſatis Chamædryo ſimilia,parum maiora quę prima exoriuntur ante caulem: hirſutie aſpera,incana,atque per ambitum inciſa, ſed non tam profundè vt in Chamædryo:ſed Betonicę modo,quã etiam Quercus folia habere ait Dioſcorides: caules plures exeunt, quadrati, pedales inueni ſponte; ſed cultu parum maiores efficiuntur, parum repentes, ac veluti ſupini eriguntur,qui cùm tribus digitis è terra eminent, flores habere conſpiciuntur ſingulis geniculis verticillatos,vt in Marrubio,ex albo ad purpurocæruleum vergentes: qui, caules geniculis circum hærentes ex interuallo ornant: ſiccatis verò & deciſis, remanent infundibula quibus continebantur, in quinque acutas, duras, pungentéſque eminentes diuiſuras deſinentia, ita vt niſi quis hoc animaduertat, ab aculeis illis feriri ſentiat, ſi decerpere tentauerit: folia geniculis hærentia minora, oblongioráque ſunt primis. ſemen intus continent verticuli, fuſcum, Iunióque menſe perficitur. Guſtu adſtringere ſentitur, non iniucundo palato, aliquid amaroris & odoris habens. Ex his igitur conſtat plantam hanc & Sideritidem Dioſcoridis, & Alyſſum referre Antonij Coi, cùm natalibus, forma,viribúſque cõuenire videatur.

Vires. Dioſcorides ſub Sideritidis nomine has vires huic tribuit. *Illita folia ſuapte vi, vulnera ſine inflammationis periculo iungunt.* Galenus verò, *Sideritis habet quidem etiam abſtergendi quandam facultatem, ſed plurima eius pars humida eſt, & mediocriter frigida: pauca verò ineſt adſtrictio: quare phlegmonem ſedat, & glutinat.* Quæ vires ſi rectè expendantur cum ſuperioribus, alteri Alyſſo tributis, quas eaſdem Aëtius & Paulus huic tribuunt, ſimiles eſſe videbuntur, atque inter ſe ſecundum magis

Lib.8 de ſimpl. med.facult.

& minus

& minus differre patebit. Modum verò vtendi hac ad Canis rabidi morſum ita Galenus ex mente Antonij Coi deſcribit. *Alyſſon herbam contuſam, & cribratam repone. Huius cùm opus fuerit,* Lib. 2. de *à cane rabido morſis cochlear exhibebis ex aqua & mulſæ cyathis tribus,* Antidot. *ſtatim à primo die vſque ad quadraginta: ſin minus, ſaltem primis ſeptem* c. 11. *diebus. Hanc inter Caniculæ æſtus colligere oportet; exiccatáque & cribrata ſeruanda eſt, vt expirare non poſſit.* Aëtius vim purgantem habere tradit ab alijs minimè cognitã, ſi puluis Alyſsi huius VI. Tetrabibl. 1. ſcrup. pondere cum aceto, modico ſale, ex aqua potui inſperſa bibatur. Nõ eſt Alyſſon Galeni, Antonij Coi ſcilicet, planta illa ſer. 3. c. 31 Hiſpanica Marrubio ſimilis, ſi nõ eſt Sideritis heraclea, vt Paulus & Aëtius volunt: nec obſtat dicere Galenum diuerſis locis de Alyſſo, & Sideritide verba facere, nã nihil obſtare videtur, cùm hiſtoriam Alyſsi in lib. 2. de Antidotis, non ex mente ſua, ſed ab Antonio Coo deſcriptã afferat, atque eo loco relatoris vicem non ſcriptoris gerere videtur: ibi & aliorum veterum etiam, remedia, antidota, & ſimilia refert: & ſic non eſt dubitandum de hac mea ſententia, cùm à duobus antiquis doctiſsimis medicis Paulo Aegineta, & Aëtio comprobetur.

Pycnocomon Dioſcoridis.

PYCNOCOMON dicta eſt planta hæc ἀπὸ τοῦ πυκνὸς, & κομᾶν, à comarum ſcilicet denſitate, plures enim comas edit; vel quia coma ipſa flo um pluritate denſa apparet. Huius notas Dioſcorides ſic depinxit. Πυκνόκομον φύλλα ἔχει ὅμοια εὐζώμῳ, τραχέα δὲ, καὶ παχέα, καὶ δριμύτερα: καυλὸν τετράγωνον: ἄνθος δὲ τῷ τοῦ ὠκίμου ἐμφερὲς. καρπὸν δὲ ὡς πράσου. ῥίζαν μέλαιναν, στρογγύλην, ὠχρὰν, ὡς μικρὸν μῆλον, γεώδης ὄζουσαν, φύεται ἐν πετρώδεσι τόποις. *Pycnocomon folia habet ſimilia Erucæ, aſpera verò, craſſa, & acriora: caulem quadratum: florem Ocimi flori ſimilem: fructum verò vt Porri: radicem nigram, rotundam, pallidam, vt paruum malũ, terram olentem: inuenitur in ſaxoſis locis.*

Nomen Etymon. Lib. 4. Deſcriptio.

Plinius ita habet. *Soluit & Pycnocomon Erucæ folijs craſsioribus, & rarioribus: radice rotunda, lutei coloris, terrã redolente, caule quadrangulo, modico, tenui, flore Ocimi.* Quibus notis congruere videtur plan- Lib. 26. c. 8. Forma.

ta à me propoſita, quæ radicem habet carnoſam, obliquè geniculatam, veluti rotunda Ariſtolochia, extuberantē, luteam; in craſſas atque plures fibras obliquè ſe circum diuidentem vetuſtioris Phu à me deſcripti radici ſimilem. terram redolentem, guſtu amaro, atque acri linguam mordente: caulē emittit tenuem, purpuraſcentem, ab radice ad ſummum vſque alis vndique diuiſum, ramíſque refertum, pedē, ſeſquipedem tres, quatuórue altum: folijs, ſingulis geniculis ex aduerſo hærentibus ſuperna parte hirſutis, craſsis, duris, per ambitum diuiſuris Erucæ ſylueſtri ſimilibus, inciſis: altiùs quam in pictura viſitur: verùm antequam caulem edat Plantaginis mediæ magnitudine, nullis, vel raris ſerraturis diuiſis, quod etiam in Eruca ſylueſtri obſeruatur, nō ſemper folia habente inciſa præſertim in imo, quæ Plantaginis anguſtifoliæ formam repræſentant: acri, amaróque guſtu: folia ita geniculis caulis, alarúmque hærent, vt quatuor facies cauli alíſque tribuant, non diſsimilibus cauli Ocimi, Mercurialis, atque Ebuli, quod quadratum caulem in ſuo ſuperiore capite habere tradidit Dioſcorides, & tamen caulis non quatuor habet angulos, ſed folia geniculis ex oppoſito hærentia alternatim, illos cauli conſtituunt. In ſingulorum verò caulis, ramorúmque ſummo, earúmque alis, terna exeunt longo petiolo capita colore purpurocęrulea nō diſsimilia illis Trifolij Bituminoſi, vel Scabioſæ vulgò appellatæ, pluribus circundata floribus, ſed ſinguli flores Ocimi flores imitantur forma: quibus decidentibus fructus in illorum locum ſemina continentes oblonga remanent, eodē modo quo Scabioſæ vulgaris minoris, in capitibus parum oblongis: quorum forma & ſimilitudine Dioſcorides ait fructum edere vt

Lib. 2. c. de porro. Porrum, caput ſcilicet edere vt Porrum, cuius ſummum caput comam idem Dioſcorides appellauit, ibi ἡ δὲ κόμη αὐτοῦ, &c. &

Lib. 4. c. de Pſyllio. Pſyllij etiam ibi, ἄρχεται δ' αὐτοῦ ἡ κόμη ἀπὸ μέσου τοῦ καυλοῦ, κεφάλια δὲ δύο ἢ τρία ἐπ' ἄκρου συνεσταλμένα, &c. *Incipit ipſius coma à medio caule; capitula verò duo, vel tria in ſummo contracta.* & etiam alijs locis. Sed quia plura capitula habet, & ſic comas, Pycnocomon appellauit. Quod autem Pycnocomon capitula habeat, teſtis

Lib. 26. c. 12. eſt mihi Plinius qui ait, *Paſſim & in quacunque parte, ac maximo incommodo, naſcuntur qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio ſunt Pycnocomi folia trita cum polen-*

ta,

Πυκνόκομον
Pycnocomon

ta, ſi nondum caput fecerint. Ex quibus iam clarè liquet, Pycnocomon caput habere, atque Porri modo fructum edere, atque ita vetuſtiores codices,quos habere teſtatur Marcellus Virgilius, καρπὸν ὡς πράσου, *Porri*, ſcilicet, non πρασίου, *Marrubij*, vt alij legunt, ſcriptum habent: à Dioſcoridis inſtituto abhorrens, qui Marrubio verticulos tribuit & plantis illi ſimilibus.

Tempus. Auguſto menſe incipit florere. Septembri verò ſemina perficit. Huius mihi Ferdinandus Imperatus ex fictilibus vaſis in quibus alebat plures, auulſæ copiam fecit. Sponte ortam non vidi, quam magis etiam laciniatam eſſe accepi, atque minorẽ,

Locus. nam cultu caret: Fuchſius ait naſci locis incultis montanis, ſaltibus, ac interdum pratis etiã, & dumetis, atque ſubnigras habere radices: quam, cùm antiquum nomen ignoraretur, recentiores *Diaboli morſum*, vel *Succiſam* appellarunt; quia tuberoſum illud, à quo fibræ deducuntur, quaſi præmorſum, corroſúmque viſitur, ſed non omnibus, niſi vetuſtioribus aliquando; quod cùm in alijs plantis euenire animaduertiſſet Pena, mauult, & rectè, ita dici ab vrente vi, quia bubones, & peſtilentes carbunculos mordicat, quibus magno leuamento admouentur folia,atque in hoc acriorem eſſe Erucæ folijs, cognoſci-

Vires. tur expreſsè. Fuchſius calidam,& ſiccam admodum eſſe teſtatur, cùm ſupra modum amara ſit,atque acris. quare ait, *Præſentaneo remedio ad maturandos, atque adeò ſanandos carbunculos adhibetur, ſi herba viridis trita imponatur, aut vinum, in quo decocta fuerit, bibatur. Radix per ſe eſtur, aut vinum eius decocti in vuluæ doloribus bibitur*. Hæc manuſcriptum herbarium habere teſtatur. Atque hodie, inquit, cùm habeat diſcutiendi facultatem, & inciden-

Lib. 8. de ſimp. med.fac. di, vtuntur ad diſſoluendos ſanguinis grumos. Galenus ait, *Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia digerendi, attrahendique habent facultatem, vtpote quæ & guſtu ſunt acria: folia itaque tumores, & furunculos diſcutiunt: fructus valentior eſt: & hæc quidem efficere poteſt mixtus alicui digerentium cataplaſmatum, cuiuſmodi eſt, quod ex farina hordeacea conficitur: palos, & alia id genus infixa ad extimam cutem elicit. Porrò radix ad ſupradicta quidem deterior eſt, & infirmior, cæterùm bi-*

Lib. 7. *lem flauam expurgat*. Quibus ſe ſubſcribit Aegineta. Dioſcorides verò addit aliqua, & ait, *Semen grauia ſomnia & tumultuoſa facit, drachmæ pondere potum: tumores diſcutit illitum cum polenta: Spicula adactáſque corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula & furunculos*

culos diſcutiunt. Radix eius in aqua mulſa duûm drachmarum pondere, aluum ſoluit, & bilem extrahit. Aliqui alias vires Scabioſis tributas huic referunt, ſed Scabioſas, quas hîc ſpontè ortas habemus, non habere acrimoniam percepi, & ſi aliquantulum amaricare palato ſentiantur; præterea recentiores, & præſertim Pena, contrarias vires Scabioſis tribuere, nam in capite de Scabioſa, & Diaboli morſu in Aduerſarijs, viribus ijſdem præditas eſſe illas ſcribit, ſed in Obſeruationibus de Cyaneo vulgò dicta, Chondrillas Scabioſas, Cyaneóſque eandem temperiem habere, nempe refrigerantem, & ſiccantem. Quare hoc loco paruam illis fidem adhibendam eſſe cenſeo, atque non parum differre Scabioſas ab hac planta, etſi capitulis ſimiles eſſe videantur. Quidam obijciunt huic plantæ, folia prima non eſſe Erucæ ſyluestri ſimilia, ſed Plantagini, his ego; cùm in alijs reſpondere videatur, ita reſpondi: non omnes plantas Dioſcoridem, cùm ſcripſit, vidiſſe; vt idem in proëmio teſtatur, ſed quæ ab alijs ſine contrarietate deſcripta inuenerat, exaraſſe; quare vel idem, vel is à quo tranſcripſit, plantę caulem, ſine primis folijs humi proximis, (quæ facilè pluuia intercedente terram tangentia marceſcunt, vt in Glaſto ſyluestri cuius folia prima plantaginea non vidit, ſed quæ caulē lactucæ modo cingũt, ideo folijs lactucæ ſimilibus eſſe ait, ſed certè ſatiuum Glaſtũ à ſyluestri nihil differre, niſi cultu non eſt dubitandum) floridum atque perfectum delineauit: iccirco parui eſſe faciendum hoc iudicaui: ſciens Antiquiores in deſcribendis plantis non omnibus diligentiam adhibuiſſe, vt cuique exercitato conſtat: & vt dixi Erucæ ſyluestris folia neque inciſa in imo eſſe & latiora, & Dioſcoridem non magnitudinem, ſed formam foliorum ſemper deſignare, niſi expreſſerit illam vt ſolet. Quare his non obſtantibus plantam hanc Pycnocomi nomen, formam, viréſque cùm referat, habere ſtatui; adhuc incognitam, nec ab alijs animaduerſam. Pena Pycnocomi nomine acanaceam plantam quandam deſcribit, nulla prorſus facie Pycnocomi, quam nec ipſe auſus eſt Pycnocomon eſſe aſſerere. Vim p..r gatricem recentiores in hac planta non cognouerunt ſub Su - ciſæ nomine. Diligens nunc, doctúſque medicus, qui non vt alij Carri ſemitam ſequatur; poterit huius plantæ radicis vim experiri, modo à Dioſcoride deſcripto.

Sem-

Semperuiuum tertium Dioſc. & Pliny.

Nomen ETsi ſemper non viuat planta hæc, cùm tamē
Etymon. ἀειζωοειδὴς ſit caule, folijsjfloribus, atque viri-
bus, Semperuiui nomen adepta eſt. Iiſdem
locis quibus congeneres aliæ plantę, gaudet:
Locus. petris ſcilicet humentibus; ſata verò vbique
Forma. prouenit. Huius radix parua admodum, fi-
broſa, atque multis capillamentis tenuibus
eſt prædita: folia Portulaca ſunt latiora, maioris Semperuiui
æmula, minora tamen, carnoſiora, & rotundiora, præſertim an-
tequam caulem edat, quibus folia Ariſtolochiæ Clematitidis
Dioſcorides comparat his verbis, φύλλοις ὑποστρογγύλοις ἀειζώου
μικροῦ ἐοικόσι.: *folijs ſubrotundis paruo ſemperuiuo ſimilibus*: ſucco ma-
gis referta, hirſuta, ſinus quatuor in latiorem partem haben-
tia: caulem craſſum, rubentem Tithymali Characiæ modo, at-
que ſuccoſum cingunt alternatim: aliquando multas radice
tenus alas habentem ſupinas: quandoque unicum caulem re-
ctum, in ſummo duabus, tribusúe alis diuiſum, vbi folia pau-
cioribus, binis tantùm ſinibus eroſa conſpiciuntur: in alarum
cauo interceptus primus flos exit, poſteáque per alas diſpoſiti
ab imo incipientes alij prodeunt paulatim albo colore, lacteo-
úe, ſtellam referentes quinque radijs conſtructam, in medio
quorum totidem ſiliquæ ſtellatæ, eiuſdem formę, & magnitudi-
nis ſuboriuntur: exiguis multíſque ſeminibus nigricantibus
turgidæ, non ſecus ac ſecundum Sedum. Tota planta longitu-
dine, altitudinéue dodrantem ad ſummum æquat cultu: hu-
milior eſt huius coma ſecundo Semperuiuo vermiculatis folijs.
Tempus. Maio menſe floret, Iulio, & Auguſto finitur. Sapore primùm
aquoſo in fine adſtringente ſine aliqua mordacitate. Huic ſi-
milem depictam edidi, ſed minorem; quam ſpontè ortam vidi
in pariete vetere ædis D. Antonij extra vrbem, poſtea multis
locis humētibus. toto habitu ſuperiori eſt ſimilis folijs, variat
non ſinuatis, magis ad Portulacæ folia accedentia, ſed minora,
flores non albos, ſed luteos promit, eodémque tempore perfi-
citur: guſtu etiam ſimili. nec dubium eſt quin ſit eadem ſpecie
& viribus; quibus ambæ eaſdem, quas reliqua duo genera

Semperuiui habent uires, Dioſcoridis ſententia, referunt. atque tertij ab eodem deſcripti notas adimplere videntur: ait enim. Δοκεῖ δὲ εἶναι καὶ τρίτον εἶδος ἀειζώου, ὃ ἔνιοι ἀνδράχνην ἀγρίαν ἢ τηλέφιον ἐκάλεσαν, ῥωμαῖοι δὲ ἰλλέκεβραν. ἔχει δὲ αὐτὴ παχύτερα τὰ φυλλάρια πρὸς τὰ τῆς ἀνδράχνης, καὶ δασέα. φύεται ἐν πέτραις. *Videtur autem & tertium genus Semperuiui eſſe, quod aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion vocant: Romani autem Illecebram. Habet foliola craſſiora*, aliqui pro παχύτερα, πλατύτερα legunt & melius, vt etiam Pliuius, nam comparatiuum πλατύτερα, *latiora* ſcilicet, refertur ad folia ſecundi Sedi, cuius folia craſſa ſunt, & rotunda, vermiculi modo, quibus craſsiora non poſſunt eſſe; ſed latiora certè, atque ideo ſimilia ſunt Portulacæ folijs, quare ita legendum eſt. *Habet foliola latiora, Portulacæ proxima, & hirſuta. Naſcitur in petris.* Ex quo textu Plinius ita tranſcripſit. *Huic* [ſupra alijs ante duobus deſcriptis,] *ſimilis eſt, quam Græci Andrachnen agriam vocant, Itali Illecebram, puſillis latioribus folijs, breuiori cacumine: naſcitur in petris, & colligitur cibi cauſa. Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere, &c.* Ex quibus colligitur eandem plantam eſſe, quæ ſupra à Dioſcoride eſt deſcripta: viribus tantùm contrarijs differre videtur. Quare videndum eſt cui textui ſit credendum, & quænam vires propriæ ſint huius plantæ. Et certè non ſolùm ex ſapore plantæ huius, quæ integras notas Dioſcoridis, & Plinij in ſe continet, ſed ex aliorum coniecturis, vires has, Δυνάμιν δὲ ἔχει, &c. Dioſcoridis textui inſertas, ſuppoſititias eſſe, eſt credēdū. Plinium omnium primum Dioſcoridis textum in ſuos libros tranſcripſiſſe nemo dubitat, etſi ab ipſo nunquam memoretur; eóque tempore incorruptum habuiſſe exiſtimandum eſt. Quāobrem ſi duorum fideliter hiſtorias tranſcripſit, & tertij quoque Semperuiui hiſtoriam, notas uiréſque ſimul incorruptè exaraſſe eſt credendum: nec ipſe ſuo marte illas vires deſcripſit, ſed ab Auctoribus fide dignioribus tranſcripſiſſe, non tantùm has, ſed omnem hiſtoriam fatetur. Quod clarè patet, nam Plinius deſcribit primum, ſecundum, & denique tertium Sedū, nec ſingulis, nec primo tantùm adſcripſit vires, ut in Dioſcoride, ſed in fine deſcriptionis omnium trium concludit dicens, *Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere;* atque vires priuatim ſequenter deſcribit. Facilius igitur, veriúſque cenſendum eſt, eundem qui diuerſas illas plantarum nomenclaturas

Lib. 4. Deſcriptio.

Lib. 25. cap. 13.

Vires.

F Dioſco-

Ἀείζωον τρίτον
Sempervivum tertium

Dioſcoridi adſcripſit, & has appoſuiſſe vires Galeni commentario deceptum, & nominis varietate, atque ſimilitudine. In Gloſsis enim Hippocratis Galenus tradit, Telephium ſpeciē eſſe herbæ, quae, & Semperuiuum ſylueſtre, & Portulaca ſylueſtris appellatur, à Romanis autem Illecebra. Quod Auctor qui Emblemata in Dioſcoridem edidit Baſileæ impreſſa animaduertit, atque alij etiam Commentatores confirmant, ſed de varijs nomenclaturis loquuntur, non de viribus falsò appoſitis, quod verius eſt: varia quidem illa nomina apud Plinium ſunt; vires verò minimè. Verius igitur deceptus eſt ab hiſtoria Portulacæ ſylueſtris putans eaſdem vires habere Semperuiuū tertium, quia etiam Portulaca ſylueſtris appellaretur: in quam decipulam incidit Marcellus Virgilius etiam, qui ea quæ de Portulaca ſylueſtri erant, tertio Semperuiuo adſcripſit: ita rectè factum exiſtimans: non enim animaduertit contrariam hiſtoriam à Plinio deſcriptam, magis Sedo tertio congruere, veriorémque eſſe. Aliam igitur in mediū afferam textuum conciliationem, & primò, ut ueritas agnoſcatur, demonſtrandum eſt, ſylueſtris Portulacæ hiſtoriam ſuppoſititiam eſſe: & adducor, quia nec in Plinio de hac ſylueſtri Portulaca, neque in Galeno, qui etiam in multis Dioſcoridem eſt ſequutus, nec in Paulo aliquid memoriæ inuenitur: atque rationi conſentaneum eſt, nullam eſſe inter ſatiuam & ſylueſtrem, ſpontaneam ſcilicet Portulacam, diff. rentiam: niſi magnitudine à cultu prouenient, nihilque ſapore & viribus differre, ut iam omnes alij doctiores animaduertere, qui ab ipſorum commentarijs penitus caput illud abſtulerunt. Sylueſtrem Portulacam eſſe cenſeo, quæ Peplis, & Peplion dicitur: nam hæc uerba Plinij mihi indicio fuerunt, de ſatiua Portulaca loquentis. *Eſt & Portulaca, quam Peplion vocant, non multum ſatiua efficacior; cuius memorabiles vſus traduntur, &c.* Portulacę ſcilicet ſatiuæ, cuius vires multas deſcribit: ſylueſtris verò Peplij ſcilicet, nulla alia eſt in illo mentio. Et apud Galenum, *Peplion frutex ſuccum habet velut Tithymali, & naſcitur plerunque circa mare; radicem habens inutilem, quemadmodum & Peplos, &c.* Apud Dioſcoridem. *Peplis, quam aliqui ſylueſtrem Portulacam vocant, Hippocrates Peplion, in maritimis maximè naſcitur, latè opaco frutice candidi ſucci pleno, folijs ſatiuæ Portulacæ, rotundis; infernè rubentibus: ſemine ſub folijs rotundo, vt in Peplo: ignoto* Lib. 20 c. 20. Lib. 8. de ſimpl. med. fac. Lib. 4.

F 2 *guſtu:*

guſtu: radix tenuis,&c. Ex quibus facilè credendum eſt ſuppoſitorem illum Peplidis deſcriptionem, Portulacæ ſylueſtris nomine inſignitam,ab alio aliquo Auctore deſcriptam, putantem à Peplide differre,cùm ignoraret eaſdem eſſe plantas, Dioſcoridi adſcripſiſſe, cùm deeſſet ibi ſylueſtris Portulacæ differentia. Ita etiam contigit Marcello Virgilio, qui putans ſylueſtrem Portulacam,eandem eſſe cum tertio Sedo; ob idem nomen illis donatum,illius hiſtoriam,atque vires capiti tertij Semperuiui repoſuit: nominum,& notarum plantæ ſimilitudine deceptus: ideóque inueniuntur eadem uerba,eaſdem uires Portulacæ ſylueſtris,tertio Semperuiuo tribuentia. Integra quidem verba illa in hoc tertio Sedo repoſita inueniuntur, quę ſi quis eruditus,veritatis ſtudioſus conferre uoluerit,eadem abſque immutatione inueniet. Alij putant ſylueſtrem Portulacam non eſſe reijciendam,ſed uires tantùm illi adſcriptas,tertio Sedo reponendas: à quo illapſas eſſe cenſent. Alij Telephium & Sedum tertium confundunt, eandem eſſe plantam iudicantes. Alij uarias de hoc ſententias iuxta ipſorum mentes tradunt, mihi minimè perſuadentes. Hæc igitur mea,rectiórque videtur ſententia: ut Peplis, Peplion dicta, eadem ſit, quæ Portulaca ſylueſtris Dioſcoridi ſuppoſita,uiribus namque igneis ambæ ſunt præditæ; forma etiam eadem.Quare expungenda erit Portulaca hæc ſylueſtris igneis uiribus, exulcerantibúſque Tithymali vires referens:& Peplis tantùm remanebit,duplici nomine, ut iam à Dioſcoride deſcribitur,& à Plinio, qui nullam aliam habet ſylueſtrem Portulacam, niſi Peplion dictam: quæ in maritimis maximè naſcitur,& feruidis collibus arenoſíſque vt aliæ maritimæ plantæ multæ.Telephium etiam à tertio Sedo differre,nam & in Plinio vtrumque habetur, & ut Dioſcorides ait. *Telephium folia habet cærulea,& binas alas in ſingulis foliorum geniculis, atque inter vites naſcitur,& culta loca*. Sedum verò eiuſdem ſententia folijs eſt hirſutis, atque in ſaxis,& non alibi oritur.Sunt qui Sedum hoc,non folia hirſuta, ſed denſa, habere malunt, atque verbum, *δασέα, denſa* interpretantur, quod à Dioſcoridis inſtituto abhorret. Semper quidem uerbo, *δασέα*, vtitur, pro *hirſuta*, & pro denſa, *πυκνὰ*, quod patet in multis, & præſertim in capite de Aethiopide, ubi ambo ponit, ibi, *ἔχει τὰ φύλλα δασέα λίαν, καὶ πυκνά*: *Habet* ſcilicet *folia hirſuta valdè, & denſa*. Quamob-

rem

rem poterit verbum illud δασία, *denſa* interpretari, etſi, *denſa* etiam per translationẽ interpretetur, cùm iam videmus Dioſcoridem pro, *hirſuta*, accipere ad differentiam verbi, λεῖα, *læuia*, quę inter ſe ſunt propriè oppoſita, & pro *denſa*, verbo πυκνὰ, ſemper vti. Neque obſtat caput Hyperici, & Britannicę, nam ibi etiam Dioſcorides pro *hirſuta*, verbum hoc δασία accipit, & iam non ſolùm pericarpium inuenitur hirſutum in Hyperico, ſed & tota planta tomentoſa: & ſi pro Britannica Biſtortam accipias, folia non uidebis habere denſa, pauca enim habet, ſed piloſa ſaltem in auerſa parte. Quare expuncta primùm ſyl ueſtri Portulaca, & deinde verbis illis Portulacæ vires Sedo tribuentibus, tria Dioſcoridis Semperuiua coniunges, vt in Plinio, & uerba illa poſt notas ſecundi Sedi, τούτου τὰ φύλλα, &c. in fine hiſtoriæ tertij Semperuiui repones, atque ita in priſtinum reduces, τούτων τὰ φύλλα δύναμιν ἔχει τὴν αὐτὴν τοῖν προειρημένοιν. Atque hoc loco potius Plinio, quàm Galeno credendum cenſeo, qui duo tantùm Semperuiua deſcripſit, Maius nempe, & minus; ideóque quidam putarunt tertium Sedum pro Telephio deſcripſiſſe, ſed certè Telephium per ſe planta eſt viribus, nedũ forma à Sedo aliena, neque cum Sedo aliquid commune habet, præter appellationum varietatem. Tertium Sedum viribus *Vires.*
per omnia primo & maiori ſimilibus eſſe, niſi quòd inefficacius, Auctor eſt Plinius, qui vt dixi refrigerantem, & adſtringentem vim tribuit tribus omnibus Semperuiuis, atque ſemper ſimiles viribus plantas has fecit, coniunxítque his verbis, *Lib. 26. c. 13.*
Aizoum omne, ſed è maiore ſuccus efficaciſſimè. & alibi, *Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere. Medentur epiphoris folia impoſita, vel ſuccus inunctis. Purgat enim ulcera oculorum, explétque & ad cicatricem perducit: palpebras deglutinat. Eædem capitis doloribus medentur, ſucco vel folio temporibus illitis. Aduerſantur phalangiorum ictibus, &c.* *Lib. 25. c. 13.*
Plantæ quæ ab alijs pro tertio Sedo viribus acribus, cibis ineptæ contra Plinij ſententiam, depictæ ſunt, non hoc tertium Sedum, ſed ἀειζωοειδεῖς ſunt, non vt à me propoſitæ ἀειζωούσιαι. Et quæ vermiculatis folijs eſt planta minima Plinij alterum, vel tertium Dactylum eſſe cenſerem: ait enim, *Sunt qui & aculeatum gramen vocant: trium generum: cùm in cacumine aculei ſunt plurimum quini, Dactylon vocant: hos conuolutos naribus inſerunt, extrahúntque ſanguinis ciendi gratia. Altero quod eſt Aizoo ſimile,* *Lib. 24. c. vlt.*
ad

ad paronychias, & pterygia vnguium, & cùm caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo Dactylon appellantes, quia digitis medeatur; Tertium genus Dactyli, ſed tenuis, naſcitur in parietinis, aut tegulis. Huic cauſtica vis. ſiſtit vlcera quæ ſerpunt.

Solanum Manicum Dioſcoridis:

Nomen. STRYCHNON μανικὸν, appellatum eſt, eo quòd inſanire facit, vt Dioſcorides ait, qui ex Theophraſto mutuatus, ita nobis illud depinxit. Lib.4 Στρύχνον μανικὸν, ὃ ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν. Deſcriptio. τούτου τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ, μεῖζον δὲ πρὸς τὰ τῆς ἀκάνθης, ἥ τις καὶ παιδέρως καλεῖται. καυλοὺς δὲ ἀνίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑπερφυεῖς δέκα ἢ ιβʹ. ὀργυιᾶς ἔχοντας ὕψος. τὴν κεφαλὴν ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλαίαν, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ καὶ πλατυτέραν, &c. *Solanum manicum, aliqui Perſion, alij Thryon appellauere. Huius folium ſimile eſt Erucæ folio, maius quidem, ad folia accedens Acanthi, qui Pæderos dicitur: caules producit ab radice ingentes, decem, aut duodecim, vlnæ altitudinem habentes: caput velut oliuam incumbens, hirſutius quidem, velut Platani ſphæram, ſed maius, planiúſque, &c.* Hîc animaduertendũ, caput hoc Dioſcoridis mutilum, ac deprauatum eſſe: nam quæ ſequuntur alterius Solani Manici, quod noſtrates vulgò, *Belladonna*, appellant, notæ ſunt; à cuius deſcriptione delenda ſunt, καρπὸν ἴσχει βοτρυοειδῆ, ῥαγάδας ι ἢ ιβʹ. ὁμοίας κισσοῦ κορύμβοις. *fructum racemoſum, acinos decem aut duodecim habet, hederæ corymbis ſimiles:* erítque ſenſus atque deſcriptio hæc. *Florem habet nigrum, & poſt florem fructum rotundum, nigrum, mollem vt vua. Radix ſubeſt alba, craſſa, caua, cubitalis.* Quæ Græcè ita legi debent: Ἄνθος μέλαν, μετὰ δὲ τοῦτο καρπὸν ἴσχει στρογγύλον, μέλανα, μαλακὸν ὥσπερ σταφυλή. ῥίζα δὲ ὑπεστι λευκή, παχεῖα, κοίλη ὡς πηχέως, &c. Folia ex Plinio ſunt reponenda, ait enim de Strychnis loquens. *Tertio folia ſunt Ocimi,* Lib. 21. c.31. *minimè diligenter demonſtranda, remedia non venena tractantibus, &c.* intelligendum verò folia Ocimi formam habere, ſed maiorem & multò. Sed ad plantam redeo, erítque forſan ab omnibus recipienda, cùm neque ſit quicquam quod illi refragetur. Eſt igi-

Forma. tur tetri odoris Solanum referens, planta: radicem habens rectam

Στρύχνον μανικόν
Solanū manicum

ctam,fibroſam,non multùm longam reſpectu caulis, qui procerus eſt hominis ſtaturam adæquans, rotundus, ramoſus, multíſque alis refertus,ſemper in binas,quæ ſingulæ in alias binas, ſe diuidens alas: folia habet Solani ſomniferi & lethalis foliorum magnitudine, latiora, mollia, atque per ambitum laciniata,velut Atriplex ſylueſtre anguſtifolium, pes Anſerinus dictum, medias inter ſylueſtrem Erucam, & Acanthum Pæderota dictum, inciſuras ſiue lacinias referens, vt vult Dioſcorides: alternatim per interualla cauli, ramíſque pediculo longo hærentia: ex quorum alarum finibus, craſsi, breues, rectíque petioli exeunt, Aeſtate habentes flores albos, calathi forma, vel nolæ,vt vulgare Strammonium, odoratos, quibus decidentibus exit pilula oualis,tunc cùm eſt parua, pilis mollibus, ut Platani,ſed cùm eſt adulta, ſpinoſior, horridiórque ut Xanthij pilula: nec obſtat, vt aliqui dicunt, pilulam Platani eſſe molliorem,& non ita aſperam atque ſpinoſam: idem enim Dioſcorides Xanthij pilulæ aſperitatem, ſimilem fecit illi Platani, his verbis, *ἀκανθώδη ὡς πλατάνου σφαίρας: Spinoſas*, ſcilicet, *vt Platani pilulas:* ſed Xanthij pilulæ cùm imperfectæ ſunt, ſimiles ſunt his à me deſcriptis,atque etiam cùm ſunt perfectæ, & adultæ, ergo nihil obſtat. Huius plantæ pilulæ in quatuor partes, cùm areſcunt, diuiduntur in ſuperiore parte: quatuor quidem facies, totidémque angulos rotundos habent, ideo dixit Dioſcorides *πλατυτέραν*, ex quibus excidit ſemen, quo ſunt turgidæ, compreſſum ſimile ſemini nucis Metellæ officinarū,ſed hoc nigrū:

Tempus. Aeſtatis fine floret, fructus perficit Autumno. Notandum eſt in Dioſcoridis textu dici,caules, numero plurali, quod emendandum eſt,atque in ſingulari numero,caulem, eſt reponendū,

Lib. 9. c. 12. vt in Theophraſti codice legitur, ibi, *ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον εὐζώμῳ, πλὴν μεῖζον. τὸν δὲ καυλὸν ὥσπερ ὀργυιᾶς. κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθίου, μείζω δὲ καὶ παχυτέραν; ἔοικε δὲ καὶ πλατάνου καρπῷ*: quæ Latinè ita redduntur. *Folium habet Erucæ ſimile, verùm maius: caulem verò vt vlnæ longitudo: caput velut Gethii, maius quidem & craſſius: atque Platani fructui ſimile.* Sic in vulgaribus textibus: Gaza uerò,non habet,craſsius,ſed piloſius, legítque *δασυτέραν*,pro *παχυτέραν*:quod magis probabile,atque Plantæ reſpondens eſt: maius quidem & craſsius,idem ſignificare videntur. Dici etiam poteſt ſatis veritati reſpondens,vt verba illa, *caules emittit ab radice proceros*

decem

decem, aut duodecim vlnæ altitudine adoleſcentes, referantur plantæ alteri, Solano ſcilicet ſomnifero, & lethali, nobis, *Belladonna*, & *maius* dicto, quod ex radice plures caules emittit eadem altitudine adoleſcentes, vt ex uiua planta videre licet. Non enim Dioſcoridis textus tantùm, ſed & Theophraſti etiã codex mutilus, atque deprauatus eſt: cùm nihil diſtinguat, atque confundere videatur deſcriptionem radicis, cum foliorum delineatione, atque ex his unam deſcribere plantam: quod contrà eſt in Dioſcoride, qui in alterius Solani, florem nigrum, atque acinos ferentis hiſtoria radicem illam deſcribit: quæ conuenit illi Solani, non autem plantæ à me propoſitæ, quæ minorem atq. fibroſam habet: ſed neque plantas diſtinguit, neque duas deſcribere, ſed vnam, atque vnicum caput conficere videtur, atque vires ſcribit ac ſi vnicam plantam narraſſet: ſed certè duas deſcripſiſſe cuique cognitum erit; non enim eadem planta fructus Platani ſimiles, atque ſpinis horridos promere poteſt, ac etiam acinos nigros, molles, vt vua: quare vel Theophraſtum, & Dioſcoridem non deſcripſiſſe, quod non ueriſimile eſt, dicendum erit, vel potius, eorum alterum: aut etiam vtriuſque textũ deprauatum fuiſſe; atque qui primò textus tranſcripſerunt, omiſiſſe uerba intermedia, atque poſtea commentatores, atque interpretes ignorantes plantas, quas deſcripſiſſe illos non eſt dubium, ita textus nobis reliquerunt corruptos: mirórque tot tantóſque doctiſsimos viros, qui Dioſcoridis textum interpretati ſunt, atque in eum commentarios edidere, ſaltem corruptũ textum non animaduertiſſe: atque ſi neſciebant, quomodo illum reſtituerent, illum nobis corruptum, atque mutilum eſſe, notum facere debebant. Miror etiam Plinium, ex duobus manicis Solanis, vnum deſcribere, nec duorum facere mentionem: ſed quod noſtri *Belladonna*, vocant Solanum Ocimi folijs relicto altero, quod in Theophr. & Dioſcor. Erucæ folio inuenitur, nolentem ſcribere deſcripſiſſe, ne cognitum foret: ait enim *Tertio folia ſunt Ocimi, minimè diligenter demonſtranda, remedia, non venena tractanti; quippe inſaniam facit paruo quoque ſucco. Quamquam & Græci Auctores in iocum vertêre. Drachmæ enim pondere luſum pudoris.* Qui Emblemata in Dioſcoridem ſcripſit, quia in Theophraſto nihil de pudore habetur, *pudoris*, verbum, in Plinij textu, iudicat ſuperuacaneum: ſed hoc fuit, quia plantæ vires ignora-

bat, luſum autem pudoris, idem eſt, quod venereas res tractare, ideóq. nos *Belladonna*. quod Dioſc. imaginationes non iniucundas efficere, Theophraſtus, ut ludat, atq. ſe pulcherrimũ putet, honeſtè deſcripſerunt. *Gigni dixerunt, ſpecies vanas, imaginéſque conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum legitimam inſaniam facere. Quicquid verò adijciatur ponderi, repræſentari mortem.* Quas vires Solani huius, alteri, Erucæ folio ad Acanthi accedenti, Theophraſtus, atque Dioſcorides tribuiſſe videntur. ſed ſi quæ Plinius ſcribit, cum Theophraſto, & Dioſcoride rectè expendantur, non Erucæ folio, ſed Ocimi, Solano tributa, conſpicientur. nam quæ Theophraſtus ſcribit, ex uerbis, ὁ δὲ μανικὸν,
Lib. 9. c. 12. οἱ μὲν θρύορον καλοῦσιν. *Quod verò Manicum, alij quidem Thryoron appellant*, vſque ad verba, ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον. *Habet verò folium:* & quæ ex Pliuio tranſcripſi, atque ex Dioſcoride ex verbo, *florem habet nigrum, &c.* ad finem vſque eadem eſſe videbuntur. Quare ex his Solanum Ocimi folio, quod nos *Belladonna* dicimus, & illíus vires deſcripſiſſe omnes apparebit, & Solani Erucæ folio vires, aut ſub eadem deſcriptione, vel non deſcripſiſſe, aut maneas eſſe eſt dicendum: illius quidem non radix, etſi ſoporifera ſit recentiorum experimento, ſed ſemen, manicas uires habet, alterius radicis viribus ad vnguem reſpondentes, vt apud Plantarum collectorem videre poteris. Quare Pliniũ dicendum eſt, Solanũ Ocimi folio tantùm forſan deſcripſiſſe, quia ipſi notum erat, atque noſtro cœlo oriebatur, de altero verò Erucæ folio; vt ipſi incognito, & exotico noluiſſe, cùm & quod deſcripſit, noluit deſcribere, ne verbum quidem facere. gratias igitur Deò eſſe referendas cenſeo, cùm noſtro ſeculo, antiquioribus incognita atque illorum mutilam deprauatámque hiſtoriam, agnoſcamus, veritatíſque certiores facti ſimus: atque duo Strychna manica habeamus certiore hiſtoria, delineata: præter alias plantas multas exoticas, à Theophraſto aliiſque memoratas, iam agnitas, & deſcriptas ab eodem plantarum collectore. Huius exoticæ plantæ primus mihi copiam fecit Chriſtianę fidei verè defenſoris Philippi II. Hiſpaniarum Regis Leonardus Antonius Reccus medicus peritiſsimus; cuius induſtria & labore deſcripta eſt quamplurimarum exoticarum plantarum Latina hiſtoria, quæ impreſſa quamprimum in lucem progredietur eiuſdem Regis liberalitate, mandato, & ſumptu. Hanc Chri-

Lib. de Aromat. c. de Datura.

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Chriſtophorus Coſta Daturam appellat; medicíſque legitimã nucem Methel Arabum eſſe cenſent, frigidam tertio exceſſu, ſecundíque fine ſiccam conſtituunt. vires in radice & magis in ſemine planè manicas habere aſſerunt. reliquas uires & modum utendi, apud eudem videre licebit. Galenus verò de omnibus Solanis ſupra locutus ait. *Porrò quod reliquum eſt, ex propoſitis Solanis, ad medicationes, quæ intro in corpus adhibentur, inutile eſt. Nam ſi quatuor eius drachmæ offerantur, mortem inferent: ſi pauciores, ſaltem inſaniam. Vna certè innoxiè ſumitur, cæterùm nec in ipſa vtile quid obtinet. Verum ſi foris corpori emplaſtri modo illinatur, vlcera cacoëthe, & nomode, ſiue paſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex præfertur, deſiccans ſecundo ordine iam completo, & tertio incipiente refrigerans ſecundo incipiente.* Si quis verò Dioſcoridis textum in priſtinum reducere voluerit, ita meo iudicio ſcribere, atque legere poterit. Græcè quidem ita leget. Στρύχνον μανικὸν ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν. τὸ μὲν καυλοὺς ἀνίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑπερφυεῖς δέκα ἢ ιβ, ὀργυιᾶς ἔχοντας ὕψος: ἄνθος μέλαν: μετὰ δὲ τοῦτο καρπὸν ἴσχει στρογγύλον, μέλανα, μαλακὸν, ὥσπερ σταφυλή. ῥίζα δὲ ὕπεστι λευκὴ, παχεῖα, κοίλη ὡς πηχέως. φύεται ἐν ὀρεινοῖς χωρίοις, καὶ προσηνέμοις, καὶ πλατανῶσι. Δύναμιν δὲ ἔχει ἡ ῥίζα πινομένη μετ᾽ οἴνου < ά πλῆθος, φαντασίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀηδεῖς. δύο δὲ < ποθεῖσαι ἐξιστάνουσιν ἄχρι τριῶν ἡμερῶν. δ´ δὲ ποθεῖσαι καὶ ἀναιροῦσιν. Ἀντιφάρμακον δὲ ἐστὶν αὐτοῦ μελίκρατον πολὺ πινόμενον, καὶ ἐξεμούμενον. Τῷ δὲ ἑτέρῳ φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ, μεῖζον δὲ πρὸς τὰ τῆς ἀκάνθης, ἥ τις καὶ παίδερως καλεῖται: καυλὸν δὲ ἀνίησιν ὥσπερ ὀργυιᾶς τὴν κεφαλὴν ἔχοντα ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλαίαν, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ, καὶ πλατυτέραν. τούτου δὲ ῥίζα καὶ σπέρμα μετ᾽ οἴνου πινόμενον δύναμιν ἔχει τὴν αὐτὴν τῷ προειρημένῳ. *Solanum manicum, aliqui Perſion, alij Thryon appellauere, alterum quidem caules ab radice ingentes emittit decem, aut duodecim vlnæ altitudinem habentes, florem nigrum, & poſt florem, fructum habet rotundum, nigrum, mollem vt vua. Radix ſubeſt, alba, craſſa, caua, cubitalis: gignitur in montibus, & vento expoſitis, & Platanetis. Vim habet pota in vino radix drachmæ vnius pondere, imaginationes efficiendi, non iniucundas. Duæ verò potæ mentem ad tres vſque dies emouent. Quatuor verò drachmæ potæ interimunt. Antipharmacum huic eſt, aqua mulſa multa pota & vomita. Alterum verò, folium habet ſimile Erucæ, maius tamen, ad Acanthi, quem Pæderota vocant, accedens, caulem longitudine ferè vlnæ: caput incumbens oliuæ figura, ſed hirſutius, vt Platani pilula, maius*

verò, atque planius. Huius radix & ſemen in vino potum eandem, quam ſuperius, uim habet.

Clymenum Dioſcoridis:

Nomen. QVAM Theophraſtus Clymenon plantam appellat, illam Dioſcorides Periclymenon: iidémque diuerſis nominibus eandem deſcribunt, eidémque medicas virtutes tribuunt eaſdem. Plinius verò qui ex vtroque exarauit, nulla habita differentia inter Clymenũ Theophraſti, & Dioſcoridis, de Clymeno loquens, quas Dioſcorides Periclymeno notas tribuit, ipſe Clymeno adſcribit ex Theophraſto ſumptas, neque animaduertit Clymenum Theophraſti eſſe Periclymenum Dioſcoridis: plantáſque confundens in duas videtur ſpecies diuidere, primam ita à Latinis forſan dictam, eíq. folia & ſemina Hederæ tribuit, quæ Dioſcorides Periclymeno: ſecundam ita à Græcis appellari, ait (nolens Dioſcoridem citare,) haberéque folia plantagini ſimilia, &c. quæ eſt Dioſcoridis Clymenum. Oblitus poſtea eorum, quæ de Clymeno ſcripſerat, Periclymeni hiſtoriam ferè ad verbum exaratam ex Dioſcoride, ſuo libro impingit, neminem fore exiſtimans, qui hæc animaduertere poſsit, atque Dioſcoridis partes tueatur. Galenus verò & poſteriores Clymeni omiſerunt hiſtoriam, Periclymeni tantùm mentionem fecére. Dioſcorides verò Clymenum à Periclymeno ſeparat, atque illius hiſtoriam ſeiunctam narrat, atque nomine, figura, uiribúſque dinerſam à Periclymeno facit, de qua loquens ita ait. Κλύμενον καυλὸν ἀνίησι τετράγωνον, ὅμοιον τῷ τοῦ κυάμου. φύλλα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἀρνογλώσσου. θυλάκια δὲ ἔχει ἐπὶ τοῦ καυλοῦ εἰς ἄλληλα νεύοντα, ἐοικότα ἴριδι, καὶ πολύποδος πλεκτάναις. *Clymenum caulem fert quadratum Fabæ ſimilem, folia ad Plantaginis folia accedentia: habet autem folliculos in caule ſibi inuicem annuentes, eóſque ſimiles Iridi, & Polyporum cirris.* Cui deſcriptioni nullam præter hanc à me depictam cõuenire patebit. Radice quidem hæc prædita eſt alba, parua, tenuibus fibris diuiſa, ex qua folia erumpunt longa ſemipedem ad Plantaginis anguſtifoliæ folia accedentia ſicuti Glaſti folia

Lib. 25. c. 7.

Lib. 27. c. 12.

Lib. 4 Deſcriptio.

Forma.

Dio-

Κλύμενον.
Clymenum

Dioſcoridis etiam ſententia, per ambitum ſinibus non profundis eroſa, ínque illorum diuiſura punctum nigrum viſitur: carnoſa, parum hirſuta, tactu viſcida, ſuccoſáque: caulem emittit, quadratum, hirſutum, quem folia in imo bina ex oppoſito cohærentia, poſtea uerò propter humoris abundantiam, alternatim, & quolibet angulo cingunt, quinque enim angulos promit ut in Scrophularia maiore & minore uiſitur: multis alis refertum: ex foliorum verò dorſo veluti limbus deſcendit per caulis angulum, ita ut Fabæ caulis angulum videatur repræſentare. Flores in ſummo alarum & caulis primo Vere ad Autumnũ vſque ſemper promit luteos ſaturatos, nonnihil odoratos, croci diluti colorem imitantes; magnitudine & forma Chryſanthemo Dioſcoridis laciniatis folijs ſimiles quodammodo; differunt tamen parte interiore, quam non ſolidam & minutis floſculis refertam oculi orbem imitantibus, ſed foliolis, ſtaminibúſque plenam habent, aliquando ex viridi ad cæruleum vergentibus. Decidentibus florum folijs ſiliquæ, ſiue folliculi ſuboriuntur curui C literam exprimentes, ſemen intus continentes oblongum, tenue, eiuſdémque formę, ſed triplo minus, fulueſcens, vel ad cinereum uergens: folliculi verò ita compoſiti conſpiciuntur in globulos, præſertim plantæ flore multiplici, & proliferæ, ut Lilij radicem æmulari videantur ſquamoſis partibus conflatam: nam ſinguli follicelli omnes in vnum punctũ, concurrere conantur, quare alij alijs interioribus incumbunt. Plantæ verò ſimplici flore folliculi aliter quidem constructi videntur, & compreſſam formam Cæpæ imitantur, nec ut ſuperiores ſimiles omnes, ſed triplici formæ differentia conſpiciũtur, verùm ſinguli in dorſo continent idem ſemen: atque qui interiorem partem globuli occupant, ita in ſe inflexi ſunt, ut ferè circulum compleant, ſũntque omnium minimi: alij verò ipſis incumbentes latiores atque maiores ſunt, & formam uidentur imitari nauiculæ: reliqui uerò exteriores omnibus incumbentes, atque longiores, tenuiores ſunt ſecundis, nec vt primi contorti, ſed hemicyclum complent: qui ſiccati parum ab alijs recedunt, ut in pictura uiſitur. Quare ſi quis rectè conſiderabit, atque latos folliculos ¦folijs Iridis floris ſe inuicem tangentibus, à quibus, quia arcum varij coloris conficiunt, nomen accepit, vt Dioſcorides refert his uerbis, ἄνθη δὲ ἐπὶ καυλῷ παράλληλα,

Lib. 1.

λιλα, ἐπικαμπῆ, ποικίλα: atque longiores alios folliculos exteriores ab illis parum recedentes, folijs alijs floris Iridis in terram recuruis, comparabit; perbellè Iridis florem forma ſcilicet, ſiliquas has imitari dicet. Dioſcorides verò tantùm notat, ut ſint adinuicem annuentes, in ſe ſcilicet incuruati. Si uerò ſingulos folliculos conſideraueris, ſingulorum dorſum tuberculis aſperum eſſe conſpicies; etſi exteriores folliculi longiores pauci, hirſutiores ſint, ſed qui interiorem locum occupant, omnes tuberculis aſperum dorſum habent, quibus acetabula cirrorũ Polypi imitari conantur, quare ſimilitudo refertur, vt curui ſint Iridis floris modo, ſed ſimiles ſint cirris Polypi tuberculis ſcilicet aſperi ſint, ſimiles acetabulis cirrorum Polypi: πλεκτάνας Dioſcorides non ſimpliciter cirros intelligit, ſed acetabula, vel rectiùs acetabulis refertos cirros; atque hanc eſſe veram Dioſcoridis ſententiam, probatur ex textu capitis Polypodij; in quo deſcribitur, Polypodium ideo ita dictum, quia ſimilem habet radicem cirris Polypi acetabulis refertis, ideóque ἀπὸ πολύποδος ποδῶν, πολυπόδιον dictum eſt: uerba eius ſunt, ῥίζα δ' ὕπεστι δασεῖα: πλεκτάνας ὥσπερ ὁ πολύπους ἔχουσα, &c. quod confirmat Plinij textus, qui ait. *Radix in vſu piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum cirri, &c.* Lib. 26. c. 8.

Quod ſi quis radicem Polypodij conſpexerit, cognoſcet: habet enim tubercula plura, quibus acetabula pedum Polypi referre uidetur. Hoc manifeſtè ex Theophraſto liquet, qui de radicum diuerſitate loquens, ait: ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα, καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι, &c. Lib. 9. c. 13. Quòd autem huius plantæ fructus, folliculi dicantur, & non ſemina, clarè patet, nam θύλαξ, & θυλάκιον, capſula, vagina, & quodlibet concauũ, præſertim oblongum quod aliquid contineat, uel continere poſſit, dicitur: quare, cùm hi fructus diſrupti ſemen contineāt minus multò, ſuam habens cutem, non erit dubitandum quin θυλάκια verè ſint: quod ſi nec alicui ſatisfaciat, exemplum alterum ex Dioſcoride illi adduco ſumptum, fructus ſcilicet Glaſti, paruarum linguarum effigie, quos idem Dioſcorides θυλάκια appellauit, & tamen nec ita craſſum folliculum, nec niſi unicum ſinguli habent ſemen. Planta hęc propter copioſos flores, atque uiuacitatem, qua uſque ad Autumnum, & etiam Hyemē durat ſemper florem emittens, *fior d'ogni meſe*, appellata à recētioribus

tioribus fuit: quare nulli horto non inquilina, gaudétque cultu, in ſyluis uerò non ita durat, nec ita fit læta, ſed tota gracilior, atque minor, caulíſque propter paucum humorem quadratus totus ſæpius uiſitur. Fuchſius, & omnes poſt ipſum Calthã eſſe ſatis friuolo argumento putarunt; quo facilius, ueriúſque demonſtratur, Caltham Poëtarũ eſſe Chryſanthemũ Dioſcoridis, quod in diuerſis illis nomẽclaturis Chalcanthemõ, Chalca propter aureum, vel æreum colorem ſic dicta, indéque corruptè Caltha, & Buphthalmon propter floris formam dicitur: atque hîc Olitores etiam Buphthalmi nomen retinent, frequens enim eſt in hortorum marginibus: atque probatur eodem illorum argumento, ab odoris ſcilicet grauitate, quæ in Chryſanthemo non tantùm flore, ſed in tota planta, à quolibet naſo carente ſentitur, & à florum colore, forma, & fulgore, & ortu circa ædificia frequentiſsimo, (quod non in hac planta Clymeno,) & foliorum forma ſciſſa, & læuore & uſu, etiam ab ijſdem retento, ut ſcilicet teneri turiones olerum modo edantur, & in acetarijs etiam recipiantur; quorum multa in ſic dicta Caltha deeſſe uidentur, (corrumpant quantum uelint Dioſcoridis textum iſti peruerſores, Dioſcorideæ & Plinianæ purę lectionis inuidi & imperiti:) quam Caltham eſſe cenſentes illi calidas vires recentiores tribuêre. Quas etſi experimentis comprobatas eſſe dicunt, neſcio an ſit illis credendum, cùm plantæ ſapor cõtrarium demonſtret, nullum quidem calorem ineſſe perſpicitur palato, ijdémque fateantur, calorem foliorum propter humiditatem ei coniunctam non ſe protinus exerere: ſed certè minus interuallo quouis. item adſtrictione nõ carere ait Matthiolus, etſi calidam putent omnes, quia ut ait Fuchſius, dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participat: ſed certè, acerba ſapore eſt nihil ad amarum inclinans, ſed adſtringentem, & aqueo, frigidóque ſucco referta eſt. At dato & non conceſſo quòd parum ſit amara (quod enim dulce putarunt, aquoſum eſt) non ideo calida erit, etſi ſapor amarus ex calido ſiccante, uel concoquente humorẽ procedat, nam cùm plantæ omnes mixtam habeant qualitatem, quatuor enim elementis conſtant, non ex ijs, vel ſapore tantùm, ſed ſimul coniunctis eſt excipienda qualitas, nam plantæ omnes aqueo humore abundant, atque non ideo refrigerant; ſic etiam quæ amaræ ſunt, non

non omnes calefaciunt, nam etſi ſapor amarus excedat, quia omnium maximè ſenſibilis ſit, minima enim quæque amaroris pars magnam molem inſipidam, vel dulcem conturbat, auſterã etiam & acerbam: non ideo ex amarore tantùm qualitatis vis dependet, ſed ex maiore & ſuperabundanti elementaris mixtę partis vi, quæ, & rectè guſtata planta, & conſiderato ſapore ſimplici vel mixto, ſimul cum experientia, & effectu decernenda eſt. Quæ verò amara ſunt & calida, ferè omnia acrimonia participant, vel multo odore aromatico & etiam graui: ea verò in quibus neutrũ percipitur palato, vel lingua, frigida, & ſicca, vel humida, magna ex parte ſunt; ac etiam ſi odorata ſint, ut Roſæ, Violæ, & ſimilia, non ex odore caliditas procedit, etſi odor ipſe per calidi excoctionem contingat: amarus enim ille ſapor ex terreo humore non concocto procedit, vt in omnibus fructibus immaturis, qui cum acerbo amarum habent mixtum. quod contra eſt in ijs quæ ex dulci propter nimium calorem, vel excoctionem amara euadunt. Vt autem concludam, Picris quæ ab amarore ſic dicta eſt, & Opium amariſsimum, & ſimilia minimè calefacere certum eſt, refrigerare verò & ſiccare non eſt dubium: ex terrea ſiccáque parte nec tenui amaror his procedit, non autem ex aërea, tenui, atque bene excocta, ut in acribus & aromaticis, quæ ſiccata diu odorem & ſaporem retinẽt, ac etiam cùm ſiccantur, odor & ſapor magis fit ſenſibilis. Contra quidem in hac planta & ſimilibus, quorum folia ſiccata & ſaporem & odorem etiam, ſi habebant, amittunt: quod non ſemel expertus ſum. Aiunt poſtremò huius plantæ aquam floridæ plantæ ſtillatitiam oculorum ruborem, atque inflammationem arcere, ſi oculis inſtilletur, vel lintea madida ſuperponantur: ego quidem ſcio plantas atque omnia quæ ſublimantur, nõ paruam amittere frigiditatis partem, propter humoris attenuationem à calido effectam contra rei naturam, atque terreã partem, in qua maxima eſt frigiditas, amiſſam: & contra ruborem atque inflammationem non calidis præſertim in principio, quod nec diſtingunt, debere vti; ſed frigidis & repercutientibus. Pena addit, *ius & teneræ cimæ in ouorum luteo in placentam exceptæ, & manſæ, nimis fluentes menſes ſiſtere, cunctantes verò impellere eſſe compertum.* Certiſsimum ex ouorum comeſu præſertim lutei eſt ſanguinem creari, quo facillimè abundante, natu-

ra excaleſcens menſes educit,ut ſe deoneret. Quod autẽ ouorum lutea iuncta herba hac etiam ſiſtant menſes profluentes, hoc herbæ ui tribuendum eſt; ex quo ſi verum eſt, non calefacere,ſed potiùs refrigerare niſi urat dico, Dioſcoridi conſentiẽs qui ait, ποιεῖ δὲ χυλὸς πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν πινόμενος, καὶ κοιλιακοὺς, καὶ ῥοῦν ἐρυθρὸν στύφων, καὶ ψύχων, *Facit autem ſuccus ad ſanguinis reiectionem potus, & Cœliacos, & rubras fluxiones adſtringens & refrigerãs*, quod ſanè vt dixi guſtu percipitur,niſi palatum ſit calloſum,& iam fœminarũ experimento cõſtat,& vtuntur ad hæmorroidales fluxiones ſiſtendas. Quòd autem regium morbum emendare poſsit, hoc ex floris colore & ſubſtantia (ſi phytognomicis eſt credendum) dependeret: ſed puto non ex ui propulſiua,ſed potiùs ex quadam coloris συμπαθείᾳ, cui nec ſemper credo: & ſic plantam hanc contrarijs diuerſiſque viribus præditam eſſe, diuerſis partibus dicendum eſſet,ſi tamen verum. Huic periclitatores vulnera ſanandi uim tribuére, nec mirum propter humoris glutinoſi viſcoſitatem:tota enim planta tactu viſcida

Vires. eſt. Dioſcorides verò Clymeno has vires tribuit, ſic ſcribens. *Præſtantiſsimum montanum: exprimitur totum cum radice. Facit autem ſuccus ad ſanguinis reiectionem potus, & Cœliacos, & rubra profluuia adſtringens, & refrigerans.* Compeſcit autẽ & narium eruptiones. Quin etiam folia conciſa, vel folliculi recentibus vulneribus

Lib. 26. c. 14. impoſiti,ea ad cicatricem vſque perducunt. Plinius verò, *Folliculi Clymeni recentibus plagis imponuntur*. Alibi etſi Clymeni mentionem faciat,de Periclymeno eſt intelligendum. Non eſt Clymenum Dioſcoridis quæ à Matthiolo depingitur,cùm ſit legumen,quod nos Ciceroulam dicimus, vt alij etiam animaduerterunt, habeátque capreolos; quos,cùm Periclymenum ſequeretur, quod ſe aduoluit flexibilitate arboribus, non tacuiſſet Dioſcorides ad differentiam Periclymeni: ſed nec hoc eſſet obijciendum ſi in alijs reſponderet: ſufficit iam non habere folliculos alios alijs incũbentes,ſimiles Iridi,& cirris Polyporum vt dixi, quibus notis, & Clymenum depictum à Dalechampio verticillatis floribus, & Scrophulariam, ſiue ut dicunt,Betonicam aquaticam, Clymenum etiam putatam pericarpijs rotundis,vt Scrophulariæ, folijs Betonicæ ſimilibus, atque Sicilianam à Lobellio dictam aliáſque etiam plantas reijcere hoc modo poterimus, atque etiam omnem plantam, quæ folliculos

non

non ad inuicem habeat incumbentes, vt iam oſtendi, ſed in ſe obuolutos vt aliqui oſtendunt, quæ nec alijs notis reſpondere videtur.

Aſtragalus Dioſcoridis.

SEMINVM forma ἀστραγαλοειδὴς, plantæ huic nomen indidit Aſtragali: ἀστράγαλος quidem talum, & talorum luſum ſignificat, quorum formam & vſum huius plantæ ſemina referũt: tereti forma quidem ſunt, in ſuperna infernáque parte plana, vel acetabulorum modo concaua: poſſet etiam ita appellari à tuberoſa carnoſáve forma radicis compreſſa, & melius à multitudine fibrarum nodoſarum ad ſimilitudinem flagelli, vnde ἀστραγαλωτῆτις μάστιξ à Polluce dicitur. Huius radix colore foris eſt fuſco, intus pallido, multas nodoſas fibras, duras, longas, implicatas habens, in quorum medio, finibus, & extremo inueniuntur veluti bulbuli concreſcentes, quibus radix ſe propagat. Inueniuntur etiam aliquando [Maij menſis fine inueni] quædã carnoſa, craſſa, purpuraſcentia, ſuccoſa, dura, læuia, vt ὑπαστράγαλοι, dici poſſent, nihil aliud repræſentare videntur: attamen non ſe explicant, ſed ita abundant ſuperfluè. Caules tres, quatuórve emittit tenues, quadratos Ciceri ſimiles, parum à terra ſe attollentes, ínque ipſam inclinatos, ex quibus per interualla, vt in Cicere poſita ſunt folia pedicellis hærentia, primò bina, deinde quaterna, bina ex oppoſito, poſtea quina, poſtremò terna ex oppoſito intercurſantia, forma ad Ruſci folia accedentia, maiora verò, duplo longiora, teneriora, & læuia ad nouella Hederæ folia accedentia: pedicelli autem quibus inſunt, in imo vbi cauli hærent, ſinguli auriculas habent, vt in Cicere & ſimilibus leguminoſis viſitur: auriculas bina illa foliola pedicello, & caulis geniculo hærentia intelligo: in ſummo verò veluti aculeum, ſed mollem. Inter foliorum verò petiolos, & caulem, viticulæ exeunt dodrantem longæ in terram nutantes, ex quorum medio ad ſummum vſque viginti ferè inſunt flores, primùm coaceruati, deinde Viciæ modo diſpoſiti, forma & colore eidem ſimiles: ſunt enim purpurei exterius, in medio cærulei,

Nomen, & Etymon.

Lib. 10.

Forma.

Ἀστράγαλος
Aſtragalus

interius verò lutei, colore vario ornati, quibus hiantibus, ex illorum vaſculis exeunt ſiliquæ tenues quatuor digitos longæ, primùm uirides, ſiccatæ verò rufeſcêtes, vt etiam ſemen, in terram deuexæ, ſeminibus refertæ, forma ut dixi ἀςραγαλοειδεῖ: floret Maio, & Iunio menſe perficitur. In montibus, uallibus, locis umbroſis, & Sole illuſtratis ventoſis oritur, hîc ubique. Radix dura eſt, difficileque tundi uel rumpi poteſt etiam ſiccata; ſapore adſtringente, guſtu verò fatuo, odore terreo veluti fungi. Hæc planta præ cæteris Dioſcoridis delineationi reſpondere videtur, qui ait. Ἀςράγαλος θαμνίσκος ἐςὶ μικρὸς ἐπὶ γῆς, φύλλοις καὶ κλωνίοις ὅμοιος ἐρεβίνθῳ. ἄνθη πορφυρᾶ, μικρά. ῥίζα δ' ὕπεςι ςρογγύλη ὥσπερ βάλανος δ' μεγέθης, παραφυάδας ἔχουσα ςερεὰς, μελαίνας, σκληροτέρας ὡς κέρατα ἀντιπεπλεγμένας ἀλλήλαις, γευσαμένῳ ςυπτικάς. φύεται ἐν ἐνανέμοις καὶ συσκίοις καὶ χιονιζομένοις τόποις. *Aſtragalus paruus frutex eſt à terra, folijs, & ramis Ciceri ſimilis: flores purpurei ſunt parui. Radix autem ſubeſt rotunda, vt balanus prægrandis, adnata habens ſolida, nigra, dura, veluti cornua inter ſe implicata, guſtu adſtringentia. Naſcitur in locis vento expoſitis, vmbroſis, & niuoſis*. Plinius verò aliter habet. *Aſtragalus folia habet longa, inciſuris multis, obliqua circa radices; caules tres aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi: radices villoſas implicatas, rubras, præduras*. Eandem plantam videtur deſcripſiſſe; differentia eſt, quia folia habere dicit *inciſuris multis*, quod Dioſcorides non tacuiſſet, & ſicut dixit, Ἀςράγαλος ὅμοιος ἐρεβίνθῳ φύλλοις, καὶ κλωνίοις, dixiſſet, vt in alijs ſolet, cùm foliorũ formam & ſimilitudinem delineare vult, hoc modo: Ἀςράγαλος φύλλα ἔχει ὅμοια, καὶ κλωνία ἐρεβίνθῳ: ſed quia plantæ habitum ſimilẽ Ciceri fecit, non folia Ciceri ſimilia, iccirco ita deſcripſit: nã foliorum poſitum, non formam imitari debet. Quare cenſeo vel Plinium ipſum, vel à quo tranſcripſit, uel aliquem, qui Plinij textum recognouit, Dioſcoridis textui ſimilem reddere volentem, verba illa, *inciſuris multis*, addidiſſe, putantem ſimilitudinem eſſe in inciſuris foliorum Ciceris. Quæ verba abundare puto, & Hiſtoriam Aſtragali in Plinio ita legi debere: *Aſtragalus folia habet longa, obliqua circa radices; caules tres, aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi*, colore intellige, ſicuti idem de Eryngij flore, & Dioſcorides, in capite de Antirrhino, Ariſtolochia, Cnico & ſimilibus: *radices villoſas, implicatas, rubras, præduras*. Et ſic planta à me propoſita vtrique delineationi reſpondere

Tempus.
Locus.
Deſcriptio.
Lib. 4
Lib. 26. cap. 8.
Lib. 22. c. 9.

Vires. dere videtur non ſolùm forma, ſed etiam viribus: radices quidem habet ſtipticas, vt etiam Galenus vult, qui ait, *Aſtragalus frutex eſt paruus radices habens adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantium. Nam vlcera vetera glutinat, & aluum fluxu tentatam ſiſtit, ſi quis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius fruticis prouentus eſt in Pheneo Arcadiæ.* Dioſcorides verò inquit, *Siſtit radix in vino pota fluentem aluum. Vrinas eadem pellit. Facit ad vetuſta vlcera ſicca inſperſa: & ſanguinem ſiſtit. Tunditur autem difficilè propter ipſius duritiem.* Plinius verò. *Vis ei ad ſpiſſanda corpora. Aluum ſiſtit radix in vino pota, quo fit vt moueat vrinam repercuſſo liquore, ſicut pleraque quæ aluum ſiſtunt. Sanat & dyſentericos in vino rubro tuſa. Difficilè autem tunditur. Eadem gingiuarũ ſuppurationi vtiliſſima eſt fotu. Colligitur exitu Autumni, cùm folia amiſerit. Siccatur in vmbra.* Non ſunt igitur Aſtragalus quæ ab alijs depinguntur, cùm uel forma radicum, foliorúmue poſitu ab hiſtoria abſint. Quæ enim radice Rhaphano ſimiles depinguntur, etſi in alijs reſponderent, adhuc radice, principali nota differunt. Quæ uerò poſtremò radice balanos imitante deſcribitur, foliorum poſitu à Cicere longè diſtat, bina enim tantùm habet, atque capreolos ſingulis petiolis, atque radices non ſunt villoſæ, ſed tantùm Cyperi modo inter ſe cohærent, de uiribus non loquor. Quare ſi quæ alia, à me propoſita reſpondere videtur in omnibus; etſi etiam aliqui dicant, non habere radicem Rhaphani, quibus reſpondeo, ῥίζαν ῥαφάνου, non στρογγύλην, ſed μακρὰν eſſe, etſi nobis nota ſit ſpecies Rhaphani orbiculati, cuius ſemina à Ferdinando Imperato habuimus: quod ſi etiam ita uelint, nihil remanebit contrarium. Sed certè potius legendũ cenſeo, ut Pena & Lobellius animaduerterunt, βάλανος, quàm ῥάφανος, nam in alijs nomenclaturis Ficus terræ, & Glandula inter alias denominatur. Hanc montanam Galegam appellare videtur Plantarum Auctor, ſed minus rectè eſt depicta.

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Lib. 26. c. 8.

Radix Idæa Dioſcoridis.

Eadem quæ Hypogloſſon, Laurus Alexandrina, Laurotaxa, & Chamædaphne.

RADIX Idæa, quia plurima in Ida monte naſceretur, uel quia ibi efficacior, primùmue cognita, ita à loco denominata eſt. Plinius eandem, *Idæam herbam*, appellauit: alter à tota ſubſtantia plantæ, primus verò à partis in re medica vſu. Ἰδαία ῥίζα, ὀξυμυρσίνῃ τὰ φύλλα ἔοικε, παρ᾽ αὐτὰ δ᾽ ὡς ἕλικες μικραὶ πεφύκασιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἄνθος. *Idæa radix, Ruſco ſimilis eſt folijs, in ipſis veluti capreoli parui enaſcuntur, ex quibus & flos*. ita Dioſcorides ſcripſit. Quæ ita Plinius tranſcripſit. *Idææ herbæ folia ſunt quæ Oxymyrſines: adhærent his veluti pampini in quibus flos*. Cuius plantæ natales, & delineationē cùm ſæpe mente reuoluiſſem, difficilè cōtingere poſſe, ut ante oculos planta Ruſco congener, uel ſimilis, mihi ſeſe offerret, opinatus ſum: præſertim cùm & tot uiri indefeſſi innumerabilem ferè plantarum numerum exhibuiſſent, non ſolùm noſtro cœlo orientium, ſed & ab extremis orbis oris aduectarum: in quibus nullam reperi, quæ Ruſco eſſet affinis, præter hanc quam depictam exhibeo. Quæ cùm natalibus, forma, & uiribus quadrare uideatur, hoc nomine Idææ radicis inſigniri eam debere iudicaui. Radicem quidem habet Ruſco ſimilem, maiorem uerò, à qua plures turiones Aſparagi, uel Ruſci modo exeunt cibo apti, qui poſtea in uirgas diſtenduntur cubitales ferè, uel cultu maiores, læues, uirides, flexibiles, à medio ad ſummum uſque folia, habentes forma acutæ Myrto, Ruſco ſcilicet ſimilia, [nulla quidem alia eſt Myrtus ſylueſtris apud Dioſcoridem, atque Plinium, præter hanc μυρσίνην ἀγρίαν, & ὀξυμυρσίνην, à Romanis eandem Ruſcum dictam, ut idem Dioſcorides ait; & Plinius etiam teſtatur à Caſtore Oxymyrſinē Ruſcum appellari, inter quas nominis tantùm uarietas eſt, etſi Plantarum hiſtoriæ Auctor aliter ſomniet.] maiora uerò & forma

Nomen, & Etymon.

Lib. 27. c. 2.

Deſcriptio.

Lib. 4.

Lib. 27. c.11.

Forma.

Lib. 23. c. vlt.

Radix Idæa

forma parum anguſtiore, ad nouella Ruſci folia accedentia, viridiora, & molliora; nec ita pungentia, etſi acuta ſint; alternatim virgas circundant, ſed quæ proximiora ſunt terræ, Rubiæ modo terna circum virgas hærent. In ipſis folijs viticulæ paruæ, ſeu petioli, (quos ἕλικες appellari aliâs docui, ab Auctore plantarum perperam γλωττίδας putati, verborum proprietatem ſuæ opinionis improprietate extorquente, vt planta ab ipſo depicta Hypogloſſon videri potuiſſet, vt infra dicam.) enaſcuntur tenues, breues, ſed Ruſco longiores, in quorum extremo Vere flos exit herbaceus, ſtellatus, ſex foliolis conſtructus, medium habens purpureum, non diſsimile Ruſci flori: fructum edere minimè vidi, ſicuti & amici multi, qui plantam viginti annis coluére, nec unquam niſi florem edere animaduerterunt. Quod ſolo, & cœlo imputandum eſt, alibi enim fructus perficere rubros Ciceris magnitudine, vt Ruſcus aſſeritur. Quare non mirum ſi florem tantum huius deſcriptionis Auctor edere tradidit, nam & forſan nec idem vidit, nec deſcripſit, vt in Dictãno & Nardo montano, & ſimilibus quotannis fructus cum flore edentibus, obſeruatur. Idem dicendum de ligula è folio exeunte, quam etiam alios non obſeruaſſe demonſtrabo: quilibet enim notam, quam magis illi propriam iudicauit, hiſtoriæ mãdauit. Iccirco euenit, vt planta à diuerſis ſcriptoribus delineata, diuerſis notis, nominibus, ſicuti & viribus comprehenſa conſpiciatur, & tamen eadem deſcribi certò conſtat. Cognita igitur plantæ forma, vires ſunt denique conferendæ: & certè guſtu acerbam eſſe atque ſubamaram percipitur, non ſine calefaciendi facultate: quibus mixtam qualitatem ac vim habere conſpicitur. Recentiorum experimento conſtat. *Vuularum, gutturis, tonſillarúmque tumores, ac earundem vlcerationes, huius plantæ gargarizatu ſanari.* Marcellus ſcribit, *in Italia plantam hanc puerorum collo ſuſpendi ad vuam reprimendam, quo ad vuam prolapſam contrahendam vſu, Vuulariæ nomen vulgò eſt adepta.* Matthiolus, & ſequentes ſcribunt, *Puerorum hernias prolapſas contrahi experimento conſtare, ſi puluis radicis huius cochlearis menſura cum maioris Symphyti decocto hauriatur, & faſcia hernia conſtringatur primis diebus, ne rurſus foras inteſtina prorumpant.* Ex quibus magnam conſtringendi, atque ſiccandi habere facultatem, ſicuti Dioſcorides habere ait, conſtat. *Huius radix vehementer adſtringit, conueniens in his quibus adſtri-*

In deſcriptio. Iſopyri.

Vires.

Lib. 27. c.2. *ctione opus eſt. Bibitur etiam ad alui fluxiones, & fluxum muliebrem, omnémque ſanguinis eruptionem ſiſtit.* Plinius verò habet, *Ipſa aluum, menſéſque, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit, ſpiſſandi cohibendique natura.* In quibus, *menſes*, pro *mulierum fluxu* tranſcripſit, ἔμμηνα, pro ῥοῦ γυναικείου.

Lib. 7. de ſimpl. med. fac. Galenus ſic, *Idæa radix guſtu admodum acerba eſt; ac ſi opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum ſanguinis profluuia, alui fluxus, dyſenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius ſunt generis, tum pota, tum foris impoſita curans.* His verbis videtur Galenus ſicut & in alijs multis, Idæam radicem non cognouiſſe; cùm taceat vim calefaciendi, & frigefaciendi, quarum aliqua præditam eſſe hanc plantam neceſſe eſt: nec quo ordine, ſiue exceſſu, ſcribat, vt in alijs ſolet, calefaciat, refrigeret, & an moderata ſit, vel contrarijs conſtet facultatibus. Sed quæ à Dioſcoride dicuntur, tranſcribat verbis generis. Hanc noſtrates vulgò etiam *Bislinguam* appellant, à ligulis folijs hærentibus nomine ſumpto: quam eandem veteres, Dioſcorides, & qui

Lib. 8. de ſimpl. med. fac. ſequuti ſunt ipſum, Galenus, & Plinius, *Hypogloſſum* etiam appellarunt, quia ut Galenus ait, *ita nominatum eſt, quia propagines paruarum linguarum ſub ſummis corymbis producit.* Pro qua Plantarũ hiſt. Auctor, non hanc Bislinguam, & Vuulariam, ſed Polygonati, ſiue *Sigilli Salomonis* vulgò dicti, plantam congenerem depinxit à Carolo Cluſio primùm delineatã: atque in ea eſt opinione, vt Hypogloſſum ab Hippogloſſo differat, atque plantam illam verum eſſe Hypogloſſum affirmat; ínque doctiores inſurgens, malè illos Hypogloſsi, & Hippogloſsi etymon intelligere aſſerit. Atq. talem ſubſtinens ſententiam, potiùs Dioſc. textũ in maioribus emendare voluit, ſenſus, verbáque cõuertens, quã Plinij, vel Dioſc. textus unius duarúmue literarũ immutatione corruptos dicere, uel potiùs veriúſque Dioſcoridis Hippogloſſum à Plinio Hypogloſſum appellatũ. Nulla quidem alia inter illorum hiſtorias eſt differentia; nihílque ad plantæ cognitionem facit, vt ἵππο, vel ὑπὸ, dicatur: cùm utrique nomini eadem planta aptari poſsit, eadémque erit: ut ſcilicet Hippogloſſum, à foliorum magnitudine, magnam linguam referens

Lib. 27. c.11. dicatur. Hypogloſſum verò à ligulis folijs hærentibus, ὑπὸ ſcilicet γλώσσης. Neque in re alia nota eſt priuata, qua poſsint differre inter ſe, ut ex Plinij textu liquet, ait enim *Hypogloſſa folia habet figura ſylueſtris Myrti concaua, ſpinoſa, & in his ceu linguas, fo-*

lia

lio paruo exeunte de folijs. Et Dioſcorides, *& in ſummo veluti ligu-* Lib. 4.
las in folijs. Cuius rei Galenus etymon affert, *Hypogloſſum ita* Lib. 8. de
nominatum, quia propagines paruarum linguarum ſub ſummis corymbis ſimpl.
producit. Quibus, etſi textus in aliquibus uerbis uarient, non med. fac.
ideo colligitur diuerſas eſſe plantas: ſed ſcimus, alterum ab altero exaraſſe, eandémque plantam omnes deſignare uoluiſſe. Et ſi credendum eſt, ut verum eſſe cenſeo, quod ratio demõſtrat, doctiſsimo cuidam medico Germano, qui in Dioſcoridẽ Emblemata ſcripſit, qui ait ſe textum habere Dioſcoridis uetuſtum, in quo ὑπόγλωσσον legitur, pro ἱππόγλωσσον: atque plantæ conuenire nemo dubitat: & quamuis corruptè legatur in aliquibus ἱππόγλωσσον, pro ὑπόγλωσσον, non ideo diuerſas plantas, ac deſcriptiones eſſe cenſendum eſt, præſertim cùm tam clarũ Galeni textum habeamus, in quo vt dixi, huius nominis ὑπογλώσσου, etymon affert. Immo addo & hanc ſententiam, à qua non diſcedam, donec plantas videro diuerſitatem teſtantes, nam quę ab alijs depinguntur, fictitias eſſe, non dubito; non enim plantarum diligens affertur delineatio, nec locus, nec vnde ſint aduectæ refertur: præterea non omnes plantarum collectores illas habere icones, & quæ depinguntur ab alijs iconibus exceptæ ſunt: & quod fortius, doctiores Scriptores nullã de illis habere rationem uideo. Quare etiam Hypogloſſum, Laurum Alexandrinam, Laurotaxam, & Chamædaphnen, eandem eſſe plantam cum ſuperiore cenſeo; nec niſi nominum diuerſitatem habere, à Scriptoribus diuerſis impoſitam, quam Dioſcorides, & qui ſequuti ſunt eum, non animaduertiſſe oſtẽdam. Foliorum forma Lauro ſimilis, Lauri nomẽ plantæ huic indidit, non quòd ex Lauri genere eſſet: & ut aliqua oſtenderetur differentia inter hanc, & Laurum, *Alexandrinam, & Idæam Laurum* à loco in quo naſceretur, appellarunt, ſicuti & *Radicem Idæam, vel herbam Idæam*, vt Plin. habet atq. alij quia humilis eſſet, *Chamædaphnen*; alij à fructus forma & colore *Laurotaxam*, vt à Plinio refertur: & quia fructum folijs interceptum habet, ἐπικαρπόφυλλον, & *Carpophyllon*: alij verò quia ligulam è medio folio exire animaduerterunt, *Hypogloſſon, & Hypoglotton* appellarunt. Hoc demonſtratur, nam quæ Laurus Alexandrina dicitur, ab eodem Dioſcoride, & Plinio Hypoglotton, pro Hypogloſſon Atticè: ex quibus ſynonyma eſſe clarè colligitur. Sed

& Chamædaphnen Laurum Alexandrinam appellari, idē Dioſcorides teſtatur in cap. de Chamædaphne: atque ita eſſe, nō tantùm nomina ſynonyma, ſed & plantæ delineatio demōſtrat: ſed inſuper virium poteſtas, vt inferius dicam. Lauri igitur
Lib. 3. c. 17. Alexādrinæ deſcriptio, (vt ab antiquiore & veluti fonte, Theophraſto inquam, initium ducam, purius quidem plantas deſcripſiſſe nemo dubitat) hæc eſt. *Illa quoq. propria eſſe circa Idam feruntur, Laurus Alexandrina cognominata, & Ficus quædam, vitiſque. Lauri proprium, quòd fructum ſuper folia gignit, quemadmodum Myrtus ſyl-*
Lib. 1. c. 16. *ueſtris: quippe ambæ fructum ſuper dorſum folij ferunt*. Et alibi. *Fructiferáque nonnulla fructum folijs interceptum gerentia, vt Laurus Alexandrina, quæ fructnm ſuper folio gignit*. Nota quidem priuata plātæ huic uidetur, ut ἐπιφυλλόκαρπος ſit quemadmodum Ruſcus: quibus aliam ſimilem plantam nec Theophraſtus deſcripſit, nec vnquam vidiſſe ſcio aliquem. Quæ nota expreſſa diligenter videtur à Dioſcoride in capite Lauri Alexandrinæ, his verbis: καρπὸν ἐν μέσοις, folijs intellige, ἐρυθρὸν ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, *fructum in medijs folijs, rubrnm Ciceris magnitudine*, & in capite Chamædaphnes: καρπὸν περιφερῆ ἐρυθρὸν, τοῖς φύλλοις ἐπιπεφυκότα. *fructum rotundū rubrum, folijs innatum*. Quibus minimè arridens obſeruantior ſcriptor, cùm Ruſco eſſent communia; magis priuatam notā, ſicuti nomenclaturam tribuit huic plantæ, & relicta deſcriptione fructus, foliolum, ligulam ſcilicet his verbis habere tradi-
Lib. 27. c. 11. dit. καὶ ἐπ' ἄκρου ὥσπερ γλωσσίδα π. αρὰ τοῖς φύλλοις. Quæ Plinius vertit, *Et in bis ceu linguas, folio paruo exeunte de folijs*. Et idem de
Lib. 15. c. vlt. Laurotaxa loquens, ait: *Excreſcente in medio folio paruulo, veluti lacinia folij*. Quam ligulam etſi in Ruſco conſideremus, illā non ligulam folij, ſed veluti folliculum floris eſſe cenſetur: atque ita nulli competere plantæ ligulam hanc adhuc eſt cognitum.
Lib. 4 Dioſcorides verò, *Laurus Alexandrina, quam aliqui Idæam, &c. folia habet ſimilia Ruſco, maiora verò, molliora, & albidiora: fructum autem in medijs folijs rubrum, magnitudine Ciceris: ramos à terra pedales, vel maiores. Radicem admodum ſimilem Ruſco, maiorem, bene olen-*
Lib. 15. c. vlt. *tem, atque molliorem. Naſcitur in montanis locis*. Ex quo Plinius, *Eſt & Chamædaphne ſylueſtris frutex, eſt & Alexandrina, quam aliqui Idæā, alij Hypoglotton, alij Daphnitin, alij Carpophyllon, alij Hypelaten vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis, folio acutiore quam Myrti, molliore, candidiore, ac maiore, ſemine inter fo-*

lia

lia rubro. Plurima in Ida & circa Heracleam Ponti,nec niſi in montoſis. His reſpondere videntur Chamædaphnes deſcriptiones: Dioſcorides verò ait, *Chamædaphne, quam & aliqui Laurum Alexandrinam vocant, virgas producit cubitales,rectas,tenues, & læues. Et huius folia ſimilia Lauro,læuiora multò & viridiora: fructum rotundum,rubrum folijs innatum.* Ex quibus Plinius. *Chamædaphne vnico ramulo eſt, cubitali ferè; folio tenui Lauri ſimilitudine: ſemen rubens annexũ folijs.* Ab his non differunt, quæ de Laurotaxa, inquit Plinius. *Accedit in topiario opere Taxa, excreſcente in medio, folio paruulo veluti lacinia folij.* Quæ eadem eſt cum eiuſdem Hypogloſſo. *Hypogloſſa folia habet ſylueſtris Myrti concaua, ſpinoſa, & in his ceu linguas, folio paruo exeunte de folijs.* Quam Dioſcorides ita ante deſcripſerat. *Hypogloſſon frutex paruus eſt Ruſco tenui folijs ſimilis: comam verò habet ſpinoſam, & in ſummo veluti ligulas in folijs.* Cuius etymõ affert Galenus, *Hypogloſſon inde adeò nuncupata eſt, quòd ſummis corymbis velut ligulæ quædam exeunt.* Quibus omnibus delineationibus plantam, quam Hypogloſſon, ſiue vt vulgò dicũt *Eislinguam* reſpondere demonſtrabo. Planta igitur hæc, non ſolùm oritur in Ida & Heraclea Ponti, vt ait Plinius,ſed vt refert Lobellius, in montoſis, ſaxoſiſque & aſperis incultis Genuæ,portus Lunæ, Sauonæ, Nicæ, aliiſque Alpinis ſterilibus calidorum tractuum: radicem habet Ruſci modo, maiorem, bene olentẽ, albam; & molliorem, vt Dioſcorides ait in capite Lauri Alexandrinæ: à qua primùm teneri ſtolones exeunt Ruſci & Aſparagorum modo,qui edi poſſunt, vt Galenus ait in capite Chamædaphnes, acerbi quidem ſunt & ſubamari non ingrati, qui poſtea in virgas diſtenduntur pedales,& cubitales, ideóq. Chamædaphne dicitur: ſingulares, ſine ramis, ideóque Plinius,ait, de Chamædaphne loquens *vnico ramulo eſt*. tenues, læues, flexibiles, topiario & coronario operi aptas,vt idem Plinius ait de Lauro Alexandrina & Taxa loquens: in quibus folia ſunt forma foliorum Ruſci nouelli, cuius folia anguſtiora ſunt, ſed huius maiora ſunt, atque forma oblongiore, tam Ruſci, quã Myrti, Laurinis ſimilia: albidiora verò, & molliora vt parui Ruſci folia, quibus Dioſcorides comparat, quæ molliora & albidiora, læuioráque ſunt Laurinis, vt idem Dioſcorides ait. Virgis hærent folia à medio ad ſummum terna primùm, deinde ſingula alternatim: quarum alia ligulas habent terram verſus, alia

Lib.4.

Lib. 24. c. 15.

Lib. 15. c. vlt.

Lib. 27. cap. 11.

Lib. 4.

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

in cœlum ſuſpicientia, quarum cauſa, ὑπόγλωσσον dicta fuit: omnia verò acuta ſunt, ſed non ita ſpinoſa vt Ruſci: ex medio & dorſo folij, vt Theophraſtus, Dioſcorides, & Plinius, dicunt, ſed etiam ex ligula, vt in Ruſco ferè viſitur, flores exeunt Ruſci modo; quibus fructus ſuccedunt rotundi, rubri, magnitudine Ciceris, Ruſco ſimiles, vt omnes aiunt, ſinguli vel bini, ſingulis folijs, petiolos habentes tenues, atque breues, ſed ſingulorum fructuum intellige: qui verò bini ſimul viſuntur fructus, horum ſinguli longiorem habent petiolum. Vere floret, fructus adhuc edere non vidi, ſerò fructus edit: ſed illos habere dixi aliorum ſcriptorum ſententia, qui videre potuerunt. His igitur ſic cognitis, & deſcriptiones omnes ſibi ipſis, & plantam illis omnibus reſpondere oſtendi, quare formæ facta collatione, virium poteſtatem demonſtrandam ſuſcipio, vt ſcilicet mixtam habeat facultatem, atque præter ſiccandi & adſtringendi facultatem, calida ſit, acris amara vt guſtu percipitur, quare digere-
Lib. 6. de ſimpl. med. fac. re, incidere, diſcutere, aperire, & mollire poterit. Galenus verò ait, *Daphnes herbæ, quam, & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt, & ſubamara, potáque tum vrinas, tum menſes prolicit.* Et porrò *Chamædaphnæ*
Ibidem. *germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis viribus Daphnæ Alexandrinæ, &c.* De Hypogloſſo verò. *Cæterùm radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſſident*, ſicuti Dioſcorides etiam ait: effectus verò harum facultatum eoſdem eſſe illos conferendo demonſtrabo. Lauri Alexandrinæ hę ſunt vires apud Dioſcoridē. *Vim habet radix pota ſex drachmarum pondere cum vino dulci, auxilian-*
Lib. 23. c. 8. *di difficulter parientibus, & vrinæ ſtillicidio. Ducit etiam ſanguinem.* Quæ ita Plinius. *Laurus Alexandrina ſiue Idæa partus celeres facit*
Lib. 24. c. 15. *radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus: ſecundas pellit, menſeſque eodem modo pota.* Quibus ſimilia de Chamædaphne idem tradit: *Menſes ſuccus eius, & vrinam ciet potus partuſque difficiles in lana appoſitus*: quæ Dioſcorides, *Succus cum vino potus, menſes & vrinas ducit. Idem facit & in peſſo appoſitus.* Item
Lib. 24. c. 15. *Huius folia trita emplaſtri modo impoſita capitis doloribus, & ſtomachi ardoribus auxiliantur.* Quæ Plinius, *Illinitur capitis doloribus recens, ardores refrigerat;* Quibus Hypogloſſæ vires reſpondent, *Videtur,*
Lib. 27 c. 11. inquit Dioſcorides, *coma amuletum eſſe vtile caput dolentibus.* Quæ Plinius, *capitis dolorem corona ex his impoſita minuit. Præterea ad tormina*

mina cum vino bibitur , & Dioſcorides ; *Eadem pota cum vino tormina ſedant* : His reſpondentes vires à recentioribus cognitæ ſunt. *Biſlingua epota difficulter parientes adiuuat, menſes ciet, calculos pellit*. Item Cordus ait, *radicem ſiccam etiam bubones in peſte maturare certiſſimis vulgi experimentis*. Item *Folia, radixque vuæ, gutturis ac tonſillarum tumores, ac earundem vlcerationes gargarizatu ſanant*. Scribit Marcellus, *in Italia plantam iſtam puerorũ collo appendi ad vuam reprimendam, quo ad vuam prolapſam contrahendam vſu, Vuulariæ nomen eſt adepta*. ac etiam hernias contrahere protuberantes puluerem cum decocto Symphyti hauſtum Matthiolus ſcribit. Quibus nõ minus Hypogloſsi, quàm Lauri Alexandrinæ & Chamædaphnes dictæ, vires referre cognitum eſt, mixtam namque facultatem habere perſpicitur effectu, atque guſtu, folia quidem acerba multò eſſe, ſicuti & radix, atque acrimonia participare. Quare mea ſententia videtur non ſine ratione adducta. Valerius Cordus uir doctiſsimus animaduertit etiam, atque in ea eſt opinione, vt Hypogloſſum & Laurus Alexandrina eadẽ plãta ſit, qnam etſi plantarum Auctor reijcere conatus ſit, non tamen ſuum conſequutus eſt finem. Non eſt radix Idæa, quæ ab alijs ponitur, nullam enim habet cum Ruſco affinitatem. Non eſt Laurus Alexandrina quæ ab alijs præter Fuchſium depingitur: nam uel fictitia, uel non reſpõdens eſt, nec Chamædaphne, cùm non habeat fructum folijs innatum, ἐμπεφυκότα ſcilicet, vt Dioſcorides ait.

Sideritis tertia Dioſcoridis.

SIDERITIS, & hæc ideo dicta fuit, quoniã, vt Dioſcorides ait, ταύτης, δύναμις ἐπιτιθεμένης, κολλητικὴ ἐναίμων, καὶ νεοτρώτων: ferruminandi ſcilicet uim habet recentia, & cruenta uulnera, ferro facta, quod σίδηρος, dicitur, indéque σιδηρῖτις dicta. Planta hæc radicem habet fibroſam, nigram foris, intus albeſcentem, ex qua multa folia, decem, plus, minúſue exeunt rotundo ambitu, (ſed quinque partita, veluti Geranij columbini dicti, profundioribus lacinijs, Coriandri folia, antequam caulem edat, ſatis forma, & læuore referentia, duriora verò, atque maiora duplo,

Nomen & Etymon. *Lib. 4.* *Forma.*

quando-

Σιδηρῖτις
Sideritis

quandoque magis circumſerrata: ſupernè atrouirentia, infernè verò ex viridi albeſcentia, politioráque) ex ſingulis petiolis tenuibus dodrantem altis, vel minus, ex viridi albeſcentibus in ſummo; contrà verò rubeſcentibus, è radice ſimul prodeuntibus; à qua etiam, & ex medio foliorum plures caules, aliquando vnicus, præſertim ex nouella planta, exit admodum Sideritidis ſecundæ, Pimpinellæ nobis vulgò dictæ, cauli ſimilis, læuis, rotundus, ſtriatus, eodem colore purpuraſcente, quandoque parum folia ſuperans, cultu verò, & locis pinguioribus bipedalis; unica, uel duobus alis diuiſus, ex folijs, quæ cauli hærent, exeuntibus: in quorum ſummo, & caulis ueluti corymbi, quatuor exeũt pedicelli, vnicus in medio exiſtẽs breuior: reliqui tres triangulum effigiant: ſinguli tres florum corymbos habentes: medius verò vnicum, & maiorem. Flores parui admodum ſunt, atque antequam pandantur villi, purpuraſcentes, poſtea verò albeſcentes, multis purpureis ſtaminibus duriuſculis, tactu etiam aſperis ornati: ex quorum mixtione puniceus color oculis redditur. Guſtu ſunt ex dulci, amari, aſtringentes; non diſsimiles Sideritidi ſecundæ Dioſcoridis. Hi uerò amplius quid aromatis continere palato percipiuntur. Aprili & Maio menſe floret: Iulio perficitur ſemen *Tempus.* aſperum, atque hirſutum. Frequens hîc eſt ſecus vallium, *Locus.* colliúmque uias umbroſas ſupra tophos muſcoſos, & parum terræ habentes oriens. Hæc ſatis uidetur mea ſententia Dioſcoridis delineationi reſpondere, qui ait. Ἔτι καὶ ἑτέρα εἶναι λέγεται σιδηρῖτις, ἣν καὶ αὐτὴν Κρατεύας ἡράκλειαν καλεῖ, φυομένην ἐν τοίχοις, καὶ ἀμπελῶσιν, ἔχουσα φύλλα πολλὰ ἀπὸ μιᾶς ῥίζης, ὅμοια κοριάνῳ περὶ καυλίοις σπιθαμιαίοις, λείοις, τρυφεροῖς, ὑπολευκοῖς, ἐνερευθέσιν. ἄνθη δὲ φοινικᾶ, μικρὰ, γευομένῳ πικρὰ, γλίσχρα. *Lib. 4. Deſcriptio.* *Præterea aliam Sideritidem eſſe tradunt, quam Crateuas heracleam vocat, in muris & vinetis naſcentem, folijs ab vna radice multis, Coriandro ſimilibus, circa caules pedales, teneros, læues, ſubcandidos, atque rubicundos: flore puniceo, paruo: guſtanti amaro, & glutinoſo.* Quæ cùm forma, & ſapore ſimilis videatur, viribus etiã reſpondere cenſeo. Sed certè huius vires non ſolùm Sideritidi pares, ſed etiam maiores eſſe, illis à Dioſcoride eidem tributis, recentiorum experimento conſtat, unde apud Gallos uulgatum eſt Adagium de plantæ huius uiribus, aiunt enim. *Qui Saniculam habent,* (ſic eãdem appellant) *Chirurgo non egent*. Dio-

Vires. ſcorides has vires Sideritidi tertiæ tribuit, *Et huius impoſitæ vis eſt, vt cruenta, & recentia vulnera glutinet*. Lobellius uerò, *Internis & externis vlceribus, ſanguinis eruptionibus, dyſenterijs, ruptis, vulsisque auxiliatur decocta, pota, atque impoſita*. Quare nomen illi antiquius reddendum duxi, cùm forma ſatis, atque uiribus tertiam Dioſcoridis Sideritidẽ præ alijs referat, eadémque iudicanda ſit. Non eſt Sideritis tertia Robertianum Geraniũ, & ſi ad uulnera ab eodem ſit commendatũ, in folijs enim caule, totáque planta hirſutie obducta eſt ſemper, contra Dioſcoridis ſententiam, qui ait, καυλίοις σπιθαμιαίοις, λείοις, πυρροῖς, &c. Præterea nullam Dioſcorides plantam Coriandri folijs hirſutam deſcribere uidi, non addita hirſutiei differentia: item Geranij folia multùm ſunt inciſa, propius Anemonæ, quàm Coriandro ſimilia, quamuis Anemone ſit Coriandri folijs, ſed Dioſcorides hoc animaduertit, dicens: φύλλα δὲ κοριοειδῆ λεπτοσχιδέστερα, &c. vt etiam in alijs, atque hîc dixiſſet, cùm profundis lacinijs ſint admodum diuiſa, & Geranio bulboſo primo Dioſcoridis ſimilia: quod Anemones folia habere tradit, non Coriandri: primò quidem Anemones deſcriptionem tradiderat, folijs multùm inciſis, vt ſupra dixi. Nec etiam flores Geranij ſunt amari, nec glutinoſi, neque in illis quicquam ſimile ſapore & guſtu ineſſe percipitur, ut multis oſtendi. Præterea roſtrum Gruinum habet, quod Dioſcorides ſicut in ſecundo Geranio, ita & hîc deſcripſiſſet; qua nota faciliùs nobis demonſtraſſet, cùm illi ſit priuata nota, & congeneribus. Non poſſumus plantam à Matthiolo depictam recipere, cùm adhuc nec aliquis niſi depictam illam uiderit, Ranunculi faciem habentem: omnéſque cenſent, ex plantis commentitijs ad eum misſis ab adulatoribus, illuſoribúſque amicis eſſe, quas nec ipſe fidelis addiſcens uidere, atque conſiderare quæſiuit.

Tragium

Tragium alterum Dioſcoridis.

TRAGII nomen adepta eſt planta hæc, eo quòd, ut idem Dioſcorides ait, προβάλλει κατὰ τὸ φθινόπωρον τὰ φύλλα τράγου ὀσμὴν, ὅθεν καὶ ὠνόμασται τράγιον. *Emittunt Autumno foliæ hirci odorem, vnde & appellatũ eſt Tragium*. Differt à primo Tragio, nam illud non hirci uirus olet, ſed ita dictum fuit, quia Capræ ſagittis confoſſæ, illius pabulo ſpicula è uulnere excutiunt, notámque priuatam habet, vt lacteum ſuccum gummi non diſsimilem habeat, & quòd in Creta tantùm oriatur. Sed Theophraſtus de eodem loquens, alterum uerò non cognouit, hæc ait. *Habet verò lacrymam & Ixia, quæ in Creta naſcitur, & Tragacantha dicta. Hæc antea naſci tantùm in Creta putabatur, nunc verò in Achaia etiam, Peloponneſi, aliiſque locis, & Aſiæ circa Mediam comperiri certum eſt*, & alibi, *Tragacantha largè in Arcadia naſcitur, nec deterior Cretica exiſtimatur, ſed etiam viſu pulchrior*, & alibi, *Ergo quibuſdam ſpontè ſuccus conſiſtit, ſpiſſatúrque lacrymæ modo, vt in Tragacantha appellata: hanc enim cedere opus nequaquam eſt*. Ex quibus ſuſpicio eſt eandem plantam eſſe Tragium & Tragacantham, quam Gaza, Hirciſpinam uertit de qua aliâs. Huic uerò Plantæ notæ ſunt inquit Dioſcorides: Τράγιον ἄλλο τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια σκολοπενδρίῳ, ῥίζαν δὲ λεπτὴν, λευκὴν, παραπλησίαν ῥαφάνῳ ἀγρίᾳ. *Tragium alterum folia habet ſimilia Scolopendrio, radicem tenuem, albam, perſimilem Rhaphano ſylueſtri*. Cui deſcriptioni plantam à me propoſitam reſpondere demonſtrabo: quæ radicem habet Rhaphano ſylueſtri ſimilem vel Paſtinacæ erraticæ, pede longam, minimum digitum craſsitie ęquantem, albam, raris fibris diuiſam: folia emittit petiolis ex aduerſo hærentia quaterna, & in extremo unicum, Sideritidis ſecundæ Dioſcoridis modo, Pimpinellæ vulgò nobis dictæ; (ob cuius ſimilitudinem, & hanc Pimpinellam hircinam uocant) rotundiora, atque magis & profundè diuiſa: ſed ſi ſemine feras, primùm bina emittit folia ſingulis petiolis hærentia, rotunda Coriandrinis ſimilia, deinde bina ſingulis petiolis, & poſtremò quaterna ſibi ipſis aduerſantia,

Lib.4

Lib. 9. c.1.

Lib. 9. c.15.

Lib. 9. c. 8.

Lib.4. Deſcriptio.

Forma.

Τράγιον
Tragium

in quorum extremo unicum ineſt. Caules emittit tenues admodum, pedem & ſeſquipedem altos, binis, ternſue geniculis interceptos, ex quibus folia admodum tenuia exeunt: in ſummo uerò eorum umbellæ inſunt floribus refertæ albis, quibus ſuccedunt ſemina oblonga ſimilia Aniſo, ſed minora multùm; colore ad uiridem tendentia, atque hirſuta. Floret Aeſtate, *Tempus.* Autumni initio ſemina perfecta inueniuntur. Oritur in Montibus, ſaxis, & locis terrenis: in monte Diuæ Mariæ Virginis *Locus.* appellato excelſo & frigido frequens. Folia confricata uirus olent hirci, ſicut tota planta. Guſtu acri, atque τραγίζοντι, non ſolùm Autumni tempore, ſed ſemper. Quare fieri potuit, ut Dioſcorides, uel is à quo tranſcripſit, plantam hanc Octobris menſe uiderit, tunc enim hîc ſine umbellis, & caule corrupto inuenitur, noua erumpens folia, quo tempore magnam habere cum Scolopendrij folijs ſimilitudinem conſpicitur caule exiſtens uidua: atque ita eo tempore tantùm folia naribus admouit, atque ignorans, an toto anno eundem remitteret odorem, tempus Autumni tantùm, quo ipſe inuenit, atque conſiderauit, (ut in alijs multis, quæ ſine caule, & ſine flore deſcripſit) poſteris tradidit. Eo enim tempore propter humoris abundantiam folia magis uirus olent, ſicuti in planta Androſemo uerius putata, Siciliana dicta ſimili, & congenere, obſeruatur, cuius folia quæ iam ſiccari incipiunt, non hirci uirus, ſed uini odorem remittere uidentur. Obſtaret plantæ huic aliquorũ ſententia forma foliorum, quam dicunt non eſſe Scolopendrij folijs ſimilem: quam ſententiam ita reijciendam duxi. Aſplenum folio conſtat Polypodij diuiſura, quod eſt Filici ſimile Dioſcoridis ſententia: ſed axioma eſt, quòd ea quæ uni dato ſunt ſimilia, ad inuicem ſimilia eſſe dicentur: ergo non ſine ratione & ſimilitudine neceſſaria, plantæ huius folia ſunt Aſpleni folijs ſimilia, cùm Filici Polipodium ſit ſimile, atque idẽ Dioſcorides Filici Sideritidem ſecundam, & Trichomanes comparat: quod utrinque folia ex aduerſo poſita Lentis ſimilitudine habere ait. In Sideritide ait φύλλα ὅμοια τοῖς τῆς πτέριδος, quia ſola diuiſura ſimilia ſunt: In Trichomane, τριχομανὲς, &c. ὅμοιον πτέριδι, quia & foliorum ſubſtantia & diuiſura Filici eſt ſimile: ut & δρυοπτερὶς ὁμοία πτέριδι, non φύλλα ὅμοια σκολοπενδρίῳ, ut hîc; quod tantùm de foliorum diuiſura eſt intelligendum, ut de Sideritide

ſecunda

ſecunda dixi,quibus foliorum Filicis figurã repræſentat vtrinque digeſtorum: longáque differentia eſt inter habere folia ſimilia Scolopendrio, Scolopendrij ſcilicet folijs, & ſimilem eſſe Scolopendrio; quod ultimũ de ſubſtantia & forma totius plantæ intelligitur, vt dixi de Dryopteride, & Trichomane. Obſtare dicũt aliqui quod de Filice fœmina Dioſcorides ſcripſit, φύλλα πτέριδι ὅμοια, & tamen ſubſtantia & foliorum diuiſura ſimilis eſt Filici mari: ad quod reſpondere pro me Dioſcoridem dico, & ſic. Filix fœmina quamuis mari ſimilis ſit ſubſtantia & diuiſura foliorum: poſitum tamen foliorum ualde disſimilẽ habet, nam fœmina eſt ramoſa, & non uno petiolo conſtat, ut Filix mas, ſed pluribus alis; ideóque cùm plantæ maximè ſimilitudine foliorum & diuiſura dignoſcantur, maiori nota, qua faciliùs dignoſci poterat, deſcripſit: atque folia ſimilia Filici habere ait, cùm plantæ habitu differret: ramorũ ſcilicet multitudine. Præterea Rhaphano ſimilem radicem, nullam ex Filiceorum genere plantam habere adhuc compertum eſt,ſed obliquam, ut Polypodium; reliquos verò capillares. Nec de floribus eſt dubitandum,ut aliqui dicunt,qui à Dioſcoride tacentur, nam hoc fuit, quia eo tempore caule & floribus uiduam plantam conſpexit,quod multis plantis euenit, quorum flores non deſcripſit,& tamen illos habere certò ſcimus:aliquibus penitus abſtulit; illáſque flore carere dixit: atque hîc etiã oportebat ut flores negarentur ſcribere, & hanc flore carere, ſi flores non emitteret. At potiùs credendum eſt plantam hanc à notiore nota deſcribere uoluiſſe, ut faciliùs cognoſci poſſet, à forma & diuiſura foliorum,& ab hirci olentia. Quibus ſic cognitis,iam uidetur planta a me propoſita dubijs ſoluta Tragij nomen aſſequi debere: cuius uires Dioſcorides ita expresſit:

Vires. *Hæc radix* ſcilicet,*ſiue cruda,ſiue cocta edatur,dyſentericis opitulatur.* Quam uim recentiores, quia ad id non commendatur planta hæc,negant habere: tantùm agnoſcunt, ad calculos frangendos aptam eſſe,& urinas eliciendas: atque ob id contrariã potiùs dyſentericis iudicant. Sed ſi conſideretur plantæ ſubſtantia & qualitas,guſtu percipietur acrimoniam quandam habere cum quadam odoris grauitate, & adſtrictione non carere: qua dyſenteriam prohibere poterit,præſertim ſi uiſcerum imbecillitate proueniat, (multæ namque ſunt cauſæ) corroborãs

iecur,

iecur, & infirmas partes per urinam euacuans, & ſiccans diuertenſque humorem adſtringere fluxionem, vt etiam in Aliſmate euenire cenſeo, quod acrem uim obtinet, atque Dioſcorides ad dyſenteriam facere Dauci pari parte admixta ait: cuius etiam uis eſt acris, atque præſertim urinam mouens. Quam facultatem etſi recentiores non ſint experti: Galenus non denegat, atque propter adſtrictionem quam habere plantam ait, poſſe dyſenteriam & ſimiles fluxiones ſiſtere. ait enim de utroq. agens. *Tragij folia, fructus, lacrymáque trahentis, & digerentis ſunt facultatis. Eſt verò tenuium partium, & facultate in principio tertij ordinis calida. Stipites, & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes mouet, drachmæ pondere potum. Porro in Creta ſola naſcitur Tragion lentiſco ſimile. Cæterùm alterum Tragium hoc minus, cuius folia Scolopendrio ſunt ſimilia, viſitur quidem multis locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: vt ad fluxionum affectus conueniat.* Et ſic vi calidæ facultatis poterit incidere, & abſtergere, calculos minuere, & vrinas mouere; ſiccantis & adſtringẽtis, Dyſenteriam & alias fluxiones, à contraria cauſa effectas emendare. Quorum exempla non pauca apud Dioſcoridem & Galenum extant, vt eadem calculos frangant & menſes moueant, eadémque Dyſenteriam, & Diarrhæam ſiſtant propter adſtringentem facultatem, calidæ ui mixtam. Sed hæc medicis ſunt relinquenda. Eſt & altera plãta Tragium appellanda, quæ parum à prædicta facie diſsidet, ſicuti nec uiribus. Folia quidem prima ab radice ſuperiori ſimilia in ſingulis petiolis rotunda, læuia Coriandrinis proxima, deinde laciniosa efficiuntur, atque bina ſingulis petiolis conſpiciuntur, tertiò quaterna, poſtremò ſena, ſed in omnibus unicum folium eſt in extremo rotundius, atq. maius, Pimpinellæ dictæ modo ſed maiora: caulẽ emittit Fœniculi modo cauũ, læuem, alis diuiſum ſingulis geniculis, craſsiorẽ ſuperiore, vmbellas & ſemen non diſsimile, quæ Aeſtate perficiuntur. Huius ſemina à Ferdinando Imperato, atque ſpontè ortam ex inſula Capreis aduectam habui. Radicem & ſemina ſi guſtaueris, acrimoniam & odorem hirci, vt ſuperior habere cognoſces: folia uerò minimè τραγίζοντα obſeruabis, nec aliquo tempore. Nõ eſt Tragium alterum Lunaria botrytis dicta, nã non niſi unicũ folium habet, ſi Scolopendrio ſimilis eſſet, non radicem albam, ſed nigram, nec Rhaphani ſylueſtris magnitudinem æquantẽ,

Varietas

non

non eſui aptam, nec hircinum odorem remittit,ut Pena etiam animaduertit. Nec planta illa exotica, in appendice Hiſtor. Plantar.depicta.quæ & Sucudus Auicennæ dicitur capitulis thymi modo: nullum quidem hirci odorem referunt habere.

Epimedium Dioſcoridis.

Nomen, QVARE Epimedium appellata ſit planta hæc,
Lib. 7. ignorare fateor, niſi ἐπὶ μηδίᾳ, quia in Media
c.8. frequens oriatur. Apud Theophraſtum *Epi-*
de hiſt. *metron* legitur,& pro eo in Plinio *Epipetron*,&
plant. alibi, ut in Dioſcoride *Epimedium*, in alijs no-
Lib. 21. mẽclaturis Erineos, & Thryon, quia aquoſis
c.15. gaudeat locis. Dioſcorides uerò Epimediũ
Lib. 27. habet, atque ſic plantã delineauit. Ἐπιμήδιον καυλός ἐστιν οὐ μέγας,
c. 9. κισσῷ παραπλήσια φύλλα ἔχων, ὅσον ι ἢ ιβ΄. οὔτε δὲ καρπὸν οὔτε ἄνθη φέρει.
Lib. 4. ῥίζαι δὲ λεπταὶ, μέλαιναι, βαρύοσμοι, γευσαμένῳ μωραί. φύεται ἐν τόποις
Forma. ὑδρηλοῖς, *Epimedium caulis eſt non magnus Hederæ folia ſimilia habens, ferè decem, aut duodecim: non fructum, neque florem fert: radices ſubſunt, tenues, nigræ, graueolentes, guſtanti fatuæ; oritur in aquoſis locis.* Ex quo textu Plinius mutuatus ferè ad uerbũ ita tranſcripſit.
Lib. 27. *Epimedium caulis eſt non magnus, Hederæ folijs denis, aut duodenis,nun-*
c. 9. *quam florens: radice tenui, nigra ſubgraui odore: naſcitur in humidis.*
Lib. 7. In Theophraſto verò de florum differentia differente habentur
cap.8.de hæc verba. ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον. *Aliqua*
hiſt. plã. *verò omnino flore carentia ſunt, ſicut Epimetron.* Quæ etiam Plinius
Lib. 21. ita in ſua repoſuit, ut in cap. de Acino dixi. *Acinos,quam Epipe-*
c.15. *tron vocant, quæ nunquam floret.* In Dioſcoride verò legitur nedũ flore, ſed & fructu etiam carere,& forſan hîc καρπὸν, *fructum*,pro ſemine uſurpaſſe Dioſcoridem, eſt cenſendum, vt in ſequentibus capitibus, Xiphio, Sparganio, Xyride, & alijs multis. Quam etiam ſententiam adiuuat hoc: non enim legitur, nec in Theophraſto,nec in Plinio, quòd planta hæc fructu uel ſemine careat, ſed flore tantùm, quare ſuſpecta, atq. ab aliquo adiuncta hoc loco, uerba οὔτε καρπὸν cenſeo exiſtimanda: aut legi debere, & interpretari, *non ſemen,neque florem fert*: atque etiã dici poſſet, ſuſpecta adhuc eſſe, nam quælibet planta prius florem,

Epimedium

rem,deinde fructum, & ſemen, perficere uidetur: atque prius οὔτε ἄνθος, poſuiſſet, deinde οὔτε καρπὸν, ut in Dictamno Phyllitide,& Adianto licet videre,& ſimilibus. Quòd autem plantæ fructu,uel ſemine,& flore careant,intelligendum eſt,nobis non cõtingere forſan illos uidere, uel quia inſenſibiles ferè uideantur,à nobis perſpicuè non conſpici, ut in plantis capillaribus, & Filiceorum genere,atque etiam plantis alijs, quorum ſemina ueluti atomi impalpabilia uideantur, quorúmque flores nõ conſpiciuntur. In aliquibus uerò Orchidibus, Pirola, & ſimilibus flores conſpiciuntur: ſemen uerò ueluti puluis eſt, quo carere aliquis dicere poſſet, nam ex illo ita tenuiſſimo ſemine, minimè conſtat plantam oriri poſſe,experimento facto,plantæ quidem quæ radice ſe propagant,uel nunquam,aut raro ſemen perficiunt,quo nec exeunt,præſertim ex ſupradictis; aliquæ ue-

Deſcriptio. rò contrà. His cognitis plantam deſcribam,quæ frequens eſt in Monte D. M. Virginis, uulgò *Monte Vergine* appellato, frigido & excelſo,locis humidis aquoſis, pratenſibus: Vere exit, Martio ſcilicet menſe inuenitur ab radice tenui,ſubnigra, intus flaueſcente,repente atque fibris diuiſa, folia edens rotunda Hederæ forma,læuia Soldanellæ marinæ ſimilia, minora uerò, tertij Sedi à me deſcripti primis folijs ferè æqualia, quæ etiam Hederæ ſimilia ſunt,ſed non ita craſſa,atque molliora,ſingulari cauliculo ex oppoſito alternatim hærentia,dena,aut duodena, uel aliquando etiam minus,magíſve; ſecundum loci anníque temperiem: è medio uerò caulis parum ſub primis folijs producitur petiolus tenuis in ſummo plures racemos utrinq. petiolo hærentes, foliorum etiam numerum æquantes,acinos habentes congeſtos, paucos, uirides, qui nec florem unquam edunt, nec ſemen intus habere conſpicitur, ſed pro eo, pallido colore puluis tenuiſſimus,atque impalpabilis inuenitur,qui an ſatus, ex eo planta exeat,incertum eſt, ſæpe quidem cũ expertus ſim,

Tempus. nunquam exire aliquid cognoui. Maio & Iunio cum botrybus racemoſa inuenitur. Tota planta dodrantalis ad ſummum eſt. Radix grauem odorem terreum, putidúmq. remittit, guſtu in-

Vires. ſipido aqueo. Recentiorum experimento conſtat frigidam, & ſiccam eſſe temperamento: quare ad uulnera ferruminanda, ulcera cicatrice adducenda efficax eſt; luxatáque coniungenda. Item ad album mulierum profluuium. Lobellius, ad enterocelas,

rocelas,

rocelas,& hernias magnæ commendationis, & utilitatis potã,
& impoſitam eſſe ait:eximiè quidem ferruminandi uim habere
aſſerit. Dioſcorides verò: *Huius ſolia conciſa cum oleo trita cataplaſ-* Lib. 4.
ma mammis exhibent, vt ne augeſcant. Et radix conceptionem impedit. Et
ſolia trita quinque drachmarum pondere cùm vino pota, poſt purgationem
dies quinque ne concipiant, ſeruant. Plinius uerò ait: *Et huic ſtiſſan-* Lib. 27
di, reſrigerandique natura, fœminis cauenda. Folia in vino trita virginum cap. 9.
mammas cohibent. Galenus uerò, *Epimedij vis eſt moderatè reſrigera-* Lib. 6. de
toria, cum aquea humiditate: quare nullam habet inſignem qualitatem. ſimpl.
Vberibus illitum ea recta ſeruare poteſt. Aiunt verò ſi potu hauriatur, med. fac.
ſterilitatem parere. Quibus non minus facie quàm uiribus re-
ſpondere planta hæc uidetur. Non eſt Epimedium Hepaticũ
trifolium appellatum, nam & flores eodem tempore, cum fo-
lijs, pulchros, atque conſpicuos edit: nec unico cauliculo fo-
lia hærent, ut Dioſcorides ait, qui ſcribit, ut caulis habeat fo-
lia decem, aut duodecim, καυλὸς ἐϛὶν &c. ἔχων φύλλα &c. non ut pe-
tioli ſinguli folia habeant diuerſi à caule. Neque planta illa
magna AEthiopici Seſelis dicti folijs, uel Libanotidis, ut aiunt,
nam & magna planta eſt, eodémq. uitio prædita, quo ſuperior,
nec decem, aut duodecim, unico cauliculo, ſed ſemper nouem
habet ſingulis petiolis; καυλὸς ἐϛιν, inquit Dioſcorides, ſicuti
in capite de Orobanche, & ſimilibus plantis, quæ caulem ſim-
plicem habent, etſi aliquando confundat ſcribendi modum.
Huic congener uidetur natalibus, magnitudine, natura, uiri-
búſque planta illa Ophiogloſſon appellata, folio oblongo he-
deraceo, ligula oblonga, ueluti connexis binis ex ordine bo-
trybus compoſita, quæ nec florere conſpicitur, nec ſemen habe
re, ſed puluerem luteum, ut in ſupradicta, inutilem: uiribus e-
tiam recentiorum experimento ſimilibus.

Σίσαρον
Siser

Siſer Dioſcoridis.

SISER, à Græcis Σίσαρον, dicitur. Huius notas, quia uulgare, atque notum erat Dioſcorides tacuit: hæc de ipſo ſcripta reliquit: Σίσαρον γνώριμον, οὗ ἡ ῥίζα ἑφθὴ, εὔστομος, εὐστόμαχος, οὐρητικὴ, ὀρέξεως προκλητική. *Siſer notum eſt, cuius radix decocta ori grata eſt, & commoda ſtomacho, vrinam ciet & appetentiam excitat.* Hoc Plinius, duplex eſſe ait, *Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt, & effectu, ſtomachum excitat, faſtidium abſterget, &c.* & alibi de Paſtinacis ſupra loquutus ſubiungit. *Inter medica dicendum Siſer, & ipſum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis à Germania: Gelduba appellatur caſtellum Rheno impoſitum, vbi generoſitas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Ineſt longitudine neruus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulſo in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur. Neruus idem & Paſtinacæ maiori, duntaxat anniculæ. Siſeris ſatus menſibus Februario, Martio, Aprili, Auguſto, Septembri, Octobri, &c.* Idem paulò poſt. *Et hæc autem ſeritur, & ſiſer, & paſtinaca vtraque tempore, Vere, & Autumno, magnis ſeminum interuallis, nullâve minus quàm ternorum pedum, quoniam ſpatioſè fruticat. Siſer autem transferre meliùs.* Galenus verò de Siſere hæc tantùm tradidit. *Siſeris radix cocta ſtomacho grata eſt, & vrinam mouet: ſecundo ordine calfaciens, adiectam habens amaritudinem quandam, cum læui adſtrictione.* Columella uerò de Hortorum cura agens ait, *Paſtinaca, & Siſer, atque Inula conualeſcunt altè paſtinato, & ſtercorato loco, ſed quã rariſſimè ponenda ſunt, vt maiora capiant incrementa. Inulam verò interuallo trium pedum ſeri conuenit, quoniam uaſtos facit frutices, & radicibus, vt oculus Harundinis ſerpit: nec eſt alius cultus horum omnium, niſi vt ſarritionibus herbæ tollantur.* Ex quibus omnibus colligitur, plãtam à me propoſitam Antiquorum Siſer eſſe abſque dubio ullo. Radicem namque Paſtinacæ ſatiuæ ſimilem forma & ſapore, verùm amariore, atque odoratiore: omnéſque Paſtinacæ generi adſcripſere, qui adhuc de plantis recentiores ſcripſere, atque Paſtinacam uulgarem, ſiue domeſticam appellarunt. In hac radice neruus ineſt longitudine, qui eximitur, poſtquam

Nomen.

Lib. 20. c. 5.

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Li. 11. de re ruſt. cap. 3.

elixata

elixata fuerit radix,non ſolùm dulcedinis cauſa,ſed quia tenerior eſt pars reliqua exterior, cibóque aptior, atque gratior; hoc & in Paſtinaca ſatiua uulgari, & Rhaphano perſpicitur, præſertim cùm radices ſunt bene adultæ, duriorem tunc continent neruum cibo ineptum. Hanc poſtremò pro Elaphoboſco depingunt,ab illius deſcriptione longè alienam: differt namq. radicis forma,ſapore,atque ſemine Anetho disſimili, foliaceo compreſſo. Quamobrem non erit uerendum dicere non eſſe Elaphoboſcon,atque Siſeri perquam congruere, cùm ſapore, forma,atque uſu Antiquorum monumēta etiamnum retineat. Seritur hæc ſemine,& poſtquam exierit,ut maior efficiatur radix transfertur altè prius refoſſo, atque ſtercorato agro,atque rarius ut cætera olera deponuntur. Dalechampius alios ſequutus,quia planta à ſe deſcripta plures habebat radices, putauit atque ſcripſit,non ſemine,ſed radice ſeri: ſed hallucinatus eſt, quia ſequi uoluit Matthioli ſcripta, quæ à Marcello Virgilio, qui uerbis tantùm Dioſcoridem commentatus eſt, ea tranſcripſit.Neque animaduertit uerba illa Plinij: *Oculis ex radice exciſis,vt Harundo ſeritur*, Inulæ ſatum, non Siſeris demonſtrare,de qua uerba faciebat. Idémque poſtea, Inulam, Siſer, & Paſtinacam eodem tempore magnis ſeminum interuallis ſeri;Siſer uerò transferri meliùs. Quod hîc quilibet Olitor facit, prius uerò ſemine,Rhaphanos,Paſtinacas, Cæpas,Lactucas,Braſsicas, atque cætera olera ſerit, deinde opportuno tempore priùs altero ſolo refoſſo & ſtercorato, ut meliùs conualeſcant, atque grandiora fieri posſint, radices transfert. Hoc apertè iubet Columella,ut ſupra dixi loco citato, & ita eius uerba intelliguntur. Quibus ſic conceptis ad plantæ deſcriptionem redeo.

Lib.19 c. 5.

Forma. Radice firmatur longa, Paſtinacæ ſatiuæ ſimili,alba, aliquando in ſuperiore ſui parte purpuraſcente, quæ intus neruum, ut Paſtinaca,& ſimiles continet,ſed duriorem, atque lignoſum minimè ueſcendo aptum. Primo anno digiti craſsitudinē æquat, poſtea quidem fit grandior,atque excedit Paſtinacam: folia emittit ex ſemine nata primùm bina,deinde terna, poſtea uerò quaterna ex oppoſito, petiolo in imo rubenti hærentia, & unicum latius ſingulis petiolis in illorum extremo: ſuperius lęuia,inferiùs aliquantulum hirſuta, per ambitum ſerrata,atque Laueris modo cui admodum ſimilia ſunt, inſuper diuiſa prę-

ſertim

ſertim cùm planta tres annos attigerit: caulem edit fœniculaceum hirſutum,rubeſcentem,geniculatum, atque ſingulis geniculis alis diuiſum, ſecundo anno pedes altum quatuor, poſtea uerò æquat,uel ſuperat hominis ſtaturam: in ſummo caulis & alarum,quas plures edit,inſunt umbellæ luteæ, & in his poſtea ſemen foliaceum duplex compreſſum,Angelicæ uulgo dictæ ſemini ſimile: Auguſto menſe perficitur: locos amat pratenſes. *Tempus.* Huius radicis ſapor, eſt Paſtinaca amarior,atq. odoratior, aromaticum quid amplius habens,guſtu gratior, quapropter etiãnum à multis ſeritur,& præſertim in Gallia Ciſalpina,ut ab illius prouinciæ incolis amicis accepi, in cibo auidiſsimè expetitur,atque ut palato gratior fiat,illam ita parare ſolent. Radicem adultam accipiunt lauántque, fibras paruas cultro excîdunt,poſtea elixant,atque cùm refrixerit per longũ diuidunt, neruúmque eximunt,atque in fruſta diſſectam,patella oleo feruenti plena, farina priùs obductam piſcium modo frigunt: eo euadere ſapore aiunt,ut nec piſces bene conditos ea menſa deguſtare comedentibus placeat ampliùs. Non igitur mirum ſi Tiberius princeps,ut à Plinio refertur, omnibus annis à Germania afferri iubebat,cũ ſit ita palato, & ſtomacho grata atq. utilis. Huius facultates ità præter alios Plinius deſcripſit priuatim. *Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt & effectu, ſtomachum excitat, faſtidium abſterget. Ex aceto Laſerpitiato ſumptum,aut ex pipere, & mulſo,vel ex garo,urinam ciet,ut Opion credit,& Venerem: In eadem ſententia eſt & Diocles. Præterea cordi conuenire conualeſcentium,aut poſt multas uomitiones perquam utile. Heraclides contra argentum uiuum dedit, & venero ſubinde offenſanti:ægríſque ſe recolligentibus. Hiceſius ideo ſtomacho utile uideri dixit,quoniam nemo tres Siſeres edendo cõtinuaret: eſſe tamen utile conualeſcentibus ad uinum tranſeuntibus. Satiui priuatim ſuccus cum lacte Caprino potus ſiſtit aluum.* Ex his igitur notum eſt plantam hanc Antiquorum uſum Siſeris, atque uires ab illis tributas retinere, quare alias plantas ab alijs deſcriptas minimè Siſeris uires atque guſtum, & uſum referre iudicaui: Elaphoboſci potiùs hiſtoriam repræſentare planta illa radice Aſphodelo ſimili uidetur,de qua dicam.

Locus. *Vires.* *Lib. 20 c. 5.*

Elapho-

Elaphoboſcon Dioſcoridis.

QVONIAM ut fertur, Cerui hoc pabulo aduerſus ſerpentium ictus reſiſtunt, Elaphoboſcon dicta fuit planta hæc, quaſi ἐλάφων βόσκη, ut Dioſcorides ait, ταύτην φασὶ τὴν πόαν τὰς ἐλάφους γευσαμένας, ἀντέχειν τοῖς τῶν ἑρπετῶν δήγμασι. *hanc dicunt herbam ceruas depaſtas reſiſtere reptilium morſibus*, & Plinius. *Quippe fama eſt hoc pabulo Ceruos reſiſtere ſerpentibus*, & alibi. *Simplicius Ceruæ monſtrauêre Elaphoboſcon, de qua diximus*. Hanc Dioſcorides his notis depinxit. Ἐλαφόβοσκον καυλός ἐστι λιβανωτίδι ἢ μαράθρῳ ἐμφερὴς γεγονατωμένος. φύλλα διδάκτυλα τὸ πλάτος, ἱκανῶς ἐπιμήκη ὡς Τερεβίνθου, περικεκλασμένα, τραχέα ποσῶς. ἔχει δὲ παραφυάδας ἱκανὰς ὁ καυλὸς, σκιάδια ἐχούσας ὅμοια ἀνήθῳ, ἄνθη ὑπομήλινα, καὶ τὸ σπέρμα ἀνήθῳ ἐμφερές. ῥίζα ὡς τριδάκτυλος τὸ μῆκος, πάχος δακτύλου, λευκὴ, γλυκεῖα, ἐδώδιμος. καὶ ὁ καυλὸς δὲ λαχανεύεται ἁπαλὸς ὤν. *Elaphoboſcon caulis eſt Libanotidi, aut Fœniculo ſimilis, geniculatus, folia habens duûm digitorum latitudine, ſatis oblonga vt Terebinthi, circumfracta, aſpera aliquantulum. Habet autem caulis propagines multas, habentes vmbellas Anetho ſimiles, flores ſubmelinos, & ſemen ſimile Anetho. Radix eſt trium digitorum longitudine, craſſitie vnius digiti, alba, dulcis, & eſui apta, & caulis olerum modo editur, dum recens eſt.* Et Plinius, *Elaphoboſcon ferulaceum eſt, geniculatum, digiti craſſitudine, ſemine corymbis dependentibus Silis effigie, ſed non amaris; folijs Oluſatri*. Quæ deſcriptio mutila uidetur, cùm nec flores, nec radicem deſcribat, & digiti craſsitudo uidetur potius cauli, quàm radici, de qua nihil dicit, tributa. Quare Dioſcoridis deſcriptionem hoc loco magis ſequendam eſſe cenſeo, cùm ſatis totã plantam ex ea delineatam habeamus: cui à me depicta planta ſatis reſpondere uidetur; his enim partibus conſtat. Radices habet albas, dulces, eſui aptas, aromaticas, ſapore nigræ Theophraſti paſtinacæ: digiti craſsitudine, longitudine uerò tres, quatuórue digitos, uel minus, aliquando cultu, & uetuſtate magis, æquantes: plures, ab uno ortu Aſphodeli modo dependentes, à quibus folia exeunt Laueri, uel Siſeri à me depicto ſimilia, ſed terna ex oppoſito petiolo hærentia, atque unicum in extremo,

Nomen, & Etymon. *Lib. 3.* *Lib. 22 c. 22.* *Lib. 25 c. 8.* *Deſcriptio.* *Lib. 22 c. 22.* *Forma.*

Ἐλαφόβοσκον
Elaphoboscum

ҫxtremo,ut in Terebintho,ſed per ambitum ſerrata dentibus acutis,tactu aſperis, (quare uerbum illud τραχέα, non ad foliorum ſuperficiem,ſed circumferentiam, refertur, atque non *hirſuta*, ſed *aſpera*, interpretandum eſt hoc loco, ſicuti eiuſdẽ Dioſcoridis eſt exemplum in cap.de Elleboro nigro, ubi folia aſpera eſſe dixit,per uerbum τραχέα, quod nec eo loco *hirſuta* interpretari poteſt: nulla nigri Ellebori quidẽm folia hirſuta eſſe ſcimus,ſed ſerraturis acutis circum aſpera: præterea Dioſcorides folia hirſuta per uerbum δασέα,deſcribit,quod proprium eſt, ut in cap. de Semperuiuo tertio notaui) lata duobus digitis, atque tribus longa: caulem emittit rotundum fœniculaceum, geniculatum, & ex ſingulis geniculis alas, habentes in ſummo, ut caulis,umbellas palleſcentibus floribus, quibus ſingulis ſuccedunt bina ſemina non compreſſa,ſed aliquantulum extuberantia Anetho ſimilia. Culta mihi floruit Æſtatis fine,atque ſemina perfecit Autumno: guſtu & ſapore Paſtinacæ nigræ aromatico,ſed non amaro,ut Plinius notat. Sponte ortam non uidi,ſed in agro Norbonenſi oriri tradit Lobellius.

Tempus.

Locus.

Hæc ſatis Dioſcoridis Elaphoboſcum referre uidetur, etſi uideatur obſtare, ut aliqui dicunt, Dioſcoridem nullam de multiplicibus radicibus mentionem feciſſe: ad quod reſpondetur, hoc eueniſſe,nam hæc planta,etſi multiplici ſit radice,non ſemper multas habet radices,cùm ſemine difficulter exeat, atque radice feratur, una ex illis auulſa, ut omnes iam cognouère; quare non erit abſurdum dicere, Dioſcoridi forſan contigiſſe, plantam unica radice allatam uidere: uel potius relatori fidẽ adhibuiſſe,quí radicem tribus digitis longam, & digito craſſam eſſe affirmauit, nihil diſtinguens de multiplicitate; & ſic Dioſcorides ignarus forſan multitudinis, uel tacitus, ita deſcripſit plantæ huius radicem: putans ſufficere ita radicẽ deſcribere,ut ſit unius digiti craſsitudine, & trium longitudine. Nulla enim adhuc uiſa eſt radix, quæ talem habere poſsit formam & magnitudinem,niſi ſit Aſphodeli, Pæoniæ fœminæ & ſimilium. Radix quidem non carnoſa uel bulboſa minimè poterit digiti craſsitudinem aſſequi, niſi ſit pede longior, ut Rhaphani,& ſimilium.His reſponſum ſatis mihi uidetur,cùm in reliquis reſpondere uideatur, & radicis hunc ſcrupulum ita deſenſum eſſe, & ſublatum puto. Dulcis eſt plantæ huius radix

abſque

abſque amarore aliquo, omnium ſentētia: quapropter, an Dioſcoridis Siſer ſit, ijdem dubitant: nam Galenus, & Plinius uolunt Siſer amarore non uacare; atque cùm in hac Planta Recētiores non reperiſſent amaroris notam, loci, cœliſque uarietati, uarietatem obiecerunt: ſed nec aliquis unquam huius radices amaras alibi deguſtauit. Reijcienda igitur eſt eorum de hoc ſententia, cùm & omnibus locis dulcis edulis, & guſtu ſuauis ſit. Iccircò, cùm huius plantæ radix, tantùm quia multiplex ſit, à Dioſcoridis hiſtoria differat; craſſitie uerò, forma, & longitudine, colore, & ſapore illam referat, atque etiam folijs Terebintho perquam ſimilibus, caule, floribus, & ſemine, atque guſtu reſpondere uideatur, non uereor pro Dioſcoridis Elaphoboſco afferre, ſatis ſuæ congruente delineationi. De quo Galenus loquens ita inquit. *Elaphoboſcon facultatis eſt calidæ, & tenuiū partium, ac proinde exiccatoriæ ſecundo maximè exceſſuum ordine.* Dioſcorides uerò hanc uim habere aſſerit. *Tradunt ceruas huius herbæ pabulo reſiſtere ſerpentium morſibus. Vnde & ſemen eius commorſis à ſerpentibus datur cum vino bibendum.* Plinius verò habet. *Et hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum porrogatur ad vrinam ciendā, lateris dolores ſedandos, rupta, conuulſa ſananda, inflationes diſcutiendas, coli quoque tormenta. Contra ſerpentium omniúmque aculeatorum ictus. Quippe fama eſt hoc pabulo ceruos reſiſtere ſerpentibus. Fiſtulas quoque radix nitro addito illita ſanat. Siccanda autem in eos vſus prius eſt, ne ſucco ſuo madeat, qui contra ſerpentium ictus non facit eam deteriorem.* Hanc pro Siſaro omnes depinxēre, atque uerum eſſe affirmant, ſed in deſcriptione Siſeris iam oſtendi, omnes hallucinatos eſſe, cùm ideo hanc Siſer eſſe putauerint, quia radice ferebatur, una ex illis auulſa, quod ex Marcelli Virgilij commentario excepēre, non ſine omnium pudore, cùm ex hoc cognoſcantur ad legendum parum ſolliciti, uel ad uerba, & ſenſus cōſiderandos inepti, atque nimis creduli. Non enim quia ſcripſit Marcellus Virgilius, *Seri hoc non ſemine, ſed bulbis, veteres dixerunt: qui vt in Lilio, Inula, & Aro fit, à reliqua rædice auulſi, ad nouam ſobólem in hortis diſponuntur*, ideo non erat Plinij, atque Columellæ textus ab eodem citatus conſiderandus, atque ſenſus ueritas excipienda, quam, ut dixi in deſcriptione Siſeris pateſeci: nec repetenda eſt hîc amplius. Non eſſe Elaphoboſcon Dioſcoridis quæ ab alijs depingitur, ex his quiſque iudicabit. radicis quidem ſa-

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Vires.

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

Lib. 22 c. 22.

Μήκων Ἡράκλειον
Papaver Heracleum

pore,forma,longitudine, ſemine foliaceo Anetho diſsimili, totáque forma abeſſe cognoſcet.

Papauer Heracleum Theophraſti, & Dioſcoridis.

PAPAVERIS nomen huic plantæ inditũ fuit, non quòd eſſet ex genere Papauerũ, ſed quia inter ſegetes ſicuti Papauer rhoeas folijs nõ diſsimilibus exoritur, capitula etiam Papaueri ſimilia habens. Herculeum uerò dictum ob uirium præſtantiam in educendo uomitione humores comitialem efficientes morbum, quo Hercules depreſſus fertur: unde comitialis morbus Herculeus dictus eſt. ἀφρώδης à Dioſcoride dicitur, quia album ſit,& ſpumæ ſpeciem hirſutie referat. Spuma quidem cuiuslibet rei dicitur,quod rarum, album, leuéque ſit,ut ſalis ſpuma,quæ ueluti ſitus, aut lanugo quædam ſaxis hærens inuenitur; quam Dioſcorides ἄχνη,& ἐπίψηγμα appellauit: quæ uerba lanuginem ſignificant:uel quòd ſimile ſit forma & colore,ut Aphronitrum. Dici etiam poteſt ἀφρώδης ab effectu, ſpumoſum enim humorem,pituitam ſcilicet,in aqua mulſa potum, uomitu educit, ut Theophraſtus, & Dioſcorides aiunt, Galenúſque conſentit. Huius notas ſic Theophraſtus depinxit, Ἑτέρα δὲ μήκων, ἡράκλεια καλεῖται: τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον ϛρουθός, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι. ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον: τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. *Aliud autem Papauer heracleum appellatur, quod folium habet vt Struthium, quò lintea dealbant: radicem verò albam per ſummam terram: fructum autem album.* Dioſcorides uerò habet. Μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δέ τινων ἡράκλεια κληθεῖσα, καυλὸν ἔχει σπιθαμιαῖον, καὶ τὰ φύλλα σφόδρα μικρά ϛρουθίῳ ἐοικότα, καὶ καρπὸν παρ' αὐτοῖς λευκόν, καὶ τὸ ὅλον δὲ βοτάνιον λευκόν ἐστι, καὶ ἀφρῶδες: ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἐπιπλέον. *Papauer ſpumeum, ab aliquibus herculeum appellatum eſt, caulem habet pedalem, & folia admodum parua, Struthio ſimilia, & fructum ab ipſis album, & tota herbula alba eſt, & ſpumea: radicem autem tenuem in ſumma terra.* Plinius autem ex Theophraſto excipiens ſcripſit. *Alterum è ſylueſtribus genus, heraclion vocatur,* ab

Nomen, & Etymon.

Lib. 4. c. de ſpuma ſalis.

Lib. 9. c. 13.

Deſcriptio.

Lib. 4.

Lib. 20 cap. 19.

ab alijs aphron, folijs (ſi procul intuearis) ſpeciem Paſſerum præſentantibus: radice in ſumma terræ cute, ſemine ſpumeo: ex hoc lina ſplendorem trahunt Æſtate. In qua deſcriptione iam omnes animaduerterunt Plinium hallucinatum, herbã ignorantẽ, à uocis fuiſſe ſimilitudine; ϛρούθιον, vel ϛρουθὸς, *Struthium, Lanaria*, ſcilicet *herba*, cum ϛρουθίον, uel ϛρουθὸς, quæ uerba Paſſerculum, & Paſſerẽ ſignificant: ideóque Paſſerum ſpeciem folia præſentare dixit. Sed ueritas eſt ut folia Papaueris huius ſimilia ſint folijs Struthij, Lanariæ herbæ: qua lintea dealbantur. Sed hanc dealbandi uim Plinius non Struthio, ſed Papaueri tribuit, dicens: *Ex hoc lina ſplendorem trahunt Æſtate*: φr relatiuum non proximiori ϛρουθὸς, ſed Papaueri tribuens. Neſcio quidem, mirórque quomodo in hunc incidit errorem, nam φr relatiuum, nõ fœminini ſexus eſt, ut μήκων ἡράκλεια, ſed neutri, uel maſculini, ϛρούθιον, uel ϛρουθὸς, quod tamen minimè animaduertens (emungebatur tunc candela) Papaueri perperam tribuit. Ex his denique niſi foliorum Struthij delineationem habeamus certam, nullam cum Struthij folijs habere ſimilitudinem herculei huius Papaueris folia aſſerere poterimus. Quare quoad fieri poterit Struthium primò depingam antiquorum, eiuſdem ſcilicet Theophraſti, auctoritate, & delineatione, deinde plantam pro Papauere, Struthij folijs admodum minoribus, ut Dioſcorides notat. Struthium igitur ut ab ipſius etymo incipiam, ideo appellatum cenſeo, quia ipſius folia ad modum pennarum auis Struthij appellati, uulgò *Struzzo*, utrinque laciniata ſunt: nam & aliæ plantæ à pennarum ſimilitudine appellatæ ſunt, ut Filix, quæ πτέρις dicitur, quia folia utrinque digeſta ſunt pennæ modo, ut Dioſcorides ait in cap. de Filice: ita etiam folia Abietis, eſſe uidentur, ut Theophraſtus ait, & etiam Sorborum: *Singula verò*, inquit, *cõſtant ex obliquis pennæ modo partibus, ac ſi omne vnum eſſet, habens lobos exciſos ad neruum vſque, verùm differunt ſingula multitudine partium. Decidunt verò non partes, ſed totum folium pennæ facie.* Quòd etiam folia plantarum ſimilia dicantur pennis Struthij auis, idem Theophraſtus teſtis eſt, qui de arboribus Indiæ loquens ait. *Alia cui folium ſpecie prælongum, ſimile pennis Struthiorum, quæ ſuper galeis imponuntur, &c.* Item ſpinoſa uel aculeata folia habere debet, nam Theophraſtus inter ἀκανθόφυλλα Struthium recenſet: atque Sonchum, & Struthium, & ſimilia, non eſſe acanacei ge-

Struthij etymō & delineatio.

Lib.4

Lib.3.c.10

Lib.3.c.11

Li.4.c.5

Li.6.c.3

neris

neris notat, nam capitula non habent ſpinoſa, uel ſpinis circundata, ut reliqua ſpinoſafoliata acanacea. Flores edere dicit idem Theophraſtus Aeſtate inodoros, atque pulchros: *Floret & Iris Aeſtate, & Struthium dictum, flos aſpectu pulcher, ſed caret odore:* cuius flores in coronis addi antiquitus refert Athenęus. Radicem teretem longámq. habere debet Polemoniæ ſimilem Dioſcoridis ſententia, qui, de Polemonia loquens ait, ῥίζα πυχυαία, ὑπόλευκος, ἐμφερὴς στρουθίῳ. *Radix cubitalis, ſubalba, ſimilis Struthio.* Sunt qui Struthium oleæ folia habere putent, atque Plinij auctoritate mouentur, qui ait; *At quæ vocatur Radicula, lauandis demum lanis ſuccum habet: mirum quantum conferens candori, mollitiæque. Naſcitur ſatiua vbique, ſed ſponte præcipua in Aſia, Syriáque, ſaxoſis & aſperis locis. Trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule ferulaceo tenui, & ipſo cibis indigenarum expetito, & tingenti, quicquid ſit, cum quo decoquatur, folio oleæ, &c.* Sed hanc Plinij lanariam herbam Oleæ folio, non Struthium, cuius folia ἀκανθόφυλλα eſſe debent, ſed quā Dioſcorides παρακανθόφυλλον eſſe ſcribit, Hippophaës cenſerem. Pro Struthio uerò ex Iaceis uulgò dictis & Stœbis falsò putatis aliquā, uel illis ſimilem ſupponerem: ſpinoſa foliata quidem ſunt ut Sonchus, & capitula eidem ſimilia nō acanacea habent: atque in aliquibus acrem tetrúmque halitum cerebro moleſtum ineſſe percepi. Sed de his nihil nunc ſtatuo, nam dealbandi uim lanas in radice perquiro: atque nunc Iaceas & Stœbas, foliorum, atque plantæ totius forma Struthij delineationem referētes ſufficit conſiderare: non ut Struthij uim referant, ſed Plantæ habitum, cui ſimile folijs admodum minoribus herculeum Papauer demonſtrandum ſuſcepi, ut Dioſcorides uult. Planta hæc frequentiſsima eſt in agris, nec minus erratico Papauere infeſta, quare inter hordea non cribrata etiam capitula inueniuntur: Agricolæ *fior campeſe*, nuncupant. Radice firmatur parua, tenui, parum ſub terra deſcendente, atq. multò minus Corniculato Papauere, cuius radicem per ſummam terram ferri tradunt Theophraſtus & Dioſcorides: alba paruis fibris diuiſa: folia emittit primis erratici Papaueris folijs ſimilia, atq. etiā Iacearum, & Stœbarum, quarum folijs etiam cùm adoleuerit ſimilia ſunt, ſed minora duplo, uel triplo, albidiora, atque molliora, lanuginoſa multùm, quare incana perſpiciuntur: caulem emittit Veris fine, ab radice alis diuiſum, in quibus & folijs,

Li.6.c.7

Lib. vlt. c. 10.

Lib. 19. c.3.

Forma.

Locus.

præter naturalem aliorum foliorum hirſutiem, lanugo quædã uiſitur, quaſi rarũ ſuperiectũ ſit Bambaciũ, quo ſpumæ colorẽ, raritatẽmque referre uidetur: nec alio modo ſpumam referre cenſeo plantam aliquam; nec ut aliqui putant exudare ſpumoſum liquorem, in humido quidem extrinſeci caloris feruēſcentia requiritur, ut ſpumeſcere poſſit, quod in plantis minimè

Tempus. poſſe accidere cenſeo, cùm adhuc non obſeruauerim. Aeſtate uerò in alarum ſummo ex ſingulis foliorum alis, ut in Chelidonio maiore, quod παρ᾽ ἕκαστον φύλλον florem habere ait Dioſcorides, capitula ſunt alba, ſquamoſa, flores edentia uarios, nam albo, purpureo, atque cæruleo colore conſpiciuntur: quòd autẽ capitula huius plantæ ſint ſimilia Papaueris capitibus, idem

Lib. 3 Dioſcorides tradit in capite Centaurij maioris, his uerbis, ἐφ᾽ ὧν κεφαλαὶ ὅμοιαι μήκωνι, *in quibus capita ſimilia Papaueri*: hæc quidẽ Centaurio ſimilia ſunt. Semen habet Cnici paruum ex cinereo album, quare ἀφρώδης dicitur, talis quidem eſt ſpumæ color, nam aquæ opacitas per ipſius diaphanas partes perſpicitur: pappũ habens, amarum, acre, quod perfectum per ſe decidit aperto ca

Vires. pitulo. Huic Theophraſtus has uires tribuit. *Purgat per ſuperna radix huius: vtuntur ea aliqui ad comitiales in aqua mulſa*. Dioſcorides uerò diligentius uires deſcribens, & modum, ait. *Huius fructus*, non radix, *colligitur Aeſtate vbi plenè maturuit, & ſiccatus decidit. Purgat per vomitus, ſi acetabuli menſura cum aqua mulſa ſumatur. Huiuſmodi purgatio priuatim comitialibus commoda eſt.* Plinius quidem habet, *Tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli menſura ſemen in vino albo: vomitiones enim facit*. Atque de ſemine Dioſcoridi conſentiens intelligit, nam Theophraſtus radici uim tribuit in aqua mulſa pota. Plinius ab utroque in hoc diſſentit, nam in uino albo potari ſcripſit: à quo deceptus Gaza, in uerſione huius loci μελικράτῳ, *vino mulſo*, interpretatus eſt. Sed error utriuſque uidetur, nam in uomitionibus, nõ uino, ſed aqua mulſa uti debet,

Lib. 5. c. de aqua mulſa. cùm propriam hanc uomitiones ciendi uim aqua mulſa habeat teſte Dioſcoride. Galenus uerò hæc de planta hac reliquit. *Papauer herculeum, vocatur & aphrodes, eo quòd totum album, & ſpumeum ſit, exiſtens paruum. Semen habet pituitam expurgans.* Recentio-

Lib. 7. de ſimpl. med. fac. res hanc ſeminis uim ciendi uomitiones non cognouerunt ſub Cyanei floris nomine à Plinio inter alios coronarios relato.

Lib. 21. c. 9. et 11 Qui an diuerſus à ſpumeo Papauere, quod non cognouit, ſicuti &

ti & an ipſius Cyanus ſit incertum eſt, ſed & vtrunque eſſe poſſe cenſeo, nam & Struthij flores his non abſimiles coronarij etiam ſunt: ſicut & huius flores, quorum venuſtate, & coloris differentia manipuli eleganter compoſiti conficiuntur Aeſtate, immixtis Roſarum, Aurantiorum, Caryophyllorúmque floribus, vt & oculi coloris varietate, & nares odore oblectentur, atque ideo in hortis ſeritur. Quare ἀφροδισία μήκων, Veneris ſcilicet Papauer appellari poteſt. Chódrillis, Intybíſque cùm parum folijs ſimilis eſſet, natura ſimilem fecerunt: atque eaſdem vires huic quas Serides habent tribuêre, refrigerantem nempe, atque ſiccantem. Mihi verò ut ex ſapore perſpicitur acrimonia participare videtur, atque non parum differre ab illis. Placentinum aiunt Syrupo è Cichorio Cyaneum immiſcuiſſe Cichorij generi adſcribentẽ, ſed certè ab eo diſtat vt iam omnes animaduerterunt: atque ego non hanc plantam, ſed aliam ſpeciem cæruleum florem ſemper edentem, quam Dodonæus Chondrillam cærnleam appellat, lacteſcentem Placentinũ vſurpaſſe cenſeo: quam alij pro Seſamoide paruo Dioſcoridis depingunt, illi longè flore, ſeminíſque colore & ſapore, viribúſque diſsimilem. Eſt & altera Cyanei etiam nomine maioris planta vulgò dicta, non in agris ſed montanis locis frequens, folijs maioribus, latioribúſque, incanis, hirſutis, atque lanugine illa ſuperabundanti etiam refertis, caule breuiore, craſsiore lanuginoſo: floribus purpureis, calyce non albo læui, ſed ſquamis uiridibus per ora flauis lacinijs diuiſis; radice perenni, atque repente: ſemine verò non differt. Ex his igitur conſtat plantas ab alijs pro ſpumeo Papauere depictas nullam cum Struthij folijs habere ſimilitudinem ſicuti, nec ſuæ reſpondere delineationi. *Varietas.*

Φύτευμα
Phyteuma

Phyteuma Dioſcoridis.

FACILEM, probabilémque putarunt commentatores aliqui, Plinium ſequuti, excuſationem eſſe, quia Phyteumatis vſus ad amatoria tantùm vtilis perſcribitur, ſuperuacaneum eſſe illius hiſtoriam deſcribere, uel ueſtigare. Sed ijs quidem difficilis fuit huius plantæ inueſtigatio, iccirco ne uiderentur parum diligentes, occaſionem nacti, in ea quieſcunt. Huius quidē plantæ hiſtoria breuiſsima eſt, ſed notas principes habet, quòd ſi quis diligens, atque ſtudioſus Lanariam herbam inuenerit, aut ex coniectura verborum ab antiquis relictorū idea conſiderauerit, facilè illam, à foraminum fructus nota quibus diuidi traditur, inueniet. At ijs confiſus ſignis plantam hanc deſcribere ſtudui. Huius etymon etſi omnibus plantis commune uideatur, quia φυτεύονται omnes; tamen φυτεύω, non tantùm *plantare*, ſed *producere*, *generare*, & *parere* ſignificare traditur. Hæc cùm ad amatoria maximè apta ſit, & ſic ad generationem, præ alijs φύτευμα appellata eſt: φυτεύειν, non tantùm πόας, & φυτὸν, ſed etiā παῖδας, dicitur: vnde Ariſtophanes, *Etymon.* *Nomen.* *In Veſpis.*

> Ἔπειτα παῖδας χρὴ φυτεύειν, καὶ τρέφειν.
>
> *Poſtea filios oportet plantare, & nutrire.*

Et Diogenes, ut apud Laërtiū, liberis dans operam, *ſe hominem plantare* dicebat. Huius apud Dioſcoridem hæc eſt delineatio. φύτευμα φύλλα ἔχει ὅμοια στρουθίῳ, μικρότερα δὲ: καρπὸν πολὺν τετρημένον. ῥίζαν μικρὰν, λεπτὴν, ἐπιπόλαιον. *Phyteuma folia habet ſimilia Struthio, minora verò: fructum copioſum perforatum: radicem paruam*, aliqui legunt, μακρὰν, *longam, tenuem, per ſummam terram.* Plinius verò vſum tantùm deſcripſit, de quo poſtea. Huic delineationi reſpōdere videtur planta à me depicta, quæ radicem habet longam tenuem parum ſub terrā deſcendentem, obliquè ſe propagantem, atque ſupra terram emicantē; ex qua folia exeuut parum hirſuta ex viridi albicantia, forma & diuiſura Iaceis uel Stœbis vulgò dictis ſimilia, uerùm prima folia latiora ſunt, rotundioribus finibus eroſa, minora uerò. Poſtea caules edit cubitales, *Deſcriptio.*

tales, & bicubitales etiam, quibus per interualla geniculis folia hærent ex oppoſito bina, tenuiora, magíſque pinnata, ex quibus alæ exeunt, in quorum, & caulis ſummo longis petiolis incumbentia extant capitula florum purpureorum, ad cæruleũ

Locus. vergentium, ſimilia Trifolio Bituminoſo, vel magis plãtæ Pyc-

Tempus. nocomon à me dictæ, quę hîc toto anno propter cæli amœnitatem vbique viarum per margines florida viſuntur, oculóſque recreant, ſed Aeſtate magis: quibus deciſis ſuccedunt fructus plurimi circum compoſiti caput efformantes oblongũ, ideóq. Dioſcorides dixit καρπὸν πολὺν, *fructum copioſum*: fructus hi diligenti naturæ induſtria ſunt formati, ſinguli enim in imo quo cohærent, ſunt acutiores, in medio illorum craſsiores, è medio verò ad ſummum latiores fiunt, atque cartilagine quadam tenui lineis ſignata conſtructi: quos ſi inuertes pilei formam, vel nolę repręſentare videbis: latior enim pars, & cartilaginea, limbum; reliquum pyramidalem formam, quæ pars tota circumfracta eſt per longum, in arcus, & pontes peruios, perquam eleganti ſtructura: atque ſi illos expreſsè peruios videre volueris, fructum aſpice plantæ maioris Hiſpanicæ ab Herbarijs dictæ congeneris, qui cùm ſit maior, maiora habet foramina, ita vt acus permeet per ſingulos arcus: ſemen hoc plantæ Hiſpanicæ hirſutum in imo eſt, hoc differens à noſtrate. Hanc ſi coniecturæ indulgendum eſt, magis ſuæ reſpondere delineationi cenſeo: nec niſi Lanaria herba certior ſit, atque diuerſis folijs, de hac

Vires. diſceptandum eſt amplius. Vires non alias, quàm ad amato-

Lib. 27 ria vtilem radicem eſſe, Dioſcorides deſcripſit. Plinius, hac ra-

c. 12. tione dixit; *Phyteuma, qualis ſit, deſcribere ſuperuacuum arbitror, cùm ſit vſus eius tantùm ad amatoria*. Sed certè ad aliud vtilem eſſe poſſe cenſeo, nam non quia vſus erat ad amatoria tantùm, vires alias quibus non vtebantur, vel minimè cognitas habebant, habere non poterit. Quare non mirum ſi recentiores alias huic vires, & non ad amatoria, quorum vſus exoleuit, cognouère ſub Scabioſæ nomine, quia ad Scabiem ſanandam, atque ſiccandam vtilem illitam putant: an autem hoc vi calidi, vel frigidi,

Aduerſ. c. de Scabioſa, & Succiſa. ſiccantis eueniat, ignorare eos penitus mihi videtur: nam Pena & Lobellius viri docti, nunc ſimilem faciunt viribus plantæ Succiſæ, vel Diaboli morſus ab ipſis appellatæ, à me vero Pycnocomon, acribus, atque cordi inimicis, nunc verò Cyaneis,

Chon-

Chondrillis,& Intybis, refrigerantibus,ſiccantibúſque, ac cor- di amicis.Sed vires hæ recentiorum plantis attributæ, vt con- tra venena,& peſtiferos morbos, Theriaca admixta ſint vtiles; vel refrigerantes,atque conſtringentes ſint, Plantagine, Equi- ſeto,& ſimilibus immixtis,minimè animo meo ſatisfaciunt,nã quælibet plãta niſi viribus ſit omnino contrarijs, admixtis vti- libus,efficere idem dici poteſt. In hac planta etſi aliquid ama- ritudinis inſit,non tamen acrem eſſe percipitur,quare non mi- rum ſi viribus ſiccantibus, & adſtringentibus eſſe aliqui dixe- runt, qui Stœben Dioſcoridis eſſe putarunt: atque Plantarum Auctor hiſtoriæ ait, *decoctum Scabioſæ mirum in modum eſſe efficax contra ſcabiem hauſtum, ſicuti & ſuccus illitus ſcabioſis corporibus*. Sed ſcabioſis etſi extrinſecus calida,& ſicca, vtilia ſint, non calefa- cientes,& acres ſyrupos,ſed refrigerantes, atque ſiccantes ex- hiberi ſcio: quod peritioribus atque huius facultatis ſtudioſis viris decernendum relinquo. Dioſcorides hanc ad amatoria vtilem eſſe ſcripſit, ſed modum omiſit, quare incognitus ad- huc erit,præſertim cùm potiùs magica, quàm phyſica faculta- te hoc efficere poſsit,ſicuti in alijs,quæ appenſæ collo, uel do- mui,uel tactæ,vel ſimili modo utiles ad aliquid eſſe prædican- tur.Non eſt Phyteuma quæ ab alijs Matthiolo, & Pena deſcri- bitur,nulla quidem illarum fructus habet copioſos,ſed paucos contra Dioſcoridis ſententiam,qui καρπὸν πολὺν habere ait, nec folia habeat Struthij herbæ, quæ folijs pinnatis, & ex genere ἀκανθοφύλλων, atque Sonchi capite eſſe cenſetur auctore Theo- phraſto,de qua ſupra diximus.

Obſerua. cap. de Cyaneo.

Li. 6. c. 3

Li. 7. c. 9

Erinus Nicandri & Dioſcoridis.

ERINON plantam hanc appellarunt Anti- qui, quia lacteum ſuccum habet, atque emit- tit Caprifici modo, quæ ἐρινεὸς à Græcis dici- tur. Quapropter Plinius poſt Caprifici de- ſcriptionem, ita hanc ſubſcripſit. *Herba quo- que quam Græci Erineon vocant, reddenda in hoc lo- co propter gentilitatem.* Et quia Ocimi folia an- tequam caulem edat habet,ut in Ocimoide obſeruatur, Oci- moi-

Nomen, & Etymon.

Lib. 23. c. 7.

Ἔρινος
Erinus

moides, & quia aquatica loca diligat, ὑδρηρὸν, dicta fuit. Dio- *Lib. 4.*
ſcorides his notis depinxit Ἔρινος φύεται παρὰ ποταμοῖς καὶ κρήναις. *Deſcri-*
φύλλα ἔχει ὠκίμῳ ὅμοια. μικρότερα δὲ καὶ ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν. *ptio.*
κλωνία δὲ ε ἢ ς΄. σπιθαμιαῖα. ἄνθη λευκά. καρπὸν δὲ μέλανα, μικρόν, στυφόν.
ὀποῦ δὲ μεστός ἐστιν ὁ καυλὸς καὶ τὰ πέταλα. *Erinus naſcitur apud fluuios, & fontes: folia habet Ocimo ſimilia, minora verò, & inciſa in extremis partibus: ramulos quinque aut ſex pedis altitudine: flores albos, fructum nigrum, paruum, & acerbum. Caulis & folia ſucco referta ſunt.* Pli- *Lib. 23*
nius ita tranſcripſit, *Palmum alta eſt, cauliculis quinis ferè, Ocimi* *c. 7.*
ſimilitudine flos candidus, ſemen nigrum, paruum. His reſpondere vi- *Forma.*
detur planta à me depicta, quæ non niſi locis aquoſis, fontium, *Locus.*
fluuiorum ripis, ac Vallibus, in Montium radicibus vbique hîc frequentiſsima: radice conſtat carnoſa non magna, paruum Rhaphanum æquantem ad ſummum, candida, guſtu ſuaui ex dulci acerba, acetarijs expetita; lacteſcente; in medio, vel imo parum extuberante, à qua folia exeunt primo Vere Ocimi folijs ſimilia, minora verò, medij Ocimi folijs æqualia, per ambitum ſerrata, ſupernè hirſuta parum, atque viridia, infernè verò læuia, atque polita, albidioráque: caules poſtea ab radice emittit plures, ſecundum loci annique temperiem, pedales, vel maiores, anguloſos, hirſutos: quos folia abſque petiolis alternatim circundant, longiora admodum, anguſtioráque minúſq. ſerrata, ita vt qui viderit plantam ſine caule, atque poſtea caule præditam, diuerſam abſque dubio eſſe cenſeat, niſi domi cultam obſeruauerit: folia quidem, quæ, antequam caules ederet, habebat terram tangentia, marcida euaneſcunt, nec in illa amplius inueniuntur. Ex foliorum alis ramuli exeunt, in quibus ſicut in caulibus flores Maio exeunt petiolis paruis hærentes caui, quinque diuiſuris in extremo diſſecti, colore albicantes, & etiam purpuraſcentes, intus thyrſum habentes qui in tres curuas partes diuiditur: quibus ſiccatis florum baſis extuberat, quæ hirſuta eſt, & in quinque viridia foliola definit, ſemen perficiens Iunio & Iulio fuſcum, minutum, compreſſum, guſtu *Tempus.*
acerbum, quod cùm perfectum & ſiccatum eſt, per baſis foramina quæ tunc peruia ſunt decidit. Tota planta ex radice, ad florum calyces vſque lacte manat dulci diſrupta. His igitur videtur, natali loco, forma foliorum, lactis copia & ſapore, quæ notæ priuatæ ſunt, ſuæ delineationi reſpondere. Huic Dioſcorides

rides

Vires. rides has vires tribuit. *Huius ſemen drachmarum duarum pondere, ad mellis Cyathos quatuor admixtum, ad oculorum fluxiones ſiſtendas illinitur. At ſuccus aurium dolorem ſedat, cum ſulphure viuo, & nitro inſtillatus.* Plinius habet, *tritum cum melle Attico, oculorum epiphoris medetur: vtcunque autem decerpta manat lacte multo, & dulci herba, perquam vtilis aurium dolori, nitri exigui addito. Folia reſiſtunt venenis.* Galenus Erinon non habet, ſed Echinon herbam deſcribit, ita vt Erinon referre videatur. Aegineta uerò habet Erinon, & Echinon ex Galeno tranſcriptam, ita vt diuerſa ab Erino eſſe cenſeat. *Erinos*, inquit, *aquatica herba eſt, cuius ſeminis drachmæ duæ, cum mellis drachmis quatuor illitæ, oculorum fluxiones ſiſtunt. ſuccus ad aurium dolorem facit.* Nec, vt Dioſcorides etiam, aliquid de vi propellendi venena tradit, quam Plinius addit, cùm ait, *Folia reſiſtunt venenis.* Sed Nicander hanc vim in radice eſſe tradidit in Theriacis ſuis, his verſibus.

Ἠὲ σύγ᾽ ἠρύγγυιο καὶ ἀλθήεντος ἀκάνθου
Ῥίζαν λειήνειο, φέροις δ᾽ ἰσοῤῥεπὲς ἄχθος
Ἀμφοῖν καὶ * χλοάοντος ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου.
Siue tu Eryngij, & ſalubris Acanthi
Radicem tere, ferres verò æquum pondus
Amborum, & virentis in montis pede Erini.

* aliàs κλώθοντος *incũmbentis.*

Scholiaſtes Nicandri Græcus hæc etiã de Erino refert. *Diocles in Rhizotomico ait eſſe ſimilem Ocimo: prodeſt aduerſus venenoſas beſtias: naſcitur prope fluuios, & fontes, & loca aprica, & montium radices.* Ex quibus Nicandri & Dioclis uerbis radicem reſiſtere venenis patet, atque hanc à me deſcriptam plantam radicem habere, quæ ſeruari apta ſit Dioclis ſententia, quod in alijs Erinis ab alijs putatis minimè perſpicitur. Non eſt Erinus, quæ à Matthiolo depingitur mutila planta ſine floribus, quam nemo niſi ab eodem depictam vidit, præter ipſum qui ſe manus lacte infeciſſe ea extirpata aſſerit. Sed certè folia ab ipſo depicta Dioſcoridis Erinum non referunt, verba quidem illius non percepit, nam *folia inciſa in ſuperiore parte*, foliorum ſcilicet intelligitur, non caulis vt perperam fictè depinxit: Dioſcoridis uerba hæc ſunt, καὶ ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν. vt etiam in capite de Argemóne obſeruatur. Quare nec plantam illam Erinum, nec vera aſſerere eo loco cenſeo: nõ enim plures ſunt apud fluuios & fontes, montiũmque radices orientes, quæ nobis aliiſque veſti-

veſtigatoribus incognitæ ſint. Nec eſt Erinus quæ à Pena & Lobellio refertur, nam nec ijdem aſſeuerant. Nec quam poſtremò Dalechampius proponit, folijs minimè inciſis, nec crenatis iuxta caulium faſtigia ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν ἐπεσχισμένα, inquit Dioſcorides, *in longum & anguſtum veluti fiſſis penè inſtar Pinaſtri:* ita idem vertit, an autem rectè interpretatus ſit, & vera ſit ab ipſo depicta planta quilibet ex ſupradictis iudicabit. Hiſt li.9 c.171.

Hippophæſtum vel Hippophaës Dioſcoridis.

VARIA non ſolùm eſt huius plantæ nomenclatio, ſed eiuſdem ſcriptura: in aliquibus enim legitur ἱππόφαιστον, ἱπποφυές, ἱπποφαὲς, & ὑπόφαιστον, *Hippophæſtum*, & *Hippophaës*, in alijs *Hippope*, *Hippopæſtum*, & *Hypophæſtum*, & *Hippophyes*. Ἱππόφαιστον dici poteſt ἀπὸ τοῦ ἵππο, & φαίστος, ἀπὸ τοῦ φαίνομαι, *Hippophæſtũ*, ſcilicet, valdè ſplendidum, ἵππο quidem, *valdè* ſignificat & augumentum, vt ἱπποσέλινον, & ſimilia, à Dioſcoride vſitatam compoſitionem, atque ualdè ſplendidam ſpinam appellarem, quod capitulis plantæ huius conuenire uidetur, læues quidem atque ſplendidæ in orbem circa capitula diſpoſitæ ſunt ſpinæ, vnde uulgò *Stellaria* uocitatur; atque *Calcitrapa* etiam, quia cùm ſpinis ſit pungentibus, atque duris, hominibus cæteriſque animantibus ipſam pedibus terentibus infeſta eſt. Quamobrē Plinij in textu in quo corruptè legitur Hippope ſcriptum fuiſſe cenſeo eo loco, pro Hippope Hippopæſton; quod nomen ex ἵππο, & παίω, quod eſt ferio, conflatum uidetur, unde ualdè, feriens ſpina dici poſſet: quidam ſcribunt Hypopæſtum, nam Hypophæſtum, in Pauli AEginetæ codice legitur, & etiam in Plinio, & aduerbio illo ὑπὸ, ſub ferientem ſpinam dicere oporteret, uel ſublucidā. Quare *Stellariæ* nomen, à læuitate ſpinarum, & forma, Calcitrapæ uerò ab effectu, vulgo remanſit plantæ huic, atque antiquo nomini ἱππόπαιστον, uel ὑπόπαιστον, & ἱππόφαιστον, uel ὑπόφαιστον ſatis cōguens. Plinius ne harum plantarum Hippophyeos & Hippopes etymon ignoraſſe uideretur; diuinans ait, *Debent accommodatæ eſſe equorum naturæ, neque ex alia cauſa nomen accepiſſe.* Mihi uerò

Nomen. Etymon.

Lib.22 c.12.

Lib. 22. c.12.

Hippophyes tantùm nomen reſpondere uidetur, nám ἱπποφυὲς; equis genitum, ſignificare uidetur: atque non ἵππο ſed ἵππος interpretatur: Hippope uerò, quam alio loco idem Plinius Hypophæſtum appellat, minimè reſpondet, cùm ὑπὸ non ἵππο, habeat. Huius notæ hæ ſunt apud Dioſcoridem. Ἱππόφαιστον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο Ἱπποφαὲς καλοῦσι. φύεται ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, ἐν οἷς καὶ τὸ Ἱπποφαὲς, καί αὐτὸ γναφικῆς ἀκάνθης εἶδος ὑπάρχον. ἔστι δὲ χαμαιπετές, ἔχον μόνον φυλλάρια μικρὰ ἀκανθώδη, καὶ κεφάλια χαῦνα. οὔτε δὲ καυλὸν οὔτε ἄνθος φέρει. ῥίζαν δὲ παχεῖαν καὶ μαλακήν. *Hippophæſton, quidam & hoc Hippophaës appellant. Naſcitur in iiſdem locis quibus & Hippophaës: & ipſum fullonicæ ſpinæ ſpecies exiſtens. Eſt autem humile, ſolùm habens folia parua ſpinoſa, capituláque inania. Nec caulem, neque florem producit. Radicem habet craſſam, & mollem.* Plinius habet, *Eſt & altera Hippope, ſine caule ſine flore, folijs tantùm minutis*. & alibi de herbis quæ alijs innaſcuntur plantis loquens, ait, *Quod verò in ſpina fullonia hypophæſton, calyculis inanibus, folijs paruis, radice alba, &c.* & alibi, *Hypophæſtum naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt æneæ,* (quidam legunt, *pilæ,*) *fulloniæ, ſine cauliculo, ſine flore, capitulis tantùm inanibus, & folijs paruis multis herbacei coloris, radiculas habens albas, molles, &c.* Ex his poſtremis deſcriptionibus uidetur Plinius dicere, quòd Hypophæſtum ſit alia res ſpinæ fulloniæ innaſcens, quod in Dioſcoride & alijs non inuenitur, quare cenſeo ipſum hallucinatum his locis, & putaſſe aliquid huic plantæ innaſci ſicut in Thymo, quod Epithymon uocatur, cuius altera ſpecies, Hippopheon dici aſſerit idem Plinius, ibi, *Item Epithymum qui eſt flos è Thymo, Satureiæ ſimili. Differentia, quòd hic herbaceus eſt, alterius thymi albus: quidam Hippopheon vocant.* De hoc Hypophæſto nihil habet Theophraſtus, etſi alterum deſcribere uideatur de παρακανθοφύλλοις loquens ibi οὐχ ὥσπερ φλεὼς καὶ ἱππόφεως ἀνάκανθα τοῖς φύλλοις, in qua deſcriptione Marcellus Virgilius, & qui Emblemata ſcripſit, atque Dalechampius poſtremò errore decepti, uerba ſequentia, quæ huic plantæ conuenire uidebãtur coniunxére: nec animaduerterunt, deſcriptionem illam Capparis delineationem atque naturam exprimere. Sed ad plantam redeo atque quam depinxi ex omnibus adhuc cognitis etiam exoticis, ſi quæ alia, reſpondere uidetur Dioſcoridis delineationi. In arenoſis propè litora atque tenuibus ſolis, frequentiſſima hîc eſt, Autumni fine exit ex radice digitum vel magis craſſa, molli, ſuccoſa neruum habẽte ut aliæ radices, duriuſculum, colore albe-

Lib. 4. Deſcriptio. *Lib. 22 c. 12.* *Lib. 16. c. vlt.* *Lib. 27 c. 10.* *Lib. 26 c. 8.* *Li. 6. c. 5* *Locus.* *Forma.*

Ἱππόφαιστον
Hippophæſtum

albeſcente longa pedem Rhaphano ſimili, ex qua folia in orbē humi ſtrata emergunt, colore uiridia, hirſuta parum mollia reſpectu aliarum ſpinoſarum, parua admodum & laciniata profundè; per extremos ſinus ueluti Sonchus aculeos habentia quibus ἀκανθώδη eſſe dici poſſunt, ſed in Plinio nihil de ſpinis in folijs habetur, atque in Dioſcoridis textu inter uerba μικρὰ, & ἀκανθώδη, comma eſt ſignatū, quare Marcellus Virgilius, *folia tantùm parua, capituláque ſpinoſa habens*, interpretatus eſt. Sed cū ſit γναφικὴ ſpina, cuius uſus in uellicandis ueſtibus ſit, quod uerbi γνάφω eſt proprium, unde γνάφοι dicuntur inſtrumenta quo lanæ carminantur: vt Suidas habet ὄργανον ἐν κύκλῳ κέντρα ἔχον &c. Interpres uerò Ariſtoph. in Pluto, κνάφος vel γνάφος ἀκανθῶδές τὶ, ᾧ ξύουσι τὰ ἱμάτια: capitula etiam ἀκανθώδη eſſe uidentur, quæ hunc uſum facilè præbere poſſunt, cùm ſint in gyrum aculeata, atque ueſtibus hærentia: unde Echinion, Lappaginem, uel minorem Lappulam aliqui appellarunt, quæ etſi Hippophai ſint ſupra ſcripta, huic tamen conueniunt; nam Hippophaës acinos habet molles, nec aculeatos, & cōfuſæ ſunt in principio capitis huius nomenclaturæ in qua duæ plantæ deſcribuntur. In medio uerò foliorum umbilico Nouembri menſe inueniuntur in omnibus unicum, uel plura ueluti capitula, ſine caule, ſed inter folia hærentia, colore ex luteo albeſcentia, quæ nihil aliud ſunt niſi ſpinę, foliolorum modo exorientes, ac ueluti folia noſtratis Aloës compoſita conſpiciuntur, alternatim aliæ inter alias exeuntes: nihil intus continentia, quare ideo χαῦνα, appellata ſunt, & planta χαμαιπετής, quam Plinius ſine caule, ſine flore, capitibus tantùm inanibus eſſe ait. Nec eſt mirandum plantam hanc ita ab Antiquis mutilam deſcriptam fuiſſe, ſine caule, humilē & ſine flore, capitulis inanibus: nam hoc etſi ijs uitio uerti poſsit, cùm plantas multas ſerò caulem, uel florem edentes, ac etiā præcoces ſine caule atque flore deſcripſerint: tamen non ab re uidetur factum; ſæpius enim, cùm longo tempore caule & flore uiduæ ſint, ſine illis inueniuntur; quare nóta illis magis præcipua, atque congruenti, deſcriptæ uideri poſſunt. Ex eo tempore ita humilis, capitulóque inani, ad Aeſtatis initium uſque durat: atque exinde caulem incipit edere cubitalem hirſutum, ſed ſiccatus læuis efficitur: multis alis diuiſus, ſingulíſque alarum ſinibus folia hærent tenuiora, inter quæ ca-

Tempus.

pitula exeunt ſpinis diuiſa uti priora, ex uiridi,in purpureum luteum albicantémque colorem deſinentia,poſtea in uentrem ſiue corpus extuberantia,quæ Aeſtate flores promunt purpuraſcentes Cyanoides ſed mitutis πετάλοις refertos:quibus exactis ſemina perficiuntur pappo inuoluta Cnici modo, ſed minora admodum compreſſa,colore cinereo: guſtu amaro.Radicis ſapor & odor ingratus, acris. Huic plantæ Dioſcorides has vi- *Vires.*
res tribuit. *Ex huius folijs, radice, & capite, expreſſum ſuccũ * ſiccato, & pondus trium obolorum, cum aqua mulſa cui velis exbibeto. Per hunc enim purgatio, aquam & pituitam ducit. Priuatim verò conuenit. Orthopnœam, comitialem morbum, & neruorum affectionem patientibus hæc purgatio.* Plinius, *Succus earũ exprimitur Aeſtate ad ſoluendam aluum, tribus obolis, maximè in comitialibus morbis, & tremulis hydropicis. Contra vertigines, Ortopnœas, paralyſeis incipientes.* Huius ſicut ſuperioris non meminit Galenus: Paulus AEgineta quæ à Dioſcoride deſcribuntur, ad uerbum ferè tranſcripſit,nec amplius aliquid refert. Recentiores uerò etſi plantæ huius ſucci collectione ut à Dioſcoride traditur non utantur,cùm non ſit in uſu: ad aluum ſoluendam, decocto tamen radicis, atque ſemine contuſo plebeij utuntur ait Pena ad calculum exterendum, urináſque ciendas. cui tanta uis,ut etiam anaſtomoſi facta uenarũ emulgentium,aut ureterum, cruentum lotium proliciat. Non eſt Hippophæſtum quod Plantarum Auctor depingit, nam & ipſemet illud affirmare noluit, cùm ab hiſtoria ſua ſatis diſcrepet. Hanc Dalechampius pro Theophraſti Myacantha affert ratione motus,quia ſpinas iuxta folia habet, atque ideo ſit ex παρακανθοφύλλων genere, inter quæ Myacantha à Theophraſto numeratur,abſque aliqua plantæ nota alia; ſed Myacantha auctoribus Dioſcoride,Plinio,& alijs ex genere Aſparagorum eſt,quare ſi coniecturæ indulgendum eſt,potius Aſparagi ſpeciẽ Corrudam tertiam à Carolo Cluſio depictam pro Myacantha afferrem,quæ, *cubitales,* inquit, *habet virgas, ramoſas, candidas lignoſas & priori ſimiles, firmis, candicantibus & deorſum ſpectantibus ſpinis alternatim, & ſecundum virgarum, ramorúmque inæqualium inflexionem horridas: ad quas quina aut ſena folia ſimul & ex eodem capite prodeunt, prioris ſpeciei folijs longiora, mollioráque, quæ commanducata ſubdulcia, & aliquantulum gummoſa deprehenduntur: flos inter folia ex alarum ſinu longo tenuique pediculo dependet ex viridi palleſcens: deinde fructus*

propè

[Margin notes: * χυλίσας, ξήραινε non ἐπιζομένη ut in Hippophaë. — *Lib. 27 c. 10.* — *Li. 6. c. 4* — *Lib. 2 hiſt. rariorum ſtirpiũ. cap. 83*]

propè modum rotundus, qui tricoccus videtur (tametſi vnicum granum in ſe contineat, raro bina, foris nigrum, intus candidum firmum, vti in ſuperioribus,) initio virens, per maturitatem rubeſcens, & carnoſus, ſiue ſucci & pulpam continens lentam & viſcidam: radice firmatur multiplici, veluti alij ſylueſtres Aſparagi, longa, craſſa, intus alba, foris flaueſcente. Fert aliquot thyrſos, qui aliorum Aſparagorum modo manduntur crudi & cocti cum oleo, aceto, & ſale. Nuſquam abundantiùs, quàm ſupra Olyſiponem ſalebroſis locis iuxta vias non procul à Tago obſeruaui: naſcitur tamen & alijs Luſitaniæ locis, & tota ferè Bætica. Octobri fructu maturo inueni, & raros etiam hinc inde ſparſos flores.

Apocynum Dioſcoridis.

PLANTARVM pleræque nomen ab inuentore acceperunt, eóque deinceps nomine appellatæ fuerunt: aliæ à loco in quo naſcuntur, plurimæ uerò à ui uel effectu, inter quę eſt hęc connumeranda: quæ quia canes interimit,

Nomen, nomen à canibus habet, ἀπὸ τοῦ κυνὸς, ἀπόκυνον dicta: cui vi reſpondent etiam nomina alia, κύναγχον, κυνόμορον, κυνοκτόνον, & κυνοκράμβη. addiderunt etiã à ui necandi Pantheras, παρδαλιαγχές. Hanc verò, ut ab hominibus caueatur, quia uenenoſa ſit, atque ne pro Aſclepiade, à ſimilitudine decepti accipiant, Dioſcorides vt alia quædam venenoſa diligenter deſcripſit: atque notã illi priuatam ab Aſclepiade alienam adſcripſit, luteum ſcilicet ſuccum, quo turgere aſſerit: eius verba ſunt hæc. Ἀπόκυνον, οἱ δὲ κύναγχον, οἱ δὲ παρδα-

Deſcriptio. λιαγχὲς, οἱ δὲ κυνόμορον, οἱ δὲ κυνοκράμβην καλοῦσι, ἔρνος ἐστὶ ῥάβδους ἔχων μακράς. λυγώδεις, δυσραύστους, φύλλα κισσῷ ὅμοια, μαλακώτερα δὲ καὶ ὀξύτερα κατ' ἄκρον, βαρύοσμα, ὑπόγλισχρα, ὀποῦ μεστὰ μηλίνου. καρπὸς δὲ ὡσεὶ λοβὸς κυάμων περὶ δακτύλου τὸ μῆκος, θυλακώδης, ἐφ' ὧν σπερμάτια σκληρὰ, σμικρὰ, μέλανα. *Apocynum ſiue Cynocrambe frutex eſt virgas habens longas, flexibiles,* in aliquibus legitur, δυσώδεις, *ſcilicet graueolentes, frangenti contumaces: folia Hederæ ſimilia, molliora verò & acutiora in ſummo, graueolentia, ſubuiſcoſa, ſucco referta melino. Fructum vt ſili-*

Lib. 24. c. 11. *quam Fabarum digiti ferè longitudine, folliculi ſpecie, in quibus ſemina, (Marcelli textus habet* λευκά, *albaſcilicet,) dura parua, & nigra.* Plinius

Ἀπόκυνον
Apocynum

nius uerò habet, *Frutex eſt folio Hederæ, molliore tamen, & minus longis viticulis, ſemine acuto, diuiſo, lanuginoſo, graui odore.* Nec aliquid de ſucco luteo refert, non mirum quidem eſt, nam alijs rebus grauioribus incumbere oportebat. Sic & Dalechampius atque Lobellius nullo facultatis facto periculo, quia planta hęc ſimilis erat Aſclepiadi, niſi quòd ſuccum luteum, & flores haberet fuſcos, Aſclepiadem eſſe ſcripſerunt. Cur potiùs cùm ſimilis ſit etiam facie Apocynis alijs, & forſan eadem cum Apocyno non repente, floribus tantùm colore diuerſis habeátque luteum ſuccum, non Apocynum eſt denominanda? Infœlix quidem eſt hominum natura, alienis erroribus ſuppoſita, quibus vitam cum morte commutari accidit. Huius quidem forma

Forma. hæc eſt. Radice nititur fibroſa Aſclepiadi non diſsimili, uiticulis flexilibus, læuibus, longis, quælibet fulcra, aut alia ipſi propinqua ſcandit non minus quàm alterum Apocynum, quatuor cubita uel magis longitudine æquans extenditur, folia habet hederacea, mollia, uiridia, læuia Aſclepiadi ſimilia nonnihil in ſummo acuminata: flores Apocyno repenti uulgari ſimiles, ſed colore pullo, parum in purpureum uergente, quamobrem nigrum florem habere dicitur. Siliquas, & ſemina pappoſa uti aliud uulgare apocynum compreſſa & nigra Auguſto menſe perficit. Succo turget luteo, ingrato uti tota planta.

Locus. Hanc naſci in collibus Monſpellienſis agri Frontignanæ uicinis, tradit Lobellius, ſub nigræ Aſclepiadis nomine, quod an rectè impoſitum ſit iam demonſtraui. Hanc uires Dioſcorides has habere, tradit.

Vires. Huius folia cum adipe ſubacta, in panes efformata, & obiecta, occidunt *canes, lupoſq; vulpes, pantheras. Statim enim coxendices ipſorum reſoluunt.* In Plinio uerò legitur. *Sic & pleureticos, & omnes lateris dolores, Apocyni ſemen ex aqua. Frutex* &c. *Canes & omnes quadrupedes necat in cibo datum.* Ex his videtur, homini ſalutare, quadrupedibus uenenum eſſe, Galenus uerò contradicere uidetur, ait enim. *Apocynum, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, ſicut Lycoctonum Lupos.* Eſt *autem hominibus venenum; herba multùm grauiter olens: proinde omnino calida eſt non inſtrenuè, non tamen proportione deſiccat. Itaque illita admodum digerentis eſt facultatis.* Aliqui non abs re Plinium interpretantur, ut Apocyni ſemen ex aqua, intelligatur impoſitum, non intrò ſumptū

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

nam

nam digerendi cùm habeat facultatem, poterit lateris dolores ſanare, & ſi omnes dicat: ſed certè intrò ſumptum Plinius intelligere uidetur, cùm ad ſuperiorum ſimilitudinem dicat, *Sic &c.* &c. Hoc tamen periclitatoribus eſt relinquendum. Obſeruandum denique eſt, quod Emblematum ſcriptor, & Auctor Plantarum illũ ſequutus tradiderunt non quidem meo iudicio rectè: legunt enim textum Dioſcoridis hoc modo. *Huius folia cum farina in panes coacta*. Græcè uerò ταύτης τὰ φύλλα σὺν στέατι ἀρτοποιηθέντα. Plantarum uerò Auctor corrigit etiam ſequutus latinam interpretationem ſuperiorem, & pro στέατι, σταιτὶ legendum ſtatuit: quibus reſpondendum eſt, textuum peruerſores & malos interpretes eſſe. Textum verò Dioſcoridis ſemper & multos quos habeo uarijs locis editos, habere σὺν στέατι, adipe ſcilicet, στέαρ, στέατος, Adeps interpretatur: non autem σταιτί, ab σταὶς σταιτός, quod farinam ſignificat, aqua ſubactã. Item canes folia Apocyni graueolentia farina mixta nõ tam facilè niſi fame pereant, edere uelle eſt cenſendum; Adipe uerò allecti facilè etſi cibum non appetant, folia ipſo commixa decepti à pinguedine comedent: non enim nec farina, nec adeps interimũt, quæ aliàs alunt canes, ſed folia Apocyni: quæ vt canis auidè ac multa deuoret, aliqua re cani grata, & ſic adipe commiſcenda, & in globulos placentáſque panis modo conformanda ſunt. Hæc recta mea ſententia videntur.

Phu Dioſcoridis.

NON potuit Dioſcorides, proprioribus notis omnibus, atque priuatim, à radice ad flores uſque, plantam Phu deſcribere: atq; ſi in omnibus [Deo optimo maximo placuiſſet] aliarum plantarum deſcriptionibus ità accuratè illarum hiſtoriã tradidiſſet; profectò nec planta foret ulla, quæ nobis nota non fuiſſet. Huius deſcriptionem tam claram, atque plantam hanc celebrem, cuius radix in Theriacæ compoſitione non minima doſi commiſceri debet, neſcio quomodo tantorum uirorum adhuc nemo animaduerterit: immo quod peius, omnes unica uoce

Valerianã maiorem dictam ab ijſdẽ,pro Dioſcoridis Phu vſurpant,non ſolùm putantes cõgruere deſcriptioni Dioſcoridis, atque genuinam eſſe, ſed illius textum in aliquibus poſtremò iuxta Valerianæ dictæ formam emendare volunt, impendiò moroſiores,qui illam negant eſſe Dioſcoridis Phu,iudicantes: atque minorem Valerianam ſic dictam,ſiue ſylueſtrem refellentes; quam, etſi folijs Dioſcoridis Phu quadret, dicunt, non tamen radice,& reliquis, non ſine graui errore. Hoc autem imputandum negligentiæ collationis textus Dioſcoridis, cũ planta ab ipſis propoſita: vel dicendum,uerba Dioſcoridis, nedum ſenſum hoc loco eos non intellexiſſe,ut ex ſequentibus apparebit. Ait enim Dioſcorides, Φοῦ, οἱ δὲ, καὶ τοῦτο ἀγρίαν νάρδον καλοῦσι, γεννᾶται μὲν ἐν πόντῳ, φύλλα δὲ ἐλαφοβόσκῳ ἢ ἱπποσελίνῳ παραπλήσια ἔχει, καυλὸν πηχυαῖον, ἢ μείζω, λεῖον, τρυφερὸν, ἐμπόρφυρον, μεσόκοιλον, διειλημμένον γόνασιν, ἄνθη πρὸς τὰ τοῦ ναρκίσου, μικρότερα δὲ, καὶ τρυφερώτερα, καὶ ἐν τῷ ὑπολεύκῳ διαπόρφυρα. ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρω, περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος, πλάγια δὲ ἐπιρρίζια ἔχει καθάπερ σχοῖνος ἢ μέλας ἐλλέβορος, ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένα, ὑπόξανθα, εὐώδη, ναρδίζοντα τῇ ὀσμῇ, μετά τινος βάρους βρωμώδους. *Phu, quod & ipſum aliqui ſylueſtrem Nardum appellant. naſcitur in Ponto. Folia quidem habet Elaphoboſco, aut Hippoſelino ſimilia: caulem cubitalem, aut maiorem, læuem, tenerum, purpuraſcentem, cauum, geniculis diſtinctum; flores ad Narciſſi flores accedentes, minores tamen, & teneriores, ex albicante purpureos. Radix verò ſuperiùs craſſitie eſt circa paruum digitum, habet quidem obliquas fibras, velut Iuncus, aut niger Elleborus, ad inuicem complicatas, ſubflauas, bene olentes, Nardum cum odoris grauitate quadam referentes.* Cui deſcriptioni quantùm reſpondeat planta Valeriana minor, ſiue ſylueſtris dicta, à me propoſita ab omnibus reiecta, quantùmque ab eiſdem recepta abſit, ex ſequentibus patebit. Habet quidem hæc folia, ut etiam Dioſcoridis delineationi reſpondeat hiſtoria, Hippoſelino, ſed poſitu Elaphoboſco ſimilia, plura tamẽ utrinque pinnatim, ex oppoſito longo petiolo hærentia, ut in Sio aquatico, per ambitum magis laciniosa, ſed aliquando paucis, uel nullis inciſuris diuiſa, humi inclinata: caulem cubitalem, aut etiam maiorem, qui annis, & cultu ad hominis proceritatẽ aſſurgit, rotundum, ſed aliquando in imo tantùm hirſutum, poſtea totum læuem, ſtriatum, cauum, tenerum, purpuraſcẽtem, vt etiam foliorum petioli circa radices: geniculis diſtinctum,

Lib. 1.

Nomen.

Deſcriptio.

Forma.

in quibus ſingulis bini foliorum ordines, ex aduerſo, & etiam aliquando terni, ut in folijs Lyſimachiæ luteæ uiſitur, illũ cingunt: in ſummo uerò flores plurimos habet, ueiut umbellatim confertos, ut Nardum montanum radice bulboſa, & Valeriana maior dicta, paruos admodum, oblongos, cauos, in quinque foliola deſinentes, atque exeuntes ex ſingulis uaſculis oualibus, forma ampullæ olearię fictilis compreſſæ: quibus, floribus deciſis, labia intumeſcunt, quæ denique in lanuginem ſoluuntur, in gyrum apertam; & uaſcula illa, quæ eadem ſemina ſunt, ſiccata decidunt, atque lanugine illa ex labijs procedente, ut alia papposa ſemina euolant. Florum color ex albo purpuraſcit: forma uerò Narciſsi flores imitari uidentur: nam & Narciſsi flores habent in ipſorum imo illud extuberans, ubi continetur ſemen, & deinde tenuiores in quinque aut ſex foliola deſinunt: nec amplius in florum Narciſsi collatione eſt aliud requirendum, nam Dioſcorides, non poſitum florum, ſed illorum formã ſimilem Narciſsi floribus eſſe tradidit: teneriores ſunt, & minores admodum, atque hoc loco omnes conſentiunt, & ueritas eſt, ut corrigi debeat textus Dioſcoridis corruptus, & pro, μείζω, μικρότερα, legendum ſit. Radicẽ habet in ſuperiore ſui parte, ex qua ſcilicet caulis erumpit, craſſam inſtar digiti parui, quamplures carnoſæ fibræ, idem principium habentes, vt Iuncus, & niger Elleborus, quibus Dioſcorides comparat (Ellebori quidem utriuſque radices, ut idem Dioſcorides deſcripſit, à quodam paruo capitulo Cepæ ſimili pendentes conſpiciuntur, atque radices eſſe non fibras dixit, ibi ῥίζαι, &c. οἱονεὶ ἀπό τινος κεφαλίου κρομμυώδους ἠρτημέναι:) aliæ, ſuper alijs ordine diſpoſitæ ternæ, quaternæúe, obliquè nitentes, circundant: ſed quæ alijs incumbentes uiſuntur, in quinque, pluréſue partes radicis orbem diuidunt, ut ſtellam penè diuiſura repræſentent. Parum ſub terra & lateraliter ſemper nitentes inueniuntur, atque obliquè repentes ſe quotannis propagant; & radix nouella, uetuſtiori complicatur, ut etiam in Elleboro obſeruatur: quare ſi uerba illa Græcè, ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρω, περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος: πλάγια δὲ ὑποῤῥίζια ἔχει καθάπερ σχῖνος, ἢ μέλας ἐλλέβορος, ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένα, &c. cõſiderentur, nihil aliud, nullámque alterius plantæ radicem deſcribere uidebuntur. Colore ſubpallidas, ſiccas uerò magis flauas, odoratas, Nardum, ſed hircina quadã

gra-

grauitate admixta,referentes,unde Phu nomen eſt adepta: nã quiſque odoris graueolentiam abhorrens ſtatim *Phu*, ſonitum naturâ exprimit. Nec poteſt intelligi,ut radicis pars ſuperior aliquo pacto ſit obliqua Ruſci modo,cuius radice Phu adulterari habetur in Dioſcoride; nam reſpondetur, ſi Ruſco fuiſſet ſimilis in totum,non Iunco,& Elleboro ſimilem Dioſcorides feciſſet, quibus ex uno principio ueluti capite,fibræ obliquæ producuntur,ſed Ruſci modo obliquam,& geniculatam, (dum uetuſtior eſt,Ruſci radix) dixiſſet: item nõ ſuperior radicis pars in Phu eſt obliqua,ſed tantùm fibræ obliquè per terram feruntur,atque tota radix ſimilior eſt Iunci,& Ellebori radici, ut iã dixi,& faciliùs adulterari poteſt radix Phu, Ruſci nouella radice,cùm forma minus à radice Phu diſtet,differt quidem quia fibræ Ruſci difficillimè poſſunt frangi, & minùs in puluerem reduci,quod contrà eſt in Phu radice, quæ facillimè & frangitur, atque tunditur. Quantum verò Ruſci radix (uetuſtisſima eſſe oportet, ut Valerianæ maioris dictæ radicem æmulari posſit) colore, nam albo, non flauo eſt,geniculis, atque multitudine oculorum, quibus non in rectum producitur, ut dicta Valeriana,ſed ſpicati operis obliquam lineam repræſentans, differat ab illorum Valeriana maiore,quiſque, radicis plantæ vtriuſque conſpectione,cognoſcere poterit: non dico à Dioſcoridis deſcriptione abhorret: qui cùm deſignare voluit radicem obliquam geniculatam, & ſummo cæſpite nitentem, vt Acori radicem,atque Aſari,& ſimilium,radicem obliquam dixit,non fibras,ῥίζαν πλαγίαν, non ἀπῤῥίζια πλάγια, ſcripſit: quæ aliàs ῥίζας appellauit. Quare reijcienda eſt illorum ſententia, qui putarunt ſummam radicem Phu debere obliquè ſpargi, Plinij forſan textu moti,qui ait, *radice obliqua, villoſáque, & imitante auium pedes*. & dicunt radicis partem ſuperiorem obliquam eſſe debere,quibus reſpondeo,uillos ἀπῤῥίζια,non ῥίζαν,Dioſcoridis ſentẽtia obliquè ſpargi debere:& ſic ſi,& pars ſuperior radicis obliqua ſit,& fibræ,nullum poſſe è terra alimentum trahere; cùm vtræque partes ſupra terram ferantur,nam & Valerianæ maioris dictæ pars obliqua, & ſuperior, ſemper ſupra terram emicat, & ſi obruatur,ſtatim marceſcit. Neque poterunt aliquam cum auium pedibus ſimilitudinem afferre. Quare Plinius,quia nunc breuius plantæ Phu deſcriptionem reliquit, ex Dioſcori- *Lib.12. c.12.*

de,

de,ex quo tranſcripſiſſe cenſetur, ijſdem eſt interpretandus: ut ſcilicet intelligatur tota radix obliqua,quæ eadem uillis eſt diuiſa: uillos quidem Plinius non ſolùm hoc loco, ſed in Aſtragali deſcriptione,cui uilloſam dixit eſſe radicem,& alibi,craſſas fibras intelligit. Nullam quidem habet radicem potiorem, ſed omnes fibræ ſunt radices quas Dioſcorides verbo ἀπῤῥίζια, rectè expreſsit, atque πλάγια, eſſe dixit, ſicuti in planta à me propoſita uiſitur, non autem aliam radicis partem obliquã intellexit; ex quo percipitur omnes illas fibras eſſe radices, nec magis præcipua illarum una alteri erit, ſed omnes illæ ſimul radicem conficere,ut in Elleboro, & alijs conſimilibus, ideóque ἀπῤῥίζια denominauit. Hoc autem cognoſcitur, nam ſi quamuelis ex illis radiculis demas,nihil detrimenti plantæ afferes,immo ſi unicam relinques,non ideo planta euaneſcet; ſed repullulabit: hoc amplius addo,quod pluries obſeruaui in hac planta,unica ex illis radiculis ſata, paucis poſt diebus folia emergere,atque deinde ſe in latum propagare, atque ἀπῤῥίζια reponere,ſemper enim obliquè feruntur oculos emittentes,quotannis ita ſe propagantes; uiuaces quidem ſunt admodum. Huius uerò plantæ nouella radix perbellè auium pedes exprimere uidetur,[etſi Plantarum auctor Plinium emendare uoluerit, ut quod ille latinè, *auium pedes*, expreſsit, ſit uerſio græci textus, τοὺς τῶν ὀρνίθων πόδας, corrupti; quem corrigendum iudicat, atque pro, ὀρνίθων πόδας, μελαμπόδιον, reponendum, latinè uerò *Melampodion*, quod nomen eſt Ellebori,Melampodij nomine appellati, quia primus Melampus paſtor, illius uim purga-

Lib. 4. c.de Ellebor.nigro.

tricem inuenerit,qua filias Prœti inſanientes ad priſtinam reſtituit ſanitatem, ut idem Dioſcorides narrat: & ſic Elleboro ſimilis erit meam ſententiam adiuuans:] nam quatuor, uel quinque fibras habere inuenies carnoſas, obliquas natura, quæ expanſis digitis, pedes auium repræſentant, quod ſi quis ueritatis ſtudioſus uidere uoluerit, uerè cognoſcet in plantæ à me propoſitæ radice nouella, atque etiam in uetuſtiore, ſed in illa plures inueniet eodem ordine fibras compoſitas: quod in radice Valerianæ ab ipſis receptæ, nullo modo nec artificioſè extorta inueniet,nec Dioſcoridis textu qualicunque uerſione perſuaderi poterit. Quare ſublato radicis argumento, quo iam omnes hallucinati ſunt,ſi rectè conſiderentur reliquæ

partes

partes Valerianæ ab ipſis receptæ, multo minus Dioſcoridis textui reſpondere uidebuntur: & iam radicis cum textu collatione facta, & reiecta, ad folia uenio, quæ nullam cum Oluſatro, & Elaphoboſco ſimilitudinem habent, Nardum montanum ad unguem, & Eryngij folia, atque totum plantæ habitum referunt: quam ſi Dioſcorides deſcribere uoluiſſet ſimilem folijs Nardo montano, non Elaphoboſco dixiſſet, atque radice tantùm non bulboſa differre, ſed obliqua & geniculata: prima namque folia oblonga ſunt Plantaginis forma non laciniata: quæ uerò cauli hærent profundis Erucæ aut Scabioſæ uulgò dictæ lacinijs, atq. Eryngio nõ diſsimilibus, ſunt diuiſa, ut in Nardo montano uiſitur. Non.n. à principio ante caulis eruptionem quẽ ſerò & poſt annum immo bienniũ edit, ex aduerſo pinnatim petiolo hærent folia, ut in Elaphoboſco, & Sio aquatico, quod ſimile folijs eſt Hipposelino Dioſcoridis iudicio: forma uerò Hippoſelino accedentia, ut in planta, à me propoſita, quæ à principio in lobos diuiſa ſunt per ambitum ſerratos ut Hippoſelini folia & Elaphoboſci: mirórque quibus oculis, quaúe mente hæc uiderint, nobíſque tradiderint: caulem neque aliquando mihi, amicíſque contigit rubeſcentem uidere, multis plantis conſpectis, illum quidem ſemper colore cinereo Braſſicæ, & Nardo montano ſimilem, permanentem. Quod contrà eſt in caule plantæ à me propoſitæ, qui ſemper, & ad flores uſque ex uiridi purpuraſcit, flores item non ut planta à me deſcripta purpuraſcunt, ſed uel dilutius, uel nihil. Quare Valerianam illam maiorem appellatam uulgò, Nardi montani ſpeciem nõn bulboſam, & forſan eandem cum Hircúlo, radice Celtico Nardo ſimili potius iudicarem: quod ſi quis nouellam illius plantam, quæ cùm ſit parua ſine caule eſt, conſideret: non diſſentiet ſimilem eſſe Celtico Nardo, ſed minorem, neque ita amaram, neque ut Nardum Celticum uerũ odorem remittentem, ſed hircinum quid, ut etiam ſylueſtris hæc Valeriana redolentem: colore magis pallido: quæ ſatis reſpondere uidetur hiſtoriæ à Dioſcoride traditæ, ait enim. *Adulteratur autem ſimul euulſa,* aliqui legunt, *impoſita cum ipſa, herba ſimili; quam propter odoris viroſi olentiam, Hircum appellant. Facilis tamen eſt cognitio. Eſt enim ſine caule herba, & candidior, & minus oblonga folia habet, neque radicem amaram, aut aroma redolentem, quemadmodum* **Lib. 1.c. de Nardo Celtico.**

verum,

Lib. 12 c. 12. *verum, Celticum Nardum, habet.* Plinius *cum Gallico Nardo ſemper naſcitur herba quæ Hirculus vocatur, à grauitate odoris, & ſimilitudine, qua maximè adulteratur. Diſtat quod ſine cauliculo eſt, & quod minoribus folijs, quódque radices, neque amaræ, neque odoratæ.* Non enim amarorem, neque odorem habere poterit tam parua planta atque imperfecta, uti maior, & perfecta planta. Quibus ſic expoſitis planta à me propoſita, Phu uerum, atque genuinum Dioſcoridis eſt poſthac appellandum, atque in medicamentis utendum, altera ab alijs primùm eo nomine inſignita falsò, alijs uſibus reponenda, cùm iam non illam, ſed quam propoſui Dioſcoridis delineationi magis reſpondere contra omnium ſententiam demonſtrauerim. Floret Maio menſe, atque Iulio perficitur. In montibus, collibúſque non aridis, ſed aliquantum umbroſis, atque etiam uliginoſis & pratenſibus hîc frequens. Huius plantæ radicis odor, atque ſapor longè ſuperat Valerianam maiorem ſic dictam: atque ut ait Dioſcorides. *Vim habet calefaciendi, & ciendi vrinas, arida pota: ſed & decoctum ipſius idem efficere poteſt. Facit etiam ad lateris dolorem, & menſes ducit, & antidotis miſcetur.* Galenus uerò, *Phu, aromatica quodammodo eſt huius herbæ radix, Nardo viribus ſimilis: ſed tamen ad pleraque infirmior, vrinas mouet plus quàm Indica, aut Syriaca Nardus, perinde vt Gallica.* Recentiores uerò ſub nomine Valerianæ ſylueſtris has vires tribuunt. *Ruptis, vulſis, ex alto deuolutis opem fert. Decoquuntur folia ad aphtas, & oris vlcera. Antidotis item inſeritur.* Præter has uires plantæ huic tributas, addo & hanc proprietatē, iamdiu in multis, atque memetipſo expertam, ut pulueris radicis plantæ huius ſpontè ortæ, extirpatæ antequam caulem edat, cochlearij dimidium cum uino, aqua, lacte, aut alio quouis decenti ſucco, & ægroti commoditate, & ætate, ſemel ſumptum, aut bis, Epilepſia correptos liberet. Hanc exhibendam pueris, & præſertim infantibus, hoc morbo facilè laborant, quibus lacte propinandum puluerem iuſſi, amicis dono dedi: qui deinde, Diuino prius numine fautore glorificato, puluere huius plantæ illis reſtitutam ſanitatem affirmarunt. Hoc & alijs adultis nonnullis.

Margin notes: Tempus. Locus. Vires. Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

PISCIVM ALIQVOT PLANTARVMQVE NOVARVM HISTORIA

FABIO COLVMNA AVCTORE.

AD LECTOREM.

A SVPERIORE plantarum hiſtoria, hanc Piſcium aliquot, plantarúmque nouarum hiſtoriam ſeiungere volui, vt ſi fortè inter edendũ, alias antiquorũ delineationibus reſpondẽtes plantas addere libuerit, ſuis locis non confuſè reponere poſſem. Quæ verò poſt horum editionem conſequutus fuero, niſi Dioſcoridis commentarium, vt dixi, perfecero, in alteram editionem expecta.

Φράγκισκος ὁ Μαῦρος εἰς Ῥινόβατον.

Ῥινόβατ᾽ οὐκ ἐλάχιστον ὀφείλεις μητέρι τῇ σῇ,
Ὅττι σε θαλπωρῇ γείνατο καὶ χάριτι.
Ἀλλὰ σοφῷ πλεῖστον Φαβίῳ, ὃς πολλὰ μογήσας
Ἐς τόδε σ᾽ ἄγνωστον πᾶσιν ἔδειξε βροτοῖς.
Αἰεὶ καὶ Φοῖβος τούτῳ καὶ δεξιὸς εἴη
Ζεύς, ὄφελος δώσει γὰρ μέγα θυμοσόφοις.
Ἐξ ὄνυχος δύναται γιγνώσκειν ὧδε λέοντα
Παιδευτής. κεφαλὴ χαῖρε σὺ θαυμασίων.

De Rhinobato, ſiue Squatinoraia.

EX duobus nominibus, Ῥίνη ſcilicet, & Βάτις, compoſitum eſt nomẽ Rhinobatus, quod Gaza Latinè Squatinoraia interpretatus eſt, nã ex Squatina & Raia oriri creditur, vt Ariſtoteles aſſerit: eius verba ſunt hæc, Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἰχθύων, παρὰ τὰς συγγενείας οὐδὲν ὦπται συνδυαζόμενον. Ῥίνη δὲ μόνη δοκεῖ τοῦτο ποιεῖν καὶ Βάτος. ἔστι γάρ τις ἰχθὺς ὃς καλεῖται Ῥινόβατος. ἔχει τὴν μὲν κεφαλὴν, καὶ τὰ ἔμπροσθεν Βάτου, τὰ δὲ ὄπισθεν Ῥίνης, ὡς γινόμενος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἰχθύων. *Alios ſanè quidem piſces præter cognatos, coire nemo vidit. Squatina verò ſola, & Raia id facere videntur. eſt vtique piſcis quidam, qui Rhibatus dicitur. habet enim caput, & anteriora Raiæ, poſteriora vero Squatinæ, vt qui ex vtroque ortum ducit.* Quem textum Plinius ferè ad verbum tranſcripſit, ait enim. *Piſcium diuerſa genera non coëunt præter Squatinam & Raiam, ex quibus naſcitur priori parte Raiæ ſimilis, & nomen ex vtroque compoſitum apud Græcos trahit.* Neque apud alios Auctores aliquid de eo inueni, præterquam apud eundem Ariſtotelem, ubi de diuerſorum generum coniunctionibus uerba faciens ſic ait, Ἐπὶ δὲ τῶν θαλαττίων οὐδὲν ἀξιόλογον ἑώραται. δοκοῦσι δὲ μάλιστα οἱ Ῥινόβατοι καλούμενοι γίνεσθαι ἐκ Ῥίνης, καὶ Βάτου συνδυαζομένων. *In marinis nihil dignum memoratu viſum eſt, videntur verò maximè qui Rhinobati dicuntur gigni ex Squatina & Raia coniunctis.* Ex his autem colligo, Ariſtotelem potiùs affirmare Squatinæ & Raiæ cõiunctionem, quàm de illis incerta tradere; & neſcio quomodo vir tantæ doctrinæ Rondeletius, propterea quòd neque ſibi, maxima adhibita diligentia, neque piſcatoribus vnquam contigit piſcem hunc videre, exiſtimet neque Ariſtotelem, neque Plinium uidiſſe, atque hunc piſcem eſſe planè commentitium, & re ipſa non exiſtere. Qua de cauſa conatur extorquere verba Ariſtotelis, dicens, *Squatinam itaque cum Raia coire videri ait, quo quidem loquendi genere, & ſimilibus, vt ferunt, aiunt, creditur, vtuntur Herodotus Theophr. & Dioſcorides, cùm rem aliquam pro incerta habere ſignificant.* Ad primum reſpondeo, Ariſtotelem facilè vidiſſe Rhinobatum, cùm ipſius notas tradat, dicens, ἔστι γάρ τις

Lib. 6. c. 11. de hiſt. ani.

Lib. 9. cap. 51.

Lib. 2. de gen. ani. c. 5.

ἰχθύς ὃς καλεῖται Ῥινόβατος, ἔχει γὰρ τὴν μὲν κεφαλὴν, &c. itémque Plinium, *ex quibus naſcitur priori parte Raiæ ſimilis, &c.* Iu quibus verbis nihil eſt quod verti in dubium poſſit. Ad ſecundum dico, non modò Ariſtotelem, ſed alios Auctores Græcos, quorũ exẽpla latè patent, ſemper in rebus certis, verbo, δοκῶ, vti, atque Dioſcoridem, vt in pluribus capitibus, ſic præſertim in cap. de Dorycnio, in antecedenti periodo per uerbum, δοκεῖ, res certas ſignificare, quódque ipſe verum exiſtimat, & ſubinde ſequenti, incertas per, φασί, quibus ambobus uti non erat opus, ſi eadem ſignificare voluiſſet, pręſertim in tam breuibus periodis, eſſétq. idem modus loquendi; quod cõfirmo ex interpretatione Ruellij viri doctiſsimi, qui cùm tantam in Græcis habere uim hoc uerbum, δοκεῖ, videret, *conſtat*, ibi illud eſt interpretatus: quare differt Græca ratio uerbi, δοκεῖ, à Latina, *ferunt, aiunt, & ſimilium*, cùm hæc incertas, illud verò certas præſeferat. Accedat huc etiam alter textus Ariſtotelis ſecũdo loco citatus, vbi poſt uerbum, δοκοῦσι, ponit aduerbium, μάλιστα, quod vertitur, *maximè, ſuper omnia: & maiorem in modum*, quibus, cùm aliquid certũ eſt dicendum, vtuntur omnes, ipſéque Ariſtoteles tali ſcribendi modo non vſus quidem fuiſſet, ſi de hoc piſce aliter ſenſiſſet, rémque pro incerta habuiſſet; & cùm ipſe non viderit piſcium
Lib. 1. de gen. ani. c. 6. coniunctionem, quam idem peragi abſoluíque ocyſſimè tradit, & raròverum ouiparorum coitum cerni; difficiléque eſſet diuerſorum piſcium coniunctionem, quæ rarò, vt ipſemet teſta-
Lib. 5. de hiſt. ani. c. 5. tur, accidit, conſpicere, ideo dixit, οὐδὲν ἀξιόλογον ἑώραται, & quia credebat natura poſſe fieri, δοκοῦσι δὲ μάλιστα, &c. quod ipſe, *creduntur*, eſt interpretatus: ſed quidem, *credere*, ſignificat, rem
Lib. 2. de gen. ani. c. 5. non viſam pro certa habere, quod accidit, cùm fidem noſtram alicui adhibemus veritatem dicenti, nobis ita certum eſſe aliqua ratione putantibus. Sed ad Rhinobatum redeo, difficiléque erit ad concluſionem hanc Rondeletij doctiorum animos inducere: *Si ideo coëunt Squatina & Raia, quia piſcis ſit qui Rhinobatus nominetur, vtrique ſimilis*, quam rationem infirmam iudicans, atque illam ad impoſſibile trahens, παραλογιζόμενος cõcludit, *& Hippocentauros & Tragelaphos eſſe poſſe dicemus, ſi Centaurus cũ Equa; & Hircus cum Cerua commiſceantur.* Quod argumentum quàm ſit abſurdum iudicent doctiores: aliud enim eſſet, ſi Hippocentaurus inueniretur, ex Centauro & Equa natum eſſe, di-

cere,

cere, aliud contra, nam tunc argumentum procedit, éſtque probabile, cùm ab aliqua re exiſtenti eſt ductum. Quam ſuam concluſionem Galeni teſtimonio confirmat dicens, *fieri ſecundum naturam non poteſt, vt tantopere diſſidentia corpora commiſceantur*, &c. & *Neque ſi diuerſæ animantium formæ, non tamen vſqueadeo diſſimiles coëant, id animal gignit, quod vna parte huic, altera illi ſimile ſit, ſed quod vni tantùm procreantium ſimile ſit, vel tertium quoddam: vt cùm Aſinus Equam inijt, Mulus aut Mula neutri per omnia ſimile animal gignitur: Si Lupus cum Cane, vel Vulpe congrediatur, Canis, vel Vulpes alteri tantùm ſimilis*. Ad quæ reſpondeo, Ariſtotelem, non vt ipſe, tam diſſidentia corpora, & commentitia coniungi poſſe, dixiſſe, Centaurum ſcilicet cum Equa, ſed Raiam cum Squatina, quæ inter ſe aliquam συμπάθειαν, ſimilitudinémque habere videntur, cùm ſint ex eodem genere Cartilagineorum, atque præter os, & anguſtiorem corporis habitum, quibus à Raia diſtat Squatina; alis, & poſt illas appendicibus duabus, & pinnulis duabus in cauda, vtraque ſit donata: nec longitudine ita differunt inter ſe, quò minus Raia cum Squatina fœmina poſsit coniungi, ſupinarum partium attritu, cùm vtraque, ac reliquũ genus Cartilagineum ouiparum, ita coëant, vt idem Ariſtoteles ait, natant enim eodem modo, vt idem tradit. οἱ δὲ βάτοι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἀντὶ πτερυγίων τῷ ἐσχάτῳ πλάτει νέουσι. *Raiæ & ſimiles pro pinnis extrema ſui corporis latitudine natant*. Accedant quæ de Galeno citat, *ſcilicet Mulus, aut Mula neutri genitori per omnia ſimile animal gignitur*. Non igitur excludit, vt in aliqua parte corporis; morum & naturæ, poſsit eſſe vtrique ſimile, vt de Mulo aliiſque animalibus ex differentibus ſpecie natis dici poteſt, quod cuilibet in perquirendis contemplandíſque rebus naturalibus exercitato perſpicuum eſt: immo addo id, quod mirum, quódque incredibile putarem ſi ab alijs audiſſem, ſed quia, tantæ auctoritatis, fidei, & doctrinæ Caterina Pellegrina auia mihique cariſsima narrauit, certum eſſe mihi perſuadeo: ait enim ſuo uiuente patre Hieronymo Abellarum, aliorúmque oppidorum, ciuitatúmq. Regulo, eo in oppido anno ſalutis CIↃ, IↃ. XXVIII. repertum eſſe, eíque allatum monſtroſum animal ex Scrofa natum, cuius caput per omnia humano capiti erat ſimile, reliquum verò corpus genitrici: cúmque an ſubulcus cum illa commixtus eſſet, in dubium verteretur, eum iuſsiſſe notionem ea de re apud iu-

Lib. 3. de vſu part. c. 1.

Lib. 5. cap. 5 de hiſt. ani.

Lib. 4. de part. ani. c. 13.

iudicem haberi. Itaque ad iudicem delatus ſubulcus, rémque cum illa θηριωδῶς habuiſſe confeſſus eſt, delictíque reus eſt factus. Quod diuino iudicio factum puto, né, qui tantum, execrabiléque facinus patrauit, impunè abiret: teſtes ibi etiamnum ſuperſtites ſunt. Accedat denique locus Plinij ante citatus, in quo nec verbum quidem vllum eſt dubium, quod extorqueri poſsit, & in ambiguum reduci, ait enim *Piſcium diuerſa genera non coëunt præter Squatinam & Raiam,* & quæ ſequuntur. Qui uidetur, aut verba Ariſtotelis ſecundum illius mentem interpretatus, vel coniunctionem piſcium conſpexiſſe, & pro certa tradidiſſe. Vtcunque igitur res ſe habeat, iam ſatis perſpicuũ eſt, Ariſtotelem, Pliniúmque Rhinobatum piſcem his notis delineaſſe, caput ſcilicet habentem, & anteriora Raię, poſteriora verò Squatinæ: quæ omnia piſci à me propoſito ineſſe videntur, vt ex ſequenti deſcriptione patebit, & ut ordine proſequar, ab illius nomine incipiam. Piſcis hic, quem Rhinobatum antiquorum eſſe duco, à noſtris piſcatoribus vulgò dicitur *Cetola*, quod Citharam ſignificat, eſt enim inſtrumentum hoc muſicum aereis fidibus tenſum, quod pennæ fruſto pulſatur, ipſis, & plebis fæci notum, & vſitatum, quare facilè illis fuit, ob illius ſimilitudinẽ, nomen huic piſci imponere: ijdémq. pro manubrio, caudam fingunt, pro teſtudine, reliquum corpus, & pro regula in pontis modum conſtructa, qua chordæ ab inſtrumento eleuantur, rimam oris: hæc deſcripſi ne ij, quibus inſtrumentum hoc eſt incognitum, fraudari viderentur. Eſt igitur cartilagineus, noſtro mari frequens, magnitudine, vt à piſcatoribus accepi, quatuor pedes non ſuperans, pondere verò duodecim libras ad ſummum æquans, colore ſubflauo, in ſupina parte albo, cute eſt aſpera velut arenulis minutis conſperſa Squatinæ cuti ſimili, quam, ſi manum deorſum duces, læuem iudicabis, ſed ſi à cauda ad caput, aſperitatem ſenties; figura, primo intuitu Raiam refert, multum ὀξυρύγχῳ βάτῳ ſimili, ſed anguſtiore, nam roſtrum in longum protenditur, & alas habet anguſtiores cæteris Raijs: corpus cordis figuram ferè ſimulat, éſtque tertia pars totius longitudinis: caret illis duabus appendicibus carnoſis, inter alas, & appendices cartilagineas, ſitis, quibus Raiæ ſunt præditæ, genitalia verò habet mas inter caudam & appendices cartilagineas, vt etiam Raiæ,

fœmi-

fœmina quidem caret illis, ſed tantùm habet duas cartilagineas appendices in modum pinnarum, vt Squatina, quæ ab oſſeo neruo ſupra anum poſito originem ducunt, & inde cauda procedit longa duabus reliquis partibus, lata, & carnoſa, caudam repræſentans Squatinæ, inferiore parte plana, cuius latera tenui limbo cartilagineo definiuntur, in qua ſunt duæ pinnæ caudam in tres partes, ut in Squatina diuidentes, quæ in unicã pinnam deſinit: oculos habet membranula illa pupillam operiente vt in Raijs, ſed vt Squatinis, & poſt illos foramina duo, poſt quæ procedit dorſum aſperius uſque ad caudæ extremitatem tendens, in quo ſimiliter ſunt aculei ſimplici ordine digeſti, ut in cauda Squatinæ, ac etiam alij ſunt in oſſeo diaphragmate poſt branchias, caput à uētre ſeparante; iuxta quod binæ lineæ ůtrinq. ad latera dorſi poſitæ oriuntur, quarum duę lateribus caudæ propinquiores in ipſarum ortu ſunt curuæ caudã à reliquo corpore ſecernentes, omnes verò cum cauda terminantur. In ſupina parte duo ſunt foramina oblonga, ab illis Raiarum disſidentia, pro naribus ſita, iiſque ſubeſt os, ſquamis oſſeis pro dentibus munitum, branchiæ ſubſunt utrinque quinæ, quarum duæ inferiores inſunt oſſeo diaphragmati, linea quadam curua & ſinuata ſignato, ventrem à capite ſeparante: in ventre continentur inteſtina omnia Raiarum inteſtinis ſimilia, oua diſtant à Raiarũ ouis, ſed ſimilia ſunt illis Squatinæ illáq. gerit utero ab hyemali ſolſtitio. Quo tēpore pariat, quibus moribus & natura mas & fœmina ſint prædıti, adhuc obſeruare nequiui: cum Raijs uendi ſolet ferè ſemper. Quare cùm capite & parte anteriore ſit Raiæ ſimilis, cauda verò & cute Squatinæ, rectè mihi uidetur poſſe dici Rhinobatus Ariſtotelis & Plinij: an autem ex Raiæ & Squatinæ coniunctione ortus ſit, adhuc incompertum habeo, ſatis mihi uidetur nunc poſſe Rhinobatus appellari, à ſimilitudine Ῥίνης, & Βάτου.

Paſtinaca

Paſtinaca marina Dioſcoridis.

PLVRES Paſtinacæ marinæ ſpecies iam à ſimilitudine ipſarum apud recentiores memorantur, atque depinguntur, quas uidere licebit, apud Geſnerum naturalium rerum ſtudioſiſſimum, atque illarum collectorem, prolixius eſſet illas iterum tranſcribere, hanc ab alijs minimè animaduerſam deſcribam, [cuius caudam radio munitã tantùm, ſine reliquo corpore depictam inter alias idẽ Geſnerus exhibuit]: eò quòd Dioſcoridis delineationi reſpõdere uideatur: cuius nec ſenſus, ſicuti nec uerba percepiſſe alios cognoui: eius uerba ſunt hæc, Τρυγόνος θαλασσίας τὸ κέντρον, ὃ δὴ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς αὐτῆς πέφυκεν ἀνεστραμμένον ταῖς φολίσιν, ὀδόντα πονοῦντα πραΰνει: θρύπτει γὰρ καὶ ἀποβάλλει. Quæ ſic latinè reddidi. *Paſtinacæ marinæ aculeus, qui ab radice ipſius enaſcitur reflexus ſquamis; dentem dolentem mitigat: frangit quidem illum, æquè eijcit.* Huius deſcriptionis quàm breuiſsimæ uerba, neminem perpendiſſe atq; cum piſce contuliſſe præter Rondeletium uirum doctiſſimum animaduerti; quæ etiã multùm interpretans, cùm φολίσιν, verbi proprietatem minimè piſci depicto conuenire perſpiceret: in hanc deſcẽdit ſententiam ſe prius excuſans, vt vel Dioſcoridis locus ſit inemendatus, vel improprio uocabulo uſus ſit. Quod verbum, in Piſcis huius caudæ delineatione interpretari, & in ea oſtendere conabor. Piſcis hic à noſtris piſcatoribus *Mucbio* appellatur vulgò, eſt cartilagineus, planus, læuis, colore cinereo ad flauum tendente, ſed paruus eſt magis flauus, inferius verò albeſcente, cuius corpus veluti quadratum efformare uidetur, binos enim angulos alarum extremitates, binóſque alios roſtrum, & caudæ principium complent. in ſuperiore parte caput uiſitur Raiæ modo infra roſtrum paruis ſquamis aſperum, oculos & poſt illos foramina vt in alijs: è regione utrinque nõ multùm diſtantes lepides ſunt binæ, atque duæ aliæ in capite inter oculos & diaphragma branchiarum, in inferiore verò foramina duo ſupra os, quod oſſeis ſquamis munitum eſt, poſt ipſum utrinque quinæ branchiæ, quæ à reliquo uentris, oſſeo diaphragmate

Τρύγων θαλαττία
Paſtinaca marina

phragmate diuiduntur; ad caudæ initiũ & ani latera duæ ſunt
pinnæ uice cartilagines, atque in maribus appendices illæ car
noſæ genitalium. Caudam uerò longam habet ſeſquicorporis
longitudinem æquantem propè initium craſſam,& quadratam,
in extremo rotundam,& multò tenuiorem inferius limbum ha
bentem,quo dirigit curſum:ſupra uerò aculeum oſſeum durum
utrinque ſerratum dentibus caudæ radicem reſpicientibus,
dodrantem longum uidi, latum in imo ſeſquiunciam,in extre-
mo acutiorem, ab initio caudæ abſentem tertia totius caudæ
parte: quam etſi alij recentiores ſquamis carentem depinxe-
rint (parui piſcis iconem) maiores quidem atque grandio-
Lib. 9. res minimè uiderunt, ſicuti & Plinius qui radium quincuncia-
c. 48. lem,ueluti maximum deſcribit. Sed & quæ non excedit decem
libras, parem habet, quid de ea quæ ducentas excedit, dicen-
dum, quæ pugionem ferreum æquantem, ut dixi aculeum ha-
bet? Hæc autem caudam habet ſquamis oſſeis aſperam utrin-
que,patellis noſtratibus ſimilibus,ſed aculeatis in ſummo,quas
proprio uocabulo Græci λεπάδας uocant in aquatilibus,ideóq.
λεπάδες dictæ ſunt,quia ad modum λεπίδων à cute excreſcentium
extuberant: unde morbi genus quem porriginem Latini appel
lant ſic dictum eſt,nam uelut plures patellæ ſaxo hærentes, ita
porri cuti extuberantes conſpiciuntur, ſicuti etiam exanthe-
mata,in quorum modum erumpentem ſcabiem Ficũ arborẽ ha
Lib. 5. bere teſtatur Theophraſtus. quam in Ficu quadam paucis ab
cap. 13. hinc diebus eruptã animaduerti. Φολίδες uerò propriè ſquamæ
ſunt reptantium animalium,ſed cõfunduntur, nam φολίδες aiunt
Lib. de eſſe ſerpentium λεπίδας, & Hippocrates φολίδα τοῦ χαλκοῦ, ſqua-
uiſu. mam æris, dixit :quam Dioſcorides λεπίδα τοῦ χαλκοῦ appella-
uit,quibus communiter ſquamas omnes cuiuſuis generis λεπὶς,
& φολὶς uerba ſignificare perſpicitur. Dioſcorides uerò etſi φολί-
σιν uerbum ſcripſit,quo ſerpentium ſquamas denotatur,hoc ta-
men loco data opera, poteſt dici, uti eo uerbo uoluiſſe; cauda
quidem huius piſcis ueluti ſerpens ſquamoſus uidetur; & ſic
Lib. 5. ſquamas illas ſiue φολίδας dictas reſpici à dentibus reflexis acu-
lei, ut Dioſcorides ait (non retrouerſis ſquamis, ut perpe-
ram Hippolytus Saluianus interpretatus eſt, pro dentibus re-
flexis) cognitum eſt. Atque hanc eſſe ueram interpreta-
tionem non eſt dubitandum. Non igitur Rondeletius am-
plius

plius in explicando verbũ φωλεῖν cõmorari debet,ſed forũ piſca
torium adeat,uel Piſcatores,à quibus, ſi piſcem uidere noluc-
rit,audire poterit huius piſcis deſcriptionem & naturam. De *Lib. 9.*
quo Plinius loquens ait, *Sed nullum vſquam execrabilius quàm radi-* *c.48.*
us ſuper caudam eminens Trygonis, quam noſtri Paſtinacam appellant,
quincunciali magnitudine: arbores infixus necat: arma vt telum perforat
vi ferri, & veneni malo. Et alibi, *nihil eſt vnquam venenatius, quàm* *Lib. 32.*
in mari Paſtinaca, vtpotè cùm radio eius arbores necari dixerimus. Aelia- *c.2.*
nus verò, *Paſtinaca aculeum (cuius ante mentionem feci) mortiferum* *Lib. 13.*
habet,vt vel celeriter non modò homines, ſed etiam animalia alia perdere *cap.6.*
queat, quod quidem ipſum,vt non admirabilitatem facit, certè id ſtupendã
admirationem habet: quod ſi ad maximam arborem,& vegetam, & ſummè
virentem aculeum admoueas, & defigas, non multo poſt amittit folia, quæ
poſtquam defluxerunt, totus truncus ſimilis eſt arboribus, ſolis ardoribus
exiccatis æſtate,cum maxima eſt ſiccitas. His ſimilia alibi etiam, ſi- *Lib. 13.*
cuti Nicander in Theriaca ſua,& Oppianus. Piſcatores nõ niſi *c.5.*
cauda exempta paſtinacam hanc & congeneres in forum uen- *& lib.13*
dendi cauſa afferunt, vetitum eſt enim, nec niſi amicis, & qui *c.1.lib.2*
uenenum effugere ſciant,multis etiam obſequijs præſtitis cum
cauda domi ſecretò afferunt.Huius ueneni ſigna tradidit Dio- *Lib. 7.*
ſcorides.Remedio ſunt multa,quæ collegit Saluianus,ſed præ-
ſertim *ipſa Paſtinaca diuulſa & vulneri impoſita ſui ictus medela eſt;*in-
ter alia quæ idem Dioſc.ſcribit:& Plin. *Paſtinaca contra ſuum ictũ* *Lib. 8.*
remedio eſt,cinere ſuo ex aceto illito,vel alterius. Et alia multa; ſed ea- *c. 6.*
dem Paſtinaca non modò contra ſuum uenenum antipharma- *Lib. 32.*
cum eſt,ſed & alijs affectibus ſuccurrit,ut ſcilicet,dentium do- *c. 5.*
lorem mitiget,atque illos frangendo euocet.Modus autem utẽ
di,à Plinio deſcribitur hoc modo *Paſtinacæ quoque radio ſcarifica-* *Lib. 32.*
rè gingiuas,in dolore vtiliſſimum. Conteritur is, & cum Elleboro albo illi- *c. 7.*
tus,dentes ſine vexatione extrahit. Celſus uerò, ait, *aculeus torretur* *Lib. 6.*
deinde conteritur,reſináque excipitur,qua dente circundato, hunc ſoluit. *c.9.*
Addit Plinius etiam Strumas curare, his uerbis. *Eadem vit &* *Lib. 32.*
Paſtinacæ radio,& Lepore marino impoſito ita vt celeriter remoueantur, *c. 8.*
& alibi. *Partus adiuuare, & faciles facere Paſtinacæ radius adalligatus* *Lib. eod.*
vmbilico exiſtimatur, ſi viuenti ablatus ſit, ipſáque in mare demiſſa. & *c. 10.*
alibi: *Pruritum ſcabiémque non hominum modo, ſed & quadrupedũ effi-* *Lib. 32.*
caciſſimè ſedat iecur paſtinacæ decoctum in oleo. *c. 10.*

 Stella

Stella Marina altera

δεκαδασυακτινοειδής.

NOVA & perelegans eſt huius Stellæ forma, ab alijs omnibus differens, nec adhuc deſcripta: noſtro litori frequens, ita ut nec ulla retrahantur retia, quin ipſis implicata, & ſimul cũ piſcibus in foro etiam non inueniatur. Hæc admodum fragilis eſt, ut uiua ne ab rete excipiatur potius frangi patitur, ita illi ſe implexa cirris continet. Non uis ulla in extrahenda Stella eſt adhibenda, cùm radij ſint geniculati, atque genicula cõiungens cartilago ſit admodum tenuis, qua de re facillimè genicula diſſoluuntur; nec quamuis radij omnes ſint diſrupti emoritur, niſi lõgo poſt interuallo. Huius color ſubrubens eſt, forma uerò ab alijs ſtellis diſsidere uidetur. Hæc enim paruum admodum corpus habet: radios quinque; ſed ſinguli in binos diuiduntur, ita ut decem prima facie uideantur: ſemipedem longos nec maiores hucuſque uidi: Stellæ diameter pedem æquat. Radij uerò omnes geniculis paruis conſtãt, atque ſingula genicula formã trianguli habent, lineæ quidem ſecantes nunc in dextram, nũc in ſiniſtram partem coniunguntur, ſpirarum modo, quæ alternatim angulos oppoſitos conficiunt. E ſingulorum uerò triangulorum baſi, cirri etiam, ut baſes quoque, utrinque alternatim producuntur, ſimili modo geniculati, minimi digiti longitudine ac cannabini fili craſsitie, quibus maximè implicatur, graditur, atque apprehendit: Horum ſuperiores parum longitudine ſicuti & craſsitie alios inferiores ad extremum uſque ſuperãt. E centro uerò ipſius alij tenues cirri fili etiam craſsitie, & eodem modo geniculati, maioris digiti longitudine exeunt, quorum ſuperiores inferioribus minores ſunt, atque contrario modo, quo radij maiores, curuantur, quibus eſcam apprehendere, atque in os adducere cenſeo, in quorum umbilico uiſitur ineſſe, ex aduerſa parte corpus conſpicitur rotundum, læue, molle, cuius interiora propter tenuitatẽ conſiderare nequiui: ipſum uerò facillimè diſiungitur à Stella: læuis eſt tota, ſed aſpera ta-

ctu uidetur propter geniculorum & cirrorum multitudinem: cruſta integitur duriuſcula, ita ut oſſeis geniculis, ſed non admodum duris compoſita uideatur. An ſplendeat, ut aliæ noctu, cùm uiuam domi habere non potuiſſem, experiri non potui.

Conchas vulgò Anatiferas, non eſſe fructus terreſtres, neque ex ijs Anates oriri: ſed Balani marinæ ſpeciem.

DVM Conchas haſce, ex quibus Anates oriri falsò aſſeritur, minimè uidiſſem; atque apud Lobellium, Penam, quíque eos ſequuti ſunt, conſpicerem in maris rupibus arborem eſſe, quę fructus hos Amygdalæ pares forma, atq. magnitudine ederet: mentem ſæpenumero cogitatio huius rei perturbabat meam: neque credere poteram, etſi aliquando animum ad credendum inclinabam, ratione hac commotus: quia ſcripta hęc erant à doctiſsimis duobus medicis, atq. demum ab alijs recepta: at quidem iterum reijciebatur à ſenſu hæc imaginatio fortiore argumento, quia arbor fructus edens depicta exhibebatur, atque ab iiſdem medicis, ijdem fructus Concharum nomine donati erãt, quas è nauis annoſæ carina auulſas habere teſtantur: quæ quidem inter ſe contraria, atque impoſsibilia cenſentur. Arboris fructus terreſtris, minimè concha maris eſſe poteſt, atque ſi foret, nauium carinis hærere haud poſſet. Qua ſententia impulſus, conchas has uidere animo flagrare cœpi. Nec multis quidem exinde præteritis diebus, noſtrum in litus (hyems tunc erat) ingens maris æſtus vi ſonitúque ruere cœpit, qui decem ferè diebus continuus fuit: in quibus, quia etiam pluuia uias abnegabat, magis etiam ſtudijs animus adducebatur, piſcium Hiſtorias à doctiſsimo uiro Rondeletio editas, cum aliorum deſcriptione conferebam; incidítque eo tempore, teſtaceorum genere peruoluentem, Balanos ab eodem deſcriptas, atque depictas conſiderare, quarum forma, & cum his conchis ſimilitudine memoria concharum harum excitata eſt. Atque ſciens quia legiſſem, ab alluuione maris proijci conchas facilè euenire

re poſſe, famulo iuſsi, ut noſtri litoris partem luſtraret, & quæ inueniret à maris æſtu proiecta, adduceret. Fortuna accidit inter alia multa, Algæ ſcilicet hærentem Eſcharam, Alcyonij ſpeciem, Stellam cuius iconem exhibui, Pennam, Concháſque varias, & has Harundinum ſurculis, atq. radicibus, petris, pumicibúſque hærentes attuliſſe, non ſine animi mei gaudio: quarũ forma hæc eſt. Cõcha læuis eſt, Amygdalæ fructui forma, & magnitudine ferè par, magis verò compreſſa in acutiore parte: colore ex albo ad cinereum uergente; quinque partibus conſtructa, nam quæ ualuulæ uice ſunt, ſingulæ circa extremam, atque anguſtiorem partem, per obliquum veluti diuiſæ conſpiciũtur, partes verò illæ coniunguntur cartilagine, atque in poſteriore conchæ parte in acutum deſinunt: quatuor hæ partes à quinta anguſtiore, quæ dorſum conchę eſt, coniunguntur etiam cartilagine, ne ab ea parte aperiri queant; dorſi quidem hæc pars à fundo latior procedit, atque circa extremum conchæ in tenuiorem terminatur: curua eſt, atque rugoſa additamentis, quibus ſerratum circa imum conſpicitur quinque aut ſex dentibus dorſum. Pars, qua hæret latior atque magis extuberãs eſt, quamobrem ualuularum fundum apertum conſpiceretur, niſi fundi loco pars quædam carnoſa fuſca ueluti corium, tota rugoſa in imo ubi hæret tenuior, & ad fundi latitudinem ſe dilatans in concha fundum efficeret: quæ planè rugoſum Amygdalæ fructus petiolum illum continentẽ refert: qua de cauſa, quia in ſurculis arborum etiam eleganter compoſitæ, & hærentes uiſuntur, arboris fructus eſſe opinati ſunt. Concha quidem eſt marina, ex maris ſpumoſo cœno orta, ut aliæ teſtaceæ omnes, ſaxis, lignis quibuſcunque, pumicibus humorem illum magis retinentibus, adhærens. Animal intus continet ex concha minimè exiens, coniunctum quidem eſt in fundo, indéque forſan humoré, cùm ab ipſis aqua recederet, pro alimento ſugere uidetur: carnoſum corpus in imo eſt, os an habeat & quomodo, quo carere non puto, haud potui rectè conſpicere: uerùm pedes ſiue cirros ex fuſco flaueſcentes inſectos, quãplures habet. Britannici, ut Rõdeletius aſſerit, appellãt *Pouſſepiez*, & alij *Pollicipedes* quorum ſuperiores alijs longiores, curui conſpiciuntur, geniculati interna parte hirſuti, per longum diuiſam pennam æmulantes, & caudam curuam Galli, quamobrem opinati ſunt illi

Lib. 1. de teſtaceis. c. 29.

pennas

pennas eſſe, atque caudam, & auiculæ creſcentis rudimenta, extra concham emiſſa. Sed mihi potius cirros, & brachia animalis eſſe uidentur, quæ conchæ natura tribuit, ut eſcam uenari, & intrò reponere poſſet: fruſtra quidem, niſi ad uitam conſeruandam apta forent, illi adnata eſſent. At neſcio quomodo credere potuerunt marinas conchas fructus eſſe terreſtris arboris, quod nec ab incolentibus montiũ cacumina, qui nec mare unquam uidiſſent, nedum conchas marinas, credendũ eſſet: & quidem ſi oſtenderentur illis, nomine arboris fructus; in promptu, fieri ſecundum naturam haud poſſe, ut arbor terreſtris tales fructus ea cortice obductos, qui carnem & animal formatum intus continerent, edat, reſponderent: ſemper enim idem intus animal continetur. Quibus aſſentire dico, nunquã certè (quam paruulas eaſdem conchulas uix Milij ſemen ęquantes habeo, omnéſque formatum completúmque, ſed paruulum animal habent.) ſine animali conſpiciuntur, atque ſemper eodem. Quare non ex uerme primùm, ut non pauca marina animalia gigni aſſerit Ariſtoteles, oriuntur: ſed à principio humor ille lentus in animal cogitur, atque terreſtrior humoris pars circum denſatur, efformatúrque in conchæ modum, & tẽpore intercedente longo ſimul cum animali incrementum capit: atque adulto animali, excedente ex illo ſpumoſo mucoſóque humore ui quadam ſeminali prædito, aut etiam eodem primo cœnoſo humore intercedente, circa ipſum aliæ paruæ cõchulæ Muſculorum modo gignuntur. Ex his igitur teſtaceum animal eſſe certum erit, nec arboris fructus, ut ab alijs depingitur: hæ quidem conchæ in ſicco deiectæ breui emoriuntur, propter humidi diminutionem, in mari uerò (ſpontè oriuntur) putreſcere minimè poſſunt, atque ſi ex putredine harũ aliquid oriretur, marinum eſſe etiam oporteret dato & non conceſſo. Quamobrem remota principali, per conſequens reijcitur eorũ concluſio ſequens, ex putredine illarum ſcilicet in mari proiectarum aues exoriri, uolatilium generationem, ex piſcium putredine, mari tribuentium: quod quantum à ueritate abſit, & an fieri poſsit ijſdem iudicandum relinquo. At concludendum quidem eſt, falſam eſſe eorum aſſertionem, qui ex his conchis Anates oriri aiunt: putarunt forſan in Scotia tantùm & Britannia locis nobis longinquis oriri, quare, fabulas nobis

obtrudere

obtrudere facilè credendas, opinati ſunt: ſed & nobis & uicinis locis Prochytæ inſula præſertim, frequentes ſunt, atque magnitudine inſigni adoleſcentes nō ſolùm ramis, petris, carinis adhærentes, ſed & ſolutæ quæ natant, quarum Icon & hiſtoria à Ferdinando Imperato ſimul cum alijs admirabilibus, nouíſq. rebus edetur. Has doctiſsimus Rondeletius ueritatis ſtudioſus in Normannia, & Britannia ſua oriri aſſerit, nec aues generari ex his tradit, ſed pro Balani ſpecie exhibet, atque deſcribit homines, & mulieres alia faſtidientes cibaria, hoc edulij genere delectari, atque elixatas in aqua, diſruptáſq. internam carnem ex aceto edere. Cui aſſentio & concham hanc Balanū eſſe, etſi alterum genus Balani figura magis ad Glandes accedente deſcribat: nam quamuis illud ſuperiorem, & dimidiam tantùm Glandis partem repræſentet, hoc tamen etſi non Quercus glandem, ſed Amygdalæ fructum referat, Balanum tamen etiam eſſe cenſeo. Βάλανος enim non ſolùm Quercus fructus, ſed Caſtanearum, Fagorum, reliquarúmque arborum genericum nomen eſt, vt alij animaduertere, ſicut & Glans apud Latinos, non ſolùm Glandem, ſed quemlibet fructum ſignificat, unde

Lib. 71 Vlpianus ad Edictum ſcribens ait, *Glandis nomine omnes fructus continentur*. Quapropter ſi quis conferre uoluerit ſimilitudinem ſecundæ Balani cum Glandibus Quercus, uidebit nec totam Glandem nec Glandium poſitum ita referre, ſicut ſi primi generis cum Amygdalæ fructibus comparentur ſurculo hærentes conchæ. Quæ utræque Balani nomine ſunt appellandæ, idem enim animal intus continent, ijſdémque locis inueniuntur hærentes, nec niſi conchæ forma inter ſe diſsident. Conchæ autem differentia oritur ex materia ſcilicet limo: prima enim, quæ lignis in mare proiectis petris, & pumicibus hæret, in arenoſis degit, ubi aqua purior, ideóque & limus purior, atque tenuior, ſubtiliore terra permixtus exiſtit, quare concha generatur ſolida, læuis & ſubtilis. Secunda uerò in ſcopulis limoſis ubi cœnum eſt terreſtrius, atque minus purum, hæret; ideo craſsiore teſta integitur, atque rudiore, ut oſtrea, ſpondylus, & ſimiles: quem ortum tradit Ariſtoteles his uerbis, *Oſtreis quà cœnum,*

Lib. 5. de *ibi origo conſiſtit. Conchæ, Chamæ, Vngues, Pectines, locis arenoſis ortus*
gene. ani. *initia capiunt*. & paulò inferius, *Teſtacea denique omnia ſponte natu-*
c. 15. *ræ in limo diuerſa, pro differentia limi oriuntur: nam in cœnoſo Oſtreæ, in*

arenoſo

arenoſo Conchæ, & reliqua, quæ modò enumeraui. Secundum ad-
didi Balani genus, ut & qui non uiderint in Rõdeletio, cogni-
tum ex hac pictura habeant.

Ocymoides Lychnitis reptante radice.

MEDIA eſt planta hæc inter Ocymoidem, &
Lychnidẽ coronariam: Ocymoidi verò, quia *Locus.*
folijs ſit paruis ab radice ſtatim binis ſingu-
lis geniculis hærentibus; at Lychnidi, quia
incana, piloſa, atque carnoſa folia habeat,
non minus quàm Lichnidis folia ad ellychnia
formanda apta, ſimilis uidetur. Sponte ac fre-
quens oritur in monte D.M, Virginis appellato locis humenti- *Forma.*
bus petroſis. Radice tenui admodum firmatur parum ſub terra
deſcendente atque circum reptante, ex qua plures fruticant vi-
ticuli rotundi incani hirſuti, bina foliola ſingulis geniculis hæ-
rentia habentes, quæ in imo minora ſunt, deinde maiora in me-
dio uiticulo, quod contra euenit in plantis, ab radice ſtatim fo-
liatis, ante caulis eruptionem, ut in Theophraſto legitur; hir-
ſuta, carnoſa, incana Lychnidi ſimilia, ſed magnitudine & for-
má Ocymoidi, Polemoniæ Belgis dictæ. Cuius etiam, ſicuti &
aliarum congenerum ritu flores edit Aprili atque Maio menſe
candidos, quinque foliolis conſtructos, ſtamina intus quinque *Tempus.*
lutea habentes, atque ſingula folia in ſummo quo latiora ſunt,
diuiduntur uti folliculi Thlaſpi: Iunio ſemina in oblongis pe-
ricarpijs mollibus, cartilagineiſque perficit, fulua, anguloſa,
hirſutáq. Pericarpij uerò non ueſica uti in ſuperiore Ocymoi-
de, obducti ſunt, ſed tantùm baſim quinque foliolis conſtructã,
ut in planta, Gallinæ morſus appellata. Huius radix uiuax ad-
modũ eſt, ideóque multum fruticat, atque perennat, terrámq.
ipſius coma operit. Sapor plantæ dulcis eſt, quare non ineptè *Vires.*
Herbariorum, Fœmellarúmque uulgus ad eliciendum lac co-
pioſum utitur, atque plantam ſicuti cætera olera iuſculis ad-
mixtis intus ouis diſruptis decoquunt, non ſine piperis, atque
amaraci modico, uel ut alij ſolent in placentam efformant, cu-
ius eſu magnam lactis copiam prouenire experimento ſe habe-
re aſſerunt, atque hodie utuntur. Ex his igitur, calidam atque

Ocimoides lychnitis

Tragopogon laciniatis foliis

Nomen, humidam, nec adeò terrenæ ſubſtantiæ participem eſſe cenſeri poteſt. Hanc Herbarij hîc, *Herba lattaria* vulgò appellant, à lactis eliciendi facultate ipſis nota.

Tragopogon laciniatis folijs.

NOn minus quàm Senecio Latinis, ἠριγέρων Græcis, quia Verè flores capillorum modo caneſcant dictum fuit, ut à Dioſcoride, & Plinio

Nomen. *Lib.4. c. de Senecione.* *Lib. 25. c. vlt.* *Lib. 7. c. 7.* refertur. Tragopogon, ut Theophraſtus ait, hæc appellata fuit, quia barba de ſummo uertice cana pendet prolixa. Non ut, falsò meo iudicio, in Dioſcoride legitur, ἐπὶ δὲ τοῦ καυλοῦ κάλυξ μέγας, καὶ ἐξ ἄκρου καρπὸς μέλας. ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔχειν. *Sed in caule calyx magnus, & in ſummo fructus niger ex quo nomen habet.* Non enim à fructu nigro, quem non habet, ſed à prolixo, ac extra calicem excedente pappo, ſiue barba anguſta, Hirco ſimili

Lib. 2. c. de Trago pogo. *Lib. 7. cap. 7.* Τραγοπώγων appellata fuit, ut exactè deſcripſit Theophraſtus, οἱ δὲ μυρία ἄλλα καλοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκεῖαν. τὰ δὲ φύλλα τῷ κρόκῳ ὅμοια, πλὴν μακρότερα: τὸν καυλὸν δὲ βραχὺν, ἐφ' οὗ τὴν κάλυκα μεγάλην, καὶ ἐξ ἄκρου μέγαν τὸν πάππον πόλιον alias πώγωνα: ἀφ' οὗ καλεῖται Τραγοπώγων. *Quidam autem inter millia alia nominant, hanc, quæ quidem radicem habet longam, & dulcem, folia Croco ſimilia, multum longiora: caulem autem breuē, ſuper quem calicem magnum, & ex*

Forma. *vertice magnam barbam canam, vnde dicitur Tragopogon.* Hæc Tragopogi uarietas eſt. Radicem habet longam teretem foris nigram, intus albam, lacteſcentem ſicuti tota planta, dulcē eſui aptam, ex quā folia plura, ut in alijs exeūnt uiridia læuia ſupernè, ſed auerſa parte aſpera, tribus, aut quatuor lacinijs diuiſa, ut uulgaris Coronopi *herba ſtella* dicti, ſed pedem longa, anguſta ut Croci folia. Caulem emittit poſt annum, ex ſemine nata, aſperum, cauum, pedalē, & bipedalē, alis diuiſum: in quibus, & caulis ſummo calyces ſunt, ut in alijs, ſed ſtriati, in quibus flores lutei mane aperiuntur, deinde poſt horam Sole ſuperueniēte clauduntur, nec amplius aperiuntur, ſed ſemina ut in alijs cō generibus perficiuntur: quæ poſtea aperto calyce in ſphæram

Tempus. concinnata, naſſam referentia, quæ Græcis πάππος dicitur, in pappos

pos uento ſpirante euolant. Maio menſe floret, Iunióque perficitur, ſemen à uulgari differt, magnitudine, nam minus eſt, nec aſperum, ſed ſtriatum. in Apulia frequens, indéque aduectam habui.

Abſinthium Montanum Abrotoni fœminæ flore.

IN excelſo monte D. M. Virginis appellato noua & elegans, raráque Abſinthij huius ſpecies exoritur, atque non niſi rimis ſaxorum ſterilibus, ex quibus fruticat, exit. E radice lignoſa, parua, nigra, fibroſa, folia incana, lanuginoſa, tenuia emittit inciſuris profundis diuiſa, media inter marinum Abſinthium, & Abrotonũ marem, in orbem diſpoſita: Vere caules edit plures ſupinos paucis in imo folijs hærētibus, AEſtate flores ſingulos, ſingulis caulibus in ſummo habentes Abrotoni fœminæ modo, ſed ſimiles Chamæmelo potius, foliolis quidem albis lutei umbones circundantur. Sapore & guſtu, atque odore Abſinthium uulgare Ponticum refert planta hæc, iccirco potius Abſinthij nomen indidi, quàm Abrotoni fœminæ cui ſimilior uideretur, præſertim flore, qui longè ab Abſinthij floribus abeſt: ſed quia non δενδροειδὴς ut Abrotonon fœmina ſit, ut Dioſcorides ait; ſed θηγειόφυλλος, & χαμαίκαυλος, atque etiam ſapore magis amaro, adſtringentíque ſit, Abſinthio perquàm ſimili, ut idem iudicanda ſit; etſi effigie, cũ florida eſt hæc planta ab Abſinthio differat. A ſapore, & odore, & ſic à facultate, malui Abſinthium appellare, quàm à ſimilitudine, quæ ſæpe fallit, Abrotoni fœminæ uarietati adſcribere: magis enim acerbitatis, quàm Abrotonon habet, & ſic minus tenuium partium quàm illa eſt, & ſic minori etiam extenuandi facultate prædita eſt, etſi non minus, ſed potius magis exiccatoriam uim contineat.

Locus. Nomen. Forma. Tempus. Lib. 3. c. 2. Abrotono.

Trachelium

Abſinthium montanum

Trachelium Tragopogi folio montanum.

NON è florum forma, natali loco, anniq́; tantùm tempore quo floret, ſed & à lactis copia, ſubſtantia foliorum, & ſapore totius plantæ, Tracheliorum varietati, ſic à recentioribus quia tracheæ, locisq́. vicinis medeatur, appellatarum, reddenda eſt hæc noua planta, in D.M. Virginis Monte ſic vulgò dicto, exoriẽs. *Nomen.* *Locus.*

Radicem quidem habet craſsiuſculam albidam lacteſcentem, & ex ea plures propagines habẽtes folia anguſta longa duriuſcula, croci aut, Tagopogi forma, & magnitudine: Veris fine caules pedales edentes ſubrubentes, atque hirſutos, quibus folia alternatim, raraq́; hærent, in quorum ſummo ſex aut ſeptem ſimul flores purpurei nolæ forma, trachelij vulgaris modo, ex baſibus ſingulis quinq; foliolis viridibus conſtructis, exeunt: fructus atq; ſemina Trachelio etiam ſimilia. Aeſtate perficit. Radix perennis eſt, atque dulcis eſui apta ſicuti vulgare Trachelium, & Rapuntium. *Forma.* *Tempus.*

Sinapi alterum agreſte noſtras.

IN valle ſupra ædem D. Mariæ vitæ, inter Rubos, Cynocramben, Leonis dentes, & Ranuncula, oritur quædam noua, & elegans planta, nec alibi oriri ſcio, nec herbarij hãc ſe vidiſſe aiunt. *Locus.* Radice firmatur parua, tenui, fibroſa parum ſub terrã deſcendente, albida, ex qua folia exeunt Chelidonij maioris inciſura, diſtãt quòd nec ſuccum luteum edunt, nec cęſia, ſed viridia ſunt, aſpera hirſutie obſita, atque extremum folium non retuſum, vt Chelidonium, ſed acutum habent, atque minora ſunt: Caulis anguloſus eſt atque alis multis diuiditur: flores edit purpureos vmbellatos ferè, quatuor foliolis cõſtructos Chelidonio pares; ſiliquas poſtea alternatim, frequenterq́. hærentes, rectas, quarum extremæ partes cælum verſus tendunt, quibus ſpica confici videtur ſiliquarum duorum digitorum, ſummũ longitudine ad Sioaquatico pares, quæ cũ exiccari incipiunt, flaueſcunt, atque *Forma.*

d vento

Trachelium montanum

Sinapi Agreſte

vento flante, vel aliquo illas tangente, diſrumpuntur ab imo, atq; intortis vtrinque valuulis ſemina iaculantur flaua Sij, vel
Tempus. Cardaminæ modo, parua, guſtu acri: ſicuti etiam folia: floret Martio, & Aprili menſe perficitur: niſi diligens ſit cultor, huius ſemina non colliget.

Alſines facie planta noua.

Nomen, et Etymō ALSINE, ita dicta eſt, quia vmbroſa loca, & lucos amet, vt idem Dioſcorides ait: ab aliquibus Myoſota dicitur, quia folia habeat Muſculorum aures imitantia; in capite de Myoſotide Dioſcorides ait, *Sunt qui Alſinen Myoſotida vocitant, ſed alia eſt Alſine*: vt idem ait Ἀλσίνη, οἱ δὲ μυὸς ὦτα, ἀπὸ τοῦ ἔχειν φύλλα ὅμοια μυὸς ὠτίοις, ἀλσίνη δὲ, διὰ τὸ σκιεροὺς καὶ ἀλσώδεις φιλεῖν τόπους. πόα ἐστὶν ὁμοία ἑλξίνῃ, ταπεινοτέρα δὲ καὶ μακροφυλλοτέρα καὶ οὐ δασεῖα. διατριβεῖσά τε, σικύων ὄζει.
Lib. 4
Lib. 2.
Lib. 4.
Deſcript.

Alſine, aliqui Myoſota appellant, eo quòd folia habeat ſimilia muris auriculis: Alſinen verò quia vmbroſa loca, & lucos amet. Herba eſt ſimilis Helxinæ humilior verò, & minoribus folijs, & minimè hirſuta: & contrita Cucumeris odorem refert. Plinius habet: *Alſine, quam quidam Myoſoton appellant, naſcitur in lucis, vnde & Alſine dicta eſt: incipit à media Hyeme: areſcit Aeſtate media: cùm prorepit muſculorum aures imitatur folijs:* [*ſed aliam docebimus, quæ iuſtius Myoſotis vocetur.*] *Hæc eadem erat quæ Helxine, niſi minor minusque hirſuta eſſet: naſcitur in hortis, & maximè in parietibus: cùm teritur odorem Cucumeris reddit.* Quorum delineationibus nulla alia ab alijs depicta ita faciè reſpondere videtur, potius Myoſotam, quàm Alſinen referre videtur; quæ verò à me eſt depicta, læuitate & magnitudine tantùm differre videtur: reliquum Helxines habitum refert.
Lib. 27. c. 4.

Forma. Radicem quidem habet tenuem, albam, fibroſam, ex qua plures dodrantales viticuli rotundi, atque læues, parum rubeſcentes, carnoſi, ſucco referti, atque in terra ſtrati exeunt, niſi à pariete dependeant: folia geniculis ex interuallo frequentia primùm bina, poſtea alternatim vtrinque digeſta habent Helxines forma, & poſitu, Parietariæ ſcilicet, (humilior namque hæc eſt Parietaria, quod non poteſt intelligi, ſi de Ciſſampelo putares, nam repens eſt Dioſcoride teſte:) minora verò, & rotundiora parum, ſatis mu-

ris

ris auriculis ſimilia, carnoſa, minus hirſuta, Oxalidis rotundi foliæ folia exprimentia, nam quadam veluti aſpergine eodem modo oblita ſunt, vt etiam in Atriplice viſitur: ex quibus & geniculis bina alia foliola exeunt, vt etiam in Parietaria conſpiciuntur, quæ etiam muſculorum auriculas imitātur, iuxta quæ flores bini, aut terni enaſcuntur, muſcoſi, ex herbaceo albidi, duobus foliolis contortis ex aduerſo cōſtantes, multis intus ſtaminibus tenuibus: quibus decidentibus totidem fructus ſuccedunt rotundi, duri, primùm virides, poſtea ex nigro cinerei. Octobri menſe exit, Vere floret, atq; Aeſtate finitur. Herba trita Cucumeris odorem planè refert, ſi quæ alia ſit quæ talem odorem referat. Guſtu inſipido aqueo ſunt folia, in ſemine verò aliquid ineſt tenuium partium, quo extergi lingua largè manſo percipitur, non autem calorem imprimit. Ex quibus colligitur, extergere, adſtringere, atque humectare poſſe, ſicut Helxine, vt ait Dioſcorides; quam Alſines viribus iiſdē pollere ait: atque Galenus Helxinen extergendi, adſtringendi, cum humiditate ſubfrigida vires habere aſſerit. Sed in cap. de Alſine; Alſinem Helxines vires habere, & aqueæ eſſentiæ eſſe dicit, atque frigefacientem & humectantem tantùm vim habere, abſque adſtrictione: quæ vires potius contrariæ, quàm ſimiles eſſe videntur Helxinæ; nam extergendi vim habet & adſtringendi maiorē; minorem verò humectando refrigerandi. Hoc tamen doctioribus, atq; periclitatoribus relinquo. Loca videtur amare eadem quæ Helxine, atque ex Inſula Capreis, vbi frequens ſpontè oritur, aduectam habui.

Tempus. *Lib. 6. de ſimp. me. facult.* *Locus.*

Erini, ſiue Rapunculi minimum genus.

NOVA hæc eſt plantula atque pulchella ex D. Mariæ Virginis monte aduecta quæ radicem habet paruam admodum fibris diuiſam teneram, atque Rapunculo ſiue Erino à me depicto ſimilem ſapore, lacteſcentemque. folia: emittit parua admodum, digiti longitudine, parum hirſuta, oblonga, latioráque in ſummo, & per extremum ſerrata raris diuiſuris, nam quæ proximiora ſunt radici octo dentes circum habere videntur, ſuperiora verò minus, atque floribus hærentia binos, caulem emittit ab

Ἀλσίνη
Alsine

Erinus
Phyteuma

tit ab radice ex ſingulis foliolis alis diuiſum, ita vt fruticoſa videatur; anguloſum hirſutum, tenuem, floſculos edit Aprili menſe & Maio, inter folia, ex calyce parum hirſuto lato in quinque folia deſinente, vt in Rapuntio, & Campanula pyramidali dicta viſitur, exeuntes oblõgos cauos ſimiles Tracheliorum floripurpureos, intus apicẽ vel thyrſulum luteũ in ſummo triplici diuiſura intortũ vt in congeneribus cõtinẽtes. Semen perficit Iunio, & Iulio, minutum admodũ, fuſcum. Tota planta lacteo ſucco turget dulci, vti Rapuntium, ita vt gratus ſit ſapor palato.

Phyteuma minus, Scabioſa parua, floribus Ocimi laciniatis atque odoris.

Forma. PVLCHERRIMA atque grata oculis, atque naribus eſt Scabioſa hæc, quæ lignoſam longamque radicem habet, ex qua folia exeunt diuerſa, nam in imo vel ſunt ſylueſtri Erucæ, paria, vel Coronopo ſimilia, minora verò atq; hirſuta, in caule verò ſimilia laciniis Scabioſæ vulgari minori, ſicuti & flores, qui purpurei ex albo colore ſunt, nec vt in alijs, ex cæruleo purpurei, in capitulis rotundioribus, atque ſinguli flores Ocimi flores imitantur, nam galericulati ſunt, & per ora laciniati, admodum ſimiles exotico Ocimo, folijs purpureis maculis infectis, fimbriatiſq. atque etiam, quod in aliis Scabioſis non obſeruatur bene odorati ſunt: floret Aeſtate, atque etiam Hyeme propter cœli amœnitatem. In montibus oritur Amalfææ oræ.

Tempus. *Locus.*

FINIS.

Φραγκίσκου τοῦ Οὐερρινερίου ἐκ κοινωνίας Ἰησοῦ ἐπίγραμμα εἰς Φάβιον τὸν Κολύμναν.

Γῆν ποτε, καὶ πόντον, καὶ ἠέρα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς
Ἣν κατὰ τὴν τέχνην ἡ φύσις εἰργάσατο.
Εἶτα ποθοῦσα λίαν μορφὴν καὶ εἰκόνα πλάττειν
Τὴν ἰδίην, τεχνικῶς ἔπλασε τὸν ΦΑΒΙΟΝ.
Οὗτος νῦν πλάττει, φύσις ἄλλη, πᾶν πετεηνόν,
Πᾶν ὅ, τι πόντος ἔχει, πᾶν ὅ, τι γαῖα φέρει.

Prætermiſſa quæ Lector ſuis locis ita reponet, quæ etiam in Indice notantur.

Pag. 1. *poſt verba*, ex lato prodeuntes deſinunt, ***adde***: Capitula etiẽ pyramidalem habent formam, atque ignis flammas repręſentãt, ita vt ab ipſorum etiam figura nominis etymon ſumi poſsit.

Pag. 3. *poſt*, ac veluti in plutes partes diuiſa, ***adde***: ſylueſtri Melanthio paria, & ſimilia,

Pag. 45. *poſt*, *ἀειζωοούσιαι*, ***adde***: Huius ſuccus illitus, aut linteola illo madida, ambuſtis impoſita, quàm citius ad cicatricem illa perducit: nec ſinit, quod pluries expertus ſum, ignis vim vlterius diffundi.

Pag. 54. *poſt*, ſimiles quodammodo; ***adde***: Quare etiam Calycanthemon, & Heliophyes appellatum inuenitur in diuerſis illis nomenclaturis; quia florem calycis modo habeat, & circumagatur, vt Heliotropium; quare, vt Matthiolus refert, aliqui Heliotropiũ eſſe perperam putarunt:

Pag. 65. *poſt*, extremo Vere, ***adde***: vel Autumno etiam,

Pag. 90. Pæoniæ fœminæ, & ſimilium, ***adde***: vt Apij, Tithymali ſcilicet tuberoſi; cuius radix tuberoſa eſt, & Pyri formam habet, atque Dioſcorides, & Theophraſtus ſimilem dixerunt eſſe radici Aſphodeli, cuius multiplex eſt radix; nec Apion vnicam tantùm radicem habere notarunt.

INDEX EORVM QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

In quo, ſciat Lector, ſæpius in eadem pagina idem repetitum eſſe: quod minimè notatur: item communem numerum priorem partem, Antiquum Romanum, alteram deſignare.

A

ABIES. pag. 94.
Abrotonon fœmina. pag. xxiii.
Abrotonon mas. ibidē.
Abſinthium marinum. ibidem.
Abſinthium montanū
Abrotoni fœminæ facie, & eius hiſtorie. ibidem.
Abſinthium Ponticum. ibidem.
Acanthus. 51.
Acanthus Pæderos. 46. 48.
Acini vſus. 24.
Acinos Dioſcoridis vnde nomen ducat. 23. quæ ſit, & eius hiſtoria. ibidem. & 24. 26.
Acori radix. 117.
Adiantum. 82.
Aëtij locus emendatur. 31.
Agrioriganum. 13.
Alcea. 18.
Aliſma Dioſcoridis vnde dictum. 18. eius hiſtoria. ibid. 19. 20.
Aliſma alterum Plinij. 22.
Aloës. 108. Alſine. xxviii. xxviiii.
Alſine facie noua planta. xxviii.
Alto deuolutis. 120.
Alui fluxiones ſiſtentia. 12. 20. 23. 26. 62. 66. 87.
Aluum ſoluentia. 39. 109.
Alyſſum Dioſcoridis unde dicatur. 27. quod, & eius hiſt. ibid. 29. 30. 31.
Alyſſon alterum Antonij Coi, quod, & eius hiſt. 31. 32. 34. 35.
Ἄλυζον. 31.
Amarum in plantis non ſemper calefacere. 56. & 57.
Ambuſtis igni medentia. 45.
Anagallis aquatica. 27.
Androſęmum. 77.
Anemone. 74.
Anethum. 88. 90.
Angelica. 87.
Aniſum. 2. 77.
Anthalij vſus. 7.
Anthalium. 6. vnde dictum. ibid.
Antidotis quæ inſerantur. 120.
Aparine. 29.
Aphronitrum. 93.
Aphtas quæ curent. 120.
Ἀπλόφυλλον. 29.
Apocynum Dioſcoridis vnde dictū. 110. quod ſit, & eius hiſt. ibid. 112. 113.
Apocynum repens. 112.
Appetentiam excitantia. 85.
Aquam ducentia. 109.
Aquilegia. 3.
Arbores necantia. xi.
Ariſtolochia clematitis. 40.
Ariſtolochia rotunda. 36.
Anogloſſum. 18.
Arum. 91.
Aſari radix. 117.
Aſclepias. 110. 112.
Aſclepias nigra. 112.
Aſinus. v.
Aſparagus. 63. 69. 109. 110.
Aſphodelus. 16. 87. 88. 90.
Aſplenum. 77.
Aſtragalus Dioſc. vnde dicatur. 59. qui ſit, & eius hiſt. ibid. 61. 62.
Aſtragalus. 118.
Atriplex ſylueſtre. 48. xxviiii.
Attrahentia. 38.
Aurantium. 97.
Auricula Vrſi. 19. 22.
Aurium dolores ſedantia. 104.

B

Βάλανος quid. xviii. 62.
Βάτος ὀξύρυγχος. vi.
Belladonna. 46. 49. 50.
Betonica. 34. 58.
Betonica aquatica. ibidem.
Bilem flauam educentia. 38. 39.
Biſlingua vnde dicatur. 66. 69.
Biſtorta. 45.
Braſſica. 86.
Britannica. 45.
Bubones peſtilentes maturantia. 71.
Buphthalmon. 56.

C

Caepa. 54. 86 116.
Calamintha. 13.
Calcitropa vnde dicta. 105.
Calculum exterentia. 71. 109.
Calculos frangentia. 19. 78. 79.
Caltha. 56.
Campanula pyramidalis. xxxii.
Canes occidentia. 112.
Canis. v.
Capitis doloribus medentia. 45. 70.
Capparis. 106.
Caprificus. 101.
Carbunculos ſanantia. 38.
Cardamine. xxviii.
Καρπός quid. 80.
Caryophyllus. 97.
Centaurium maius. 96.
Centaurus. iiii. v.
Cerua. iiii.
Cetola. vi.
Chamædaphne quæ & unde dicatur. 67. 68. eius hiſt. 69.
Chamædryon. 34.
Chamæmelum. xxiii.
Chelidonium maius. 96. xxiiiii.
Chondrilla. 6. 39. 97. 101.
Chondrilla prima Dioſc. unde dicta. 9. quæ, & eius hiſt. ibid. 11. 12. 13.
Chondrilla altera Dioſc. vnde dicta 13 quæ & eius hiſt. ibid. 15. 16.
Chondrilla cærulea. 97.
Chryſanthemum. 54. 56
Chryſocomes radix 8.
Cicer. 59. 61. 62. 65. 68. 70.
Cicercula. 58.
Cichorium. ij. 15. 97.
Cichorium Conſtantinopolitanum. 16.
Cichorum ſtrumoſum Myconij. 16.
Ciſſampelos. xxviii.
Ciſtus. 13.
Clinopodium ſylueſtre. 26.
Clymenum Dioſc. quod, & eius hiſt. 52 54. 55. 56. 57. 58.
Cnicus. 96.
Coeliacis utilia. 58.
Coitus piſcium rarò conſpicitur. iiii.
Coitus piſcium ocyſsimè fit. ibid.
Coli tormenta diſcutientia. 91.
Colocaſia. 7.
Columbina. 3. vnde dicta. 4.
Κόμη quid ſignificet. 36.
Comitialibus vtilia. 96. 109.
Commentatorũ Dioſc. error. 43. 91. 115
Commentator Dioſc. reprehenditur. 49. 106. 113.
Conchas vulgò Anatiferas non eſſe fructus terreſtes, neque ex ijs Anates oriri, ſed Balani marinæ ſpeciem. xiiii. xv. xvi. xviii.
Conceptum impedientia. 83.
Concoquendi vim habentia. 16.
Conſolida regia. 2.
Conuulſis vtilia. 74.
Cordi utilia 20. 87.
Coriandrum. 71. 73. 74. 75. 79.
Cor Indicum. 4.
Coronopus. xx. xxxi.
Corruda tertia Cluſij. 109.
Cortex. quid 6.
Crocus. xx.
Cucumis. xxviiii.
Cutis uitia ſanantia. 30.
Cyaneus. 30. 96. 97. 100. eius varietas. 97
Κύναγχον. 110.
Κυνοκράμβη. 110.
Cynocrambe. 110. xxiii.
Κυνοκτόνον. 110.
Cynogloſſa. 15.
Κυνόμορον. 110.
Cyperus. 6. 7. 8. 62.

Cypērus à Cypiro in quo differat.8.
Cypirus quid.8.

D

DActylus Plinij. 45. vnde dicatur. 46.
Dalechampius notatur.86.105.106.
Damaſſonium.18.vide Aliſma.
Damaſſonium alterum Plinij.22.
Δαῦος quid ſignificet.44.45.90.
Datura quid.51.
Dens Leonis.11.15.xxv.
Dentes euocantia.xi.
Dentium dolores minuentia.ibid.
Diaboli morſus.39.100.quare ſic dictus.38.
Dictamnum 87.
Digerentia.79.
Diogenis dictum.99.
Dioſcoridis caput reſtitutum.51.
Dioſcoridis commentatorum, & interpretum incuria.43.49.91.115.
Dioſcoridis commentator repræhenditur.49.106.113.
Dioſc.incuria & Aſſeclarum.67.
Dioſc.locus corruptus.xx.80.81.
Dioſcoridis locus corruptus reſtituitur.41.45.113.116.
Dioſc.locus emendatur.46.48.
Dioſc.textus illuſtratus.38.41.62.
Δοκῶ quid.iiii.
Dodonæus notatur.4.
Dryopteris.77.78.
Dyſenteriæ quid proſit.7.20.62.66.72.74.

E

EBulum.36.
Echinion.108.
Echinon herba.104.
Elaphoboſcum Dioſc.vnde dictũ.88.qđ ſit,& eius hiſt.ibid.90.91.
Elaphoboſcum.86.87.115.119.
Ἕλιξ quid ſignificet.1.65.
Elleborus.18.22.niger.90.115.116.117 118.
Enterocelis quid proſit.20.82.83.
Epilepticis quid utile.120.
Epimedium Dioſc.vnde dictum.80.qđ & eius hiſt.ibid.82.83.
Epimedium.23.24.
Epimetrum.23.24.80.
Epipetron.23.24.80.
Epiphoris quid medeatur.45.
Equa.iiii.v.
Equiſetum.101.
Erineos.23.80.
Ἐρινός.101.
Erinus Nicandri,& Dioſcor.vnde dicta 101.quæ ſit,& eius hiſt.ibid.103.104 105.
Erinue noua minima.xxix.
Eruca.35 46.48.49.50.51.ſylueſtris.36 39.48.
Eryngium.61.119.
Eryſipelata curantia.26.
Erythrodanum.29

F

FAba.52.54.100.
Faſcino aduerſantia.30.
Febri aduerſantia.30.
Ficus x.
Filix.77.78.82 94.fœmina.78.
Fior campeſe.95.
Fior d'ogni meſe.55.
Fluxum muliebrem ſiſtentia.66.
Fluxionibus contraria.79.rubris.58.
Fœniculum.79.88
Φολὶς quid.x.
Furunculos diſcutientia.38.

G

GAlega montana.62.
Gallinæ morſus.xix.
Gaza notatur.96.
Geniſta.11.
Geranium bulboſum.74.
Geranium columbinum.71.74.Robertianum.ibid.
Gingiuarum ſuppurationi vtilia.62.
Gladiolus quid.8. Glans ouid. xviii.
Glaſtum.39.52.55.ſylueſtre.39.
Γνάφοι,quid.108.
Grumos ſanguinis diſſoluentia.38.

H

HAEmorrhoidas ſanantia.58.
Halicacabum.4.

Harundo.85.
Hedera.52.59.80.81.85.110.112
Heliotropium.54.
Helxine. xxvii.& xxviii.Ciſsāpelos.ib.
Hepaticum trifolium.83.
Herba lactaria. xx.
Herba ſtella. xx.
Herba ſtridola.15.
Herculeus morbus. 93.
Hernias ſanantia.65.71.83.
Hiera.32.
Hippocentaurus. iiii.
Hippogloſſon.66.unde dicatur.67
Hippolytus Saluianus notatur. x.
Hippophaës.95.106.108.
Hippophæſtum vel Hippophaës Dioſc. vnde dictum.105.quod, & eius hiſto. ibid.106.108.109.
Hippophes.105.
Hippope.105.
Hippoſelinon.105.115.119.
Hirculus.119.eius conſideratio, & deſcriptio.120.
Hircus. iiii. xx.
Hyacinthus.61.
Hydropicis utilia.109.
Hypericum 45.tomentoſum.ibid.
Hypochondrium unde nomē trahat. 13.
Hypogloſſum.65. vnde dicatur. 66.67.68.69.eius hiſt.ibid.
Hypophæſtum.105.

I

IAcea.95.99.
Iecur quid expurget.3.4.
Igni ambuſtis medentia.45.
Illecebra quæ ſit.41.43.
Inflammationes ſedantia.34
Inſaniam facientia.49.50.51
Intybum.97.102.
Inula.85.86.91.
Iocinores obſtructiones aperientia.30.
Iris.52.55.58.94.
Iſopyrum Dioſc.unde dictum 1.quod ſit,& eius hiſt.ibid.2.3.4.
Iuncus.115.116.117.
Iuncus triangularis quid.8.
Ixia.75.

L

LAc elicientia.16.xix.
Lactaria herba.xx.
Lactuca 86.agreſtis.11.
Lanaria herba,vide Struthium.
Lappa 20.108.
Lappula minor.108.
Laterum uitio quid proſit.7. doloribus. 112.120.
Lauer. 88.
Laurotaxa, quæ & unde dicta. 67. eius hiſt.69.
Laurus.67.
Laurus Alexandrina quæ,& vnde dicatur.67.eius hiſt.68.
Lentigines depurgantia.30.
Lens.77.
Λεπάδες quid. x.
Libanotis.88.
Lienis obſtructiones aperientia.30
Lilium.54.91.
Linaria.11.
Lithoſpermon.30.
Lobellius notatur.15.16.18.
Lunaria botrytis.79.
Lupos necantia.112.
Lupus cum cane,& uulpe coit. v.
Luxata coniungentia.82.
Lychnis. xix.
Lyron.18.
Lyſimachia lutea.116.

M

MAculas detergentia.20
Malinathalle Theophraſti unde dicatur.6.quę & eius hiſt.ibid.7.8.9. eius uſus.7.
Mammas cohibentia.83.
Marcellus Virgilius notatur.16.43.44.86.106
Marrubium.31.32.34.35.38.
Matthiolus notatur.16.32.58.86.104.
Melampodium.118.
Melampus paſtor.118.
Melanthium.3.4.19.
Menſes ducentia. 12.20.70.71.79.120. ſiſtentia.23.26.
Mercurialis.24.36. Meſpilus.6.9.
Monſtroſum animal. v.

Mor-

Morſus Gallinæ. xix.
Muchio. viii.
Mulus. v.
Myacantha. 109. quæ, & eius hiſt. ibidé. 110.
Myoſota. xxvii.
Myrtus ſylueſtris. 68.

N

NArciſſus. 115. 116.
Nardum celticum. 119. 120.
Nardum montanum. 116. 119.
Nardum ſylueſtre. 115.
Narium eruptiones ſanantia. 58.
Neruorum affectibus utilia. 109.
Nigella vide Melanthium.
Nux Metella. 48. 51.

O

OCimoidos lychnitis quæ, & eius hiſt. xix.
Ocimoides. 19. 101.
Ocimum. 23. 24. 26. 35. 36. 46. 49. 50. 101. 103. 104. xxxi. exoticum. xxxi.
Oculorum epiphoris medentia. 104.
Oculorum fluxiones cohibentia. 104.
Oculorum ulceribus vtilia. 45.
Oluſatrum. 88. 119.
Ophiogloſſon. 83.
Orchis. 82.
Oris vlcera. 120.
Orobanche. 83.
Orthopnæas curantia. 109.
Oxalis. xxviii.
Oxymyrſine. 63.

P

POEonia fœmina. 90.
Panos curantia. 26.
Pantheras necantia. 112.
Papauer corniculatum. 95.
Papauer Heracleum Theophr. & Dioſc. vnde dictum. 93. quod, & eius hiſt. ibi. 94. 95. 96. 97.
Papauer rhoeas 93.
Papauer ſpumeum idem quod Herculeum. 93.
Paralyſeis curantia. 109.
Paralytica. 19. 22.
Παρατρίψιος. 24.
Παρδαλιαγχὲς. 110.
Parietaria. xxvii. xxviii.
Paronychias ſanantia. 46.
Partus adiuuantia. xi. 70. 71.
Paſtinaca domeſtica ſiue vulgaris. 85. erratica. 75. nigra Theophr. 88. 90.
Paſtinaca ſatiua. 86. 87.
Paſtinaca marina Dioſc. quæ & eius hiſtor. viii. x. xi.
Paſtinacæ ictibus medentia. xi.
Pectori quid proſit. 7.
Pena notatur. 4. 23. 39.
Peplis ſiue Peplion. 43. 44.
Perdicium. 15.
Periclymenum. 52. 58.
Perſonata. 7.
Pes Anſerinus. 48.
Peſti aduerſantia. 4. 20.
Peſtiferis morbis. 30.
Πέταλον quid. 1. 4.
Φασὶ quid. iiii.
Phaſiolon. 1. 2. 3.
Phu Dioſcor. & eius hiſt. 113. 115. 116. 117. 118. 119. 120. quare ſic dictū. 117.
Phu. 36.
Phyllitis 82.
Phyteuma Dioſc. vnde dictum. 99. quod ſit. & eius hiſt. ibid. 100. 101.
Phyteuma minus nouum floribus odoris. xxxii.
Φυτεῦον quid. 99.
Pilos agglutinantia. 12. 16.
Piſces cartilaginei ouipari. v.
Piſces ocysſimè coëunt. iiii.
Piſces cartilaginei coëunt, ſupinarum partium attritu. v.
Polemonia. 19. 95.
Polygonatum. 66.
Polygonon. 30.
Polypodium. 77. 78. 55.
Polyporum cirri. 52. 55. 58.
Porrum. 35. 36. 38.
Portulaca. 49. 41. ſatiua. 43. ſylueſtris. ibid. quæ ibid. 44.
Pouſſepiez. xv.
Primula veris. 19. 22.
Profluuium album mulierū ſiſtentia. 82
Pterygia ſanantia. 46.
Pycnocomon Dioſc. vnde dictum 35. 36

qu od ſit, & eius hiſt. ibid. 36.38.39.
Pycnocomon. 100.
Πυκνὸς quid. 44.45.

Q

Quadrupedes necantia. 112.
Quercus. 31.32.

R

Rabiem ſanantia 30.32.35.
Radix Idæa Dioſc. vnde dicta 63. quæ ſit, & eius hiſt. ibid. 65.66.67.68 69.70 71. eadẽ eſt quæ Hypogloſſon. Laurus Alexandrina, Laurotaxa, & Chamæ daphne. ibidem.
Raia. iii. v. vi. vii. vii.
Ranunculum. xxiiii.
Rapuntium vulgare. xxiiii. xxviii. xxxii.
Renes expugnantia. 30. obſtructiones aperientia. 19.
Rhaphanus. 62. 86. 90. 103. 108 ſyluestris. 75. 78. 79.
Rhinobatus Ariſt. & Plinij. iii. vnde dictus, qui, & eius hiſt. ibidem. iv. v. vi. vii.
Rondeletius notatur. iii.
Roſa. 97.
Rubia. 29.65.
Rubus. xxiiii.
Ruellius notatur. 2.
Rugas delentia. 20.
Ruptis & luxatis quid proſit. 20.74.120
Ruſcus, ſiue Myrtus ſylueſtris. 59. 63. 65.66.68.69.70.117.

S

Saluia. 31.32.34.
Sanguinem è naribus educentia. 45.
Sanguinis eruptionem ſiſtentia. 3. 58.62 66.74.
Sanguinis grumos diſſoluentia. 38.
Sanicula. 19.22.
Saniculæ adagium. 73.
Scabiem ſanantia. xi. 30. 100.
Scabioſa. 36.39.100.101. Hiſpanica dicta. 100. xxxii. noua floribus odoris. xxxii.
Scolopendrium. 75.75.78.79.
Scrofa. v.
Scrophularia. 54.58.
Sinapi agreſte noſtras, quod, & eius hiſt. xxiiiii.
Sium. xxviii.
Solanum ſiue ſtrychnon manicum Dioſcoridis, vnde dictum. 46. quod ſit, & eius hiſt. ibid. 48.49.50.51.
Solanum ſomniferum & lethale. 49.
Soldanella marina. 82.
Somnia, & imagines repræſentantia. 50. 51.
Somnia grauia quæ efficiant. 38.
Sonchus. ij. 94.95.101.108.
Sorbus. 94.
Sparganium. 80.
Spuma quid ſignificet. 93.
Squatina, & Raia ſimul coëunt. iii.
Stella marina δεκαδακτυλοειδὴς, quæ, & eius hiſt. xiii.
Stellaria. 105. vnde dicta. ibid.
Sterilitatem facientia. 83.
Stœbe. 95.99.101.
Stomachi ardoribus auxiliantia. 70.
Stomacho utilia. 13.85.
Stomachum excitantia. 87.
Strammonium. 48.
Strumas curantia. 16.20.
Struthij nomen, & etymon. 94. eius delineatio. ibid. 95
Struthium, lanaria herba. 93.94.95.97. 99.100.101.
Στρούθιον quid. 94.
Στρουθὸς quid. 94.
Στρουθίον quid. ibid.
Struthium auis. 94.
Struzzo. ibid.
Strychnon manicon vide Solanum.
Succiſa. 38.100.
Sucudus Auicennæ. 80.

T

Telephium. 41.43.44.45.
Terebynthus. 88.90.91.
Thlaſpi. 19.27.
Thoracis dolorem quid ſedet. 3.
Thryon. 46.51.80.
Θύλαξ, & θυλάκιον quid. 55.
Tithymalus characia. 40.
Tithymalus tuberoſus. 90.

Theo-

Theophraſti locus illuſtratus. 49.
Torminibus aduerſantia. 20. 71.
Τραχῆα quid. 90.
Trachelium montanum tragopogi folio. quod,& eius hiſt. xxv.
Trachelum xxiiii. xxxii.
Tragacantha. 75.
Tragelaphos. iiii.
Tragium primum Dioſc. 75.
Tragium alterum Dioſc. vnde dictũ 75. quod ſit,& eius hiſt. ibid. 77. 78. 79.
Tragij varietas,& hiſt. 79.
Tragopogon, laciniatis folijs vnde dictũ & eius hiſt. xxii.
Tragopogon. xxiiii.
Trahentia. 79.
Traſi. 6. 7. 8. 9.
Trichomanes. 77. 78.
Trifolium bituminoſum. 36. 100. paluſtre. 4.
Tumores diſcutientia. 30. 38. mitigãtia. 20.
Tuſſim ſanantia. 3. 7. 30.

V

Valeriana maior. 115. 116. 117. 119.
Valeriana minor ſiue ſylueſtris. 115.
Venenis aduerſantia. 18. 20. 22. 45. 87. 104.
Venerem cientia. 87.
Verbaſcum. 19.
Veronica. 30.
Vertigines ſanantia. 109.
Veſicæ utilia. 19. 30.
Veſicaria Indica. 4.
Vicia. 59.
Viperæ morſui aduerſantia. 12.
Vitiligines exterentia. 12.
Vlcera glutinantia. 30. 82. 62. 74.
Vlcera ſerpentia curantia. 46. 51.
Vomitiones mouentia. 96.
Vrinæ ardores quid mitiget. 7.
Vrinæ ſtillicidio vtilia. 70.
Vrinas cientia. 62. 78. 85. 87. 91. 109. 120
Vrſi auricula. 19. 22.
Vrtichella quæ. 24.
Vterum expurgantia. 30.
Vulnera ſanantia. 20. 30. 34. 58. 74. 82.
Vulpes. v. quæ occidant, 112.
Vulſis vtilia. 20. 120.
Vuluæ dolores ſedantia. 38.
Vuulæ tumores ſanantia. 65. vlcera. 71. prolapſam quid contrahat. ibid.
Vuularia. 65. 66. 71. quare ſic dicta. ibid.

X

Xanthium. 48.
Xiphium. 80.
Xyris. 80.

Errata ſic corrigenda.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Pag. 9.	Chrondilla,	corrige	Chondrilla.
Pag. 27.	Thlaſpi,		Thlaſpeos.
Pag. 44. & 45.	Quamobrem poterit,		Quamobrem non poterit.
Pag. 50.	aut maneas,		aut mancas.
Pag. 77.	Siciliana dicta,		Sicilianæ dictæ.

In Secunda Parte.

Pag. 8.	æque eijcit,	corrige	atque eijcit.
Pag. 11.	eadem uit,		eadem uis.
Pag. 19.	Ocymoides,		Ocimoides.
pag. 28.	Α᾿λίνι, Α᾿λσίνι	ἀλσειδεις ἀλσώδεις	φυλεῖν φιλεῖν.

Imprimatur.

Ardicinus Biandrà Vic. Gen. Neap.

M. Philocalus Carmelit. Dep. vidit. Idem. f. 190.